

Beseda k 40 letnici naše Gorske reševalne službe

Planinska zveza Slovenije, ki bo prihodnje leto praznovala 60-letnico ustanovitve Slovenskega planinskega društva, se letos s to številko svojega glasila spominja 40-letnice ustanovitve Gorske reševalne službe. S tem se spominja utrditve narodnega življa v tistem času in tistih razmerah, ki mu niso bile prav nič naklonjene, spominja se pa tudi tistih idealnih reševalcev, alpinistov, planincev, pa tudi drvarjev, gozdnih delavcev in planinskih oskrbnikov, ki so v 40 letih obstoja GRS vršili težko, a človekoljubno delo, da so pomagali vsem, ki so se v planinah ponesrečili.

Rast slovenskega planinstva je bila združena z mnogimi težkočami in nešteto ovir je bilo treba premostiti na tej poti.

Danes smo na svoji zemlji sami svoji gospodarji. Sen naših najboljših ljudi je izpolnjen, naša domovina je svoboden dom svobodnega slovenskega naroda. Nova pota se v svobodi odpirajo tudi planinstvu in alpinizmu. Število organiziranih planincev in alpinistov se je v primeri s stanjem pred vojno podesetorilo.

S tem je postavljena tudi naša Gorska reševalna služba pred nove organizacijske, tehnične in vzgojne naloge. Mnogim je že kos, mnoge stoje še pred njo. Vse so v organski zvezi s splošnim razvojem planinstva in alpinizma pri nas. Ne moremo jih ločiti od ideološko-politične vzgoje naših članov, od organizacijske trdnosti naših novih planinskih društev, od idejne jasnosti naših mladih alpinistov, njihove športne vzgoje in tehnične sposobnosti, niti jih ne moremo ločiti od naših gospodarskih in personalnih problemov, s katerimi imamo opravka po planinskih zavetiščih in potih. Gorska reševalna služba bo pravilno delovala samo v primeru, če bomo te naloge vsak na svojem področju izpolnjevali s pravim razumevanjem, z zavzetostjo, z resnično vneto vrednote, ki jih planinstvo delovnim množicam lahko nudi in posreduje. Njeno delovanje ni odvisno samo od tehničnih priprav, od telefonskih linij, od opreme. Mnogo bolj je to delovanje odvisno od ljudi, ki jo vodijo in ki v njej delajo. Zato si moramo predvsem prizadevati, da bomo spričo številnosti planincev vzgojili čim več dobrih, vzglednih planincev in alpinistov, ki so jim gore res pri srcu, ki ne iščejo v gorah samo bučne slave in senzacij, temveč tudi mir in notranjo urejenost; ki ne iščejo sebe in svojega zadovoljstva, temveč imajo čut za sočloveka, za skupnost, za šibkejšega, manj izurjenega; ki ne podcenjujejo objektivnih nevarnosti in ki zmerom mislijo na subjektivne, ker so vedno tu; ki svetujejo in vodijo brez vsake nečimrnosti vedno nove in nove, posebno mlade ljudi nepopisnim čarom gora nasproti; ki v primeru nesreče možato in trezno prevzemajo naloge gorskih reševalcev.

Ne trdim, da takih ljudi nimamo. Imamo jih, ponosni smo nanje in jim k visoki obletnici v imenu vseh planincev čestitamo. Toda imeti jih moramo še več. Vzgojno delo po naših alpinističnih, markacijskih, smučarskih in propagandnih odsekih mora predvsem oblikovati take ljudi.

Planinska zveza Slovenije pa bo skrbela, da bo Gorska reševalna služba tudi v tehničnem pogledu dohitela inozemske reševalne službe, v pogledu obveščanja, organizacije, strokovnih priprav in vsestranske opreme.

FEDOR KOŠIR

predsednik Planinske zveze Slovenije

MESTO GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE V SLOVENSKEM PLANINSTVU

loboke brazde so orali naši planinski pionirji. Med prvimi, ki so vzljubili lepoto in veličino našega planinskega sveta, so bili bohinjski rudarji in fužinarji. Naše planinstvo je dobilo korenine iz bohinjskih Kosov, Korošcev, Škantarjev in Jelarjev, ki so vodili Balthazarja Hacqueta in Willonitzerja na »snežnikov kranjskih siv'ga poglavarja«. Ti so bili tisti vrli možje, ki so polnih devet let preje pristopili na ponosno teme Triglava, kakor pa je Balmat pripeljal druge na streho Evrope, na snežni vrh Mont Blanca.

Bohinjce so podpirali dolinski pastirji, kozarji, drvarji in oglarji s Skumavcem - Šmercem, Rabičem - Grogo, Klančnikom - Šimencem, Klinarjem - Požgancem in Koširjem ter Urbasom na čelu, ki so odpirali vsemu svetu lepoto severne stene Triglava. Tem dolincem so se pridružili srčni in pogumni vodniki iz Kranjske gore z Janezom Rogarjem - Korobidljem in Janezom Pečarjem - Bobkom. Nato so prišli naši slavni vodniki svetovnega imena iz klasične dežele našega planinstva — Trente. Nastopil je s »prožno hojo risa« Anton Tožbar - Špik - Medved, sledil mu je »človek, ki je umel plezati kot nihče drugi«, Andrej Komac - Mota, ter kralj vseh naših vodnikov Jože Komac - Pavr, ki je odločno reševal položaj v severni steni Montaža; po njem bi se moral imenovati »Pavrov prehod«, ne pa Passo Ojcin - ger, kakor se imenuje. Ti ljudje z Bergincem Andrejem - Štrukljem in Slatnarjem - Bosom v plezanju niso imeli tekmovalcev. Tem so sledili piparji, drenovci, skalaši in mlajši alpinisti.

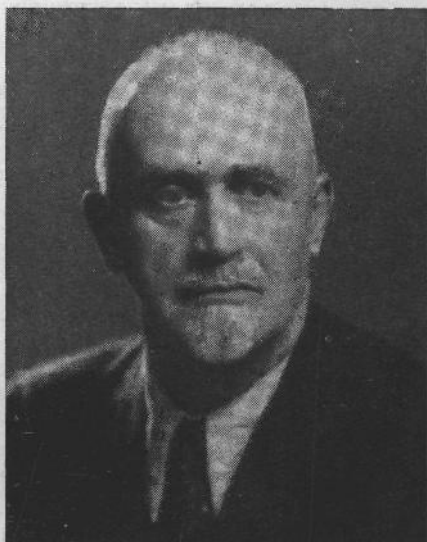
Boj med nemštvom in slovenstvom je rodil žalostne in sramotne pojave. Nemci so blatili in poniževali našega človeka s klevetami in lažmi; prve planinske nesreče so pripisovali ubijalski nravi našega človeka; dr. Holst, profesor Schmidt in Ivana Stein da se niso ubili v gorah, ubili da so jih naši ljudje. Nemški vodniki niso hoteli pomagati našim ponesrečenim gornikom; tudi Wagnerjevo nesrečo so pripisovali našim ljudem, čeprav so vse te ponesrečence prinesli naši ljudje z gora v dolino. Naši ljudje so z vrha Triglava že leta 1822 prinesli od strele zadetega Korošca Antona.

Nemškim vodniškim tečajem, ki so se vršili v letih 1894—1895, 1897 in 1903, na katere so bili poslani tudi naši vodniki iz Bohinja, so sledili tudi naši slovenski 1906 in leto pozneje. Zavest naših vodnikov je rastla.

Vodniški organizaciji, ki so jo prvo ustanovili vodniki v italijanskem mestu na južni strani Mont Blanca v Courmayeurju leta 1868, je kmalu sledila podobna organizacija v Avstriji (1870), za njo so se organizirali tudi francoski vodniki (1876). Za vzgojo vod-

dr. Josip Tičar

dr. Jernej Demšar

nikov so bili potrebni strokovni tečaji. Prvi tečaj je bil leta 1880, kjer so se izvežbali za letno vodniško službo. Prvi zimski tečaj pa je bil v Zermattu leta 1902.

Za rojstno letnico gorske reševalne službe lahko štejemo v svetu leto 1884/85, ko so v Švici ustanovili prvo prostovoljno reševalno postajo, njim slede Dunajčani leta 1896. Švicarski vodniki leta 1903 organizirajo stalno gorsko reševalno postajo v Zermattu, leta 1905 jo ustanove tudi v Davosu. Do leta 1913 so imeli že po vsej Švici stalne gorske reševalne postaje. Njim slede tudi naši vodniki, ker jih je sililo k temu stalno naraščanje planinskih nesreč. Kronist iz leta 1906 piše: »Skoraj ni dneva, da ne bi poročali o eni ali več planinskih nesrečah.«

V Kranjski gori je takrat delal idealni zdravnik dr. Josip Tičar. On in dr. Jernej Demšar sta postavila rojstno letnico naši poznejši gorsko reševalni službi.

16. julija leta 1912 sta ta dva požrtvovalna zdravnika ustanovila v Kranjski gori prvo reševalno postajo. Zgodovina piše: »Prijavilo se je veliko domačinov iz Kranjske gore, Podkorena, Mojstrane in Rateč.«

Takoj po prvi svetovni vojni so slovenski planinci in skalaši šteli za potrebno, da ustanove take postaje tudi na Jesenicah, Kamniku, Stahovici in v Celju. V vseh dobah našega planinskega razvoja so vodniki, pozneje organizirani gorski reševalci plemenito izvrševali svoje naloge. Po ljudski revoluciji se je gorsko reševalna organizacija v socialistični družbi bistveno spopolnila v obveščevalnem in organizatornem pogledu, v stalnem pridobivanju potreb-

Uroš Župančič, načelnik centrale GRS

nega znanja prve pomoči in tehnike reševanja v gorah. Centrala GRS pri PZS je trenutno na Jesenicah, ker to zahteva geografska lega in ker je tudi tam največ sposobnih in delavnih reševalcev. Centrali sta podrejeni dve gorsko reševalni bazi v Ljubljani in na Jesenicah, ki imata veliko in odgovorno nalogo na vseh izhodiščnih točkah Slovenije utrditi in organizirati gorsko reševalne postaje, le-te pa vzpostaviti v vseh planinskih in smučarskih visokogorskih postojankah na ogroženih terenih, kjer pričakujemo planinskih nesreč. Važne so obveščevalne točke s pravilno vzgojenimi in zanesljivimi obveščevalci.

☆

Mislim, da je prav, če iz arhiva GRS priobčim razpoložljive podatke o nesrečah v gorah. Seznam seveda ni popoln.

Ni mi uspelo dognati, kje se je komaj 15-letni pastir iz Rateč smrtno ponesrečil v tej zgodnji dobi. V stenah Malega kota ali ozebniha ali na Velikem kotu? Druga ali prva turistična nesreča se je dogodila na vrhu Triglava, ko je v noči med 5. in 6. julijem strela ubila Antona Korošca, sina prvopristopnika Luke Korošca, ko so bohinjski vodniki družno s stotnikom Bosijem postavljali triangulacijsko znamenje na vrhu in merili višino. Razumljivo je, da so se smrtne planinske nesreče vrstile najprej na laže pristopnih gorah.

☆

Že zgodaj so morali prebivalci gora sprejeti silovito borbo z zimskimi pojavi gora. Prva velika nesreča, ki so jo povzročile sproščene snežne gmote, se je pripetila pred 100 leti na severni strani Ponščice v Ratečah na sedanji italijansko-jugoslovanski meji; ta nesreča je zahtevala smrt treh gospodarjev iz Rateč 3. sušca leta 1852.

Zima 1950/51 je bila huda. Sneg je uničil tržaško kočo na Doliču, Vodnikove kočice na Velem polju vso zimo ni bilo na spregled, snežni viharji in plazovi so uničili komaj zgrajeni gorsko reševalni bivač na Rušju pod Dolkovo špico, plazovi so v Trenti in drugod uničili ogromno gozdov. V Vratih je pridrvel uničujoči plaz izpod Škrnatarice in Dovškega Križa in drvel vzhodno od Bambergove lovske kočice preko ceste do Galerij in preko Bistrice.

☆

Bodimo torej posebno previdni pri nevarnih prehodih iz Kamniškega sedla preko Kotličev, pri pristopu z Malih podov po plateh na Skuto, na južnih pobočjih Grintovca, na prehodu z Grebena h Kokrskemu sedlu, pri prehodu preko Konja in Presedljaja proti Korošici. Jalovčevega ozebnika se lotimo previdno, prav tako Prisojnika.

Če nas zateče neurje, si pred izčrpanostjo poiščimo varno in odvetno zavetišče. Nevarno je tavanje v mečavah in meglah. Vedeti moramo, da zimska alpinistika pomeni višjo stopnjo alpinizma, ki od posameznika terja mnogo več kakor od plezalca v suhi skali.

Resno opozorilo pred nevarnostjo plazov naj bo letošnje razdejanje, ki so ga povzročili plazovi na Tolminskem in Bovškem, saj so zahtevali toliko človeških žrtev in povzročili milijonsko materialno škodo.

Planinstvo je taka panoga naše ljudsko telesne vzgoje, ki si je brez tovarštva na življenje in smrt ne moremo zamisliti. Zato ni čudno, da je zgodovina planinskih smrtnih nesreč zabeležila tudi dvoje ali celo troje skupne žrtve.

Ob pregledu moramo omeniti tudi žalostno usodo samohodcev, ki morajo znati veliko več kot drugi obiskovalci gora. Tovarištvo čestokrat rešuje v gorah težke in najtežje probleme. Samohodci morajo vedeti, da zadostuje že najmanjša nesreča za žalosten konec. Vedno bi morali vpisati smer svoje poti v gorah, da olajšajo in skrajšajo iskanje in reševanje. Nesreča samohodca se neizbežno konča skoraj v vseh primerih s smrtjo.

Tine Slatnar - Bos

Omeniti je treba tudi vpijoče poglavje številnih planinskih nesreč, ki so se pripetile pri trganju in uničevanju planinskega cvetja. To brezmiselno početje ne daje najlepše podobe našemu planinstvu in ponižuje obiskovalce gora, ki nesmiselno uničujejo to bogastvo in edinstveni okras našega planinskega sveta. Pregled lažjih in težjih nesreč, ki so se pripetile na krušljivem in travnatem pobočju, ko so trgali planike, murke in drugo cvetje, daje porazno in žalostno sliko kulturne stopnje našega množičnega gornštva. Trganje in uničevanje gorskega cvetja je poleg številnih lažjih in težjih nesreč terjalo tudi preko 30 smrtnih žrtev. Iz pregleda je jasno razvidno, da so se nesreče pripetile največ na Veliki in Mali planini, Brani, Zvohu, Begunjščici, Tičarici in Ratitovcu.

Poročilo kljub vestnemu zbiranju podatkov iz starejših dob prav gotovo ne vsebuje vsega, kar se je žalostnega dogodilo posameznikom v gorah. Zato prosi avtor v imenu centrale GRS za vestno in redno poročanje o nesrečah v gorah.

Tisoč in več ponesrečencev in preko 200 smrtnih žrtev terja od nas, da izpopolnimo GRS. Ob veliki obletnici gorske reševalne službe obljubimo, da bomo to storili. Odpraviti moramo zastarele načine reševanja, osvojiti moramo sodobne pridobitve reševanja z Gramingerjevim sedežem in Marinerjevo pripravo, poslužiti se moramo pozimi v večji meri izurjenih lavinskih psov in radarja, poleti pa si prizadevati, da bomo v bodoče reševali v helikopterjem. Vse, kar bomo žrtvovali za spopolnitev Gorske reševalne službe, bo dobro naložen kapital. Gorski reševalci pa zagotavljajo, da bodo v tesnem sodelovanju z vso planinsko skupnostjo izvršili svojo dolžnost.

Zbor gorskih reševalcev na Krvavcu 15. 16. X. 1949

ČASOVNI IN KRAJEVNI PREGLED PLANINSKIH SMRTNIH NESREČ

Št.	Kraj	Čas	Ime	Vzrok	Do sedaj smrtnih nesreč
1	Jalovec	2. VIII. 1815	Kavalar Andrej	spodrsnil v pečeh	7
2	Triglav	5. VII. 1822	Korošec Anton	strela	30
3	R. Ponca	3. III. 1852	Kavalar Janez, Petrič Janez, Benet Peter	plaz	5
4	Kot - Staničeva Prag	13. VIII. — 4. IX. 1891	Dr. Holst iz Berlina	zašel, utrujenost	1
5	Črna prst	1895	Goričnik Franc	plezanje	4
6	Gorenja Krma	30. VII. 1895	prof. Schmidt Alojz	padajoče kamenje	1
7	Rateška Vis. Ponca	26. VIII. 1899	Stein Ivana	neznana smer v sestopu	1
8	Ojstrica	18. IX. 1900	Lichteneckert Hans	se izgubil	3
9	Travnik	1903	Kühnelt iz Beljaka	spodrsnil v pečeh	4
10	Mangart	31. VII. 1906	Dr. Konrad Gödl	plezanje	2
11	Huda Raven pod Vršičem	10. XII. 1908	Komac Andrej - Mota	zmrzne	2
12	Severna stena Triglava	17.—25. VIII. 1908	Wagner Karel	pleza sam in umrje od notranj. poškodb	
13	Krn	19. IX. 1909	Tavš Josip	utone	3
14	Stol	3. IV. 1912	Prof. dr. Cerk Josip	spodrsnil na snegu	3
15	Vel. planina	9. VI. 1912	Repe Ludvik	spodrsnil na travnatem pobočju	8
16	Skuta	27. VI. 1913	Petrič Janko	plezanje	3
17	Gamzov skret	18. VII. 1917	Legelmann, duhovnik	spodrsnil po skrotju	3
18	Snežišče pod Brano	20. VI. 1920	Valter Josek	spodrsnil	10
19	Turska gora	28. VI. 1921	Tavčar Karel	plezanje	1
20	Bambergova pot na Triglav — Plemenice	18. IX. 1922	Dubrav - Kusy Emanuel	vihar, utrujenost	
21	Grintovec	26. IX. 1923	Turk Josip	spodrsnil po skrotju	11
22	Kot - Pekel	16. IV. 1924	Lenarčič Ante	kamenje	
23	Severna stena Triglava	24. VIII. 1924	Topolovec Vlado	neurje, sneg	
24	Kredarica	26.—27. VII. 1924	Hlebanja Anton	vihar, tema	
25	Severna stena Triglava — Jugov steber	11. VIII. 1924	Dr. Jug Klemen	pleza sam — težko mesto	
26	Mokrica	15. VIII. 1925	Golob, lovec	spodrsnil po ledu	5
27	Križki podi	1926	Gorjup Josip	izgine neznano kam	2
28	Prisojnik	21. V. 1926	Dr. Lubec Mirko	spodrsnil po snegu — plaz	6
29	Kalški greben	23. V. 1926	Mancin Marija, Sopčič Rado, Sterle Ivo	spodrsnili po snegu	5
30	Mrzla gora	22. VII. 1926	Suman Pavel	plezanje v sestopu	3
31	Turne pod Grmado	7. XI. 1926	De Reggi Alojz	plezanje	5
32	Brana	18. VIII. 1927	Prohinar Avgust	planike	10
33	Hanzova pot na Prisojnik	19. VII. 1927	Dr. Friedrich Kröber	spodrsnil po snegu	
34	Severna stena Triglava — Zimmer-Jahnova pot	1. IX. 1929	Bračič Ernest Herbert Brandt	neprevidno plezanje	
35	Rokavi	28. VI. 1930	Volf Lukman	spodrsnil v pečeh	2
36	Planjava	7. IX. 1930	Pečar Rudolf	plezanje	5

Št.	Kraj	Čas	Ime	Vzrok	Do sedaj smrtnih nesreč
37	Prist. z ledenika na vrh Triglava	12. VI. 1930	?	spodrsnil v snežni strmini	
38	Severno pobočje Grintovca	13. VII. 1931	Veber Mihajlo	po poti sestopa v megli	
39	Stenar	26. VII. 1931	Košir Ernest	planike	1
40	Stena Komarče	12. VII. 1932	Prof. dr. Jesenko F.	spodrsnil	1
41	Peca	24. VII. 1932	Hainz Blaž	zdrsnil v pečeh	1
42	Zelenica	14. VIII. 1932	Krajner Peter	spodrsnil po skrotju	2
43	Mežakla	26. VIII. 1932	Narad Stanko	plezanje	1
44	Grintovec	17. V. 1932	Makuc Albert	spodrsnil na ledeni snežni strmini	
45	Sukalnik — Planjava	12. V. 1933	Wissiak Sandi	spodrsnil — plaz	
46	Ljubnik	21. V. 1933	Bordych Boguš	spodrsnil na bližnici	1
47	Severna stena Rokavov	31. VII. 1933	Lečnik Franc	sestop v neznani smeri	
48	Tičarica	13. VIII. 1933	Gorjup Dušan	planike	2
49	Uršlja gora	20. VIII. 1933	Knez Martin	spodrsnil po krušljivem terenu	4
50	Begunjščica	27. VIII. 1933	Košir Valentin	planike	3
51	Rušica	22. VII. 1934	Košir Milan	planike	3
52	Ratitovec	22. VII. 1934	Zidar Anton	planike	2
53	Ozebnik v Jalovcu	9. IX. 1934	Benedik Marjan	spodrsnil po ledenem kuloarju	
54	Hudi Prask	15. VIII. 1934	Kropej Franc	trganje planinskega cvetja	
55	Sev. snežišče Brane	28. X. 1934	Černič Ema in Jezeršek Jože	spodrsnila na lesenem prehodu	
56	Uršlja gora	27. I. 1935	Eiletz Franc	plaz	
57	Sev. pobočje Brane	31. III. 1935	Mulej Mirko	spodrsnil na veliki strmini	
58	Prehod od Malih Vrat na Podo pod Skuto	21. IV. 1935	Gombač Mirko	spodrsnil	
59	Pod Mlinarskim sedlom	28. VI. 1935	Mira Zupančič	spodrsnila po snegu	
60	Vel. Planina	28. II. 1936	Vilfan Emil	zmrazil	
61	Pod Ržjo iz Krme	12. IV. 1936	Dolhar Stanko	od utrujenosti umrl	
62	Kalška gora	1. VII. 1936	Dovša Bojan	spodrsnil na ledu	
63	Hudi Graben - Gamsov skret	9. VII. 1936	Mikšič Mladen, Janša Vid	megla, mokro, travnato pobočje	
64	Kalci	18. VII. 1936	Vavpotič Srečko	izgubil smer, spodrsnil	
65	Severna stena Triglava — Skalaška smer	24. VII. 1936	Letner Egon, Domicelj Savo	neprevidno plezanje v težki smeri	
66	Storžič	28. III. 1937	Avsenek Mirko, Mladič Jože, Plajbes Rudolf, Ahačič Albert, Šarabon Vinko, Stegnar Kristijan, Kostanjevec Lado, Lamber Vinko, Plajbes Viljem	plaz	13
67	Hribarice	8. V. 1937	Dr. Bukovec Marjan	smuk	1
68	Storžič	24. VII. 1937	Likar Florjan	planike	
69	Vel. Planina	3. VIII. 1937	Rozman Anton	planike	
70	Pod Okrešljem pri slapu Rinke	29. III. 1937	Brix Hermina	plaz	

St.	Kraj	Čas	Ime	Vzrok	Do sedaj smrtnih nesreč
71	Na poti iz Staničeve kože preko Kredarice na Velo polje	29. III. 1937	Vukasavljev Jovan	omaga in zmrzne	3
72	Komna-Bogatin	12. IV. 1938	Schöpf Artur	smuk	
73	Hudičev graben pri Celju	24. IV. 1938	Ferk Jože	plezanje	
74	Veliki Zvoh	17. VII. 1938	Brejc Viktor	planike	
75	Grebenska pot na Triglav tik pod Vodnikovo ploščo	19. VIII. 1938	Justin Rajko	slabost, padec	4
76	Konj — Presedljaj	28. V. 1939	Simonič Gerhard	vihar, oslabeledost	
77	Robanov kot	24. III. 1939	Roban Rafko	spodrsnil na ledeni strmini	
78	Zadnja glava Prisojnika	4. VIII. 1939	Svetek Srdan	planike	
79	Spik	27. VIII. 1939	Zupan Albin	plezanje	2
80	Razor	21. VII. 1940	Dr. Gabrovšek Jule	plezanje	2
81	Mokrica — Farjev plaz	12. IV. 1941	Gaspari, bogoslovce	spodrsnil	2
82	Stol	25. VII. 1940	Maher Mirko	planike	
83	Riglica	16. VIII. 1942	Kovač Franc, Vodišek Jože	plezanje	
84	Sev. grapa med Riglico in Rušico	19. VIII. 1942	Talar Franc Marn Miran	nesrečno naključje	
85	Vrh Grintovca	13. VI. 1943	Jezeršek Josipina	spodrsnila	1
86	V času NOV od na Debeli peči in v drugi	leta 1941 do 1945 več tragedij partizanskih edinic			
87	Raduha	1946	Fajmut Mirko	spodrsnil po skrotju	
88	Vel. Planina	16. VI. 1946	Jurjevec Milan	planike	
89	Pri sestopu s sedla Triglava na ledenik	27. IV. 1947	Peterlin Gorazd	spodrsnil na ledeni strmini	1
90	Sukalnik — Pla- njava — Wun- derlichov žleb	20. V. 1947	Koštomaj Dušan	spodrsnil	
91	Dolga stena pod Grintovcem	19. III. 1947	Hartman Milena	spodrsnila	
92	Južna stena Rušice	13. VIII. 1947	Baraga Janez	pleza sam	
93	Tičarica	16. VIII. 1947	Pogačar Joža	planike	1
94	Mala Planina	13. IX. 1947	Železnik Milan	planike	
95	Krn — Peski	14. IX. 1947	Bešter Jože	pleza sam, smrt neznana	
96	Kratki plazi — Šija planina	25. III. 1948	Ladislav Kete	spodrsnil po ledu	
97	Begunjščica — Roblekov dom	29. III. 1948	Sinkovec Milan	spodrsnil po žlebu	1
98	Gulce	8. VIII. 1948	Dr. Krejči Mitja	plezanje	
99	Veliki Zvoh	10. VIII. 1948	Dvoržak Valek	planike	
100	Begunjščica	15. VIII. 1948	Mencinger Matevž	planike	
101	Skrbina v Zad. Prisojniku	15. VIII. 1948	Herlec Franko	plezal sam	1
102	Vel. Planina	12. IX. 1948	Ažnik Marjan	planike	
103	Vršič — Erjavčeva koča	20. II. 1949	Zupan Jože	neuspel smuk	
104	Snežišče pod Jalovcem	27. II. 1949	Kokalj Stane	drzen smuk	
105	Kanin	2. III. 1949	Vogliarini Gino	beg čez mejo	1

Št.	K r a j	Č a s	I m e	V z r o k	Do sedaj smrtnih nesreč
106	Presedljaj	13. III. 1949	Sušel Rajko	spodrsnil po ledeni vesini	
107	Snežišče pod Brano, sev. stran	2. IV. 1949	Maček Ivan	spodrsnil	
108	Vršiči	21. VI. 1949	Lukman Edgar	plezanje	2
109	Košuta	24. VII. 1949	Ribič Viktor	slabost	2
110	Veliki Zvoh	28. VII. 1949	Avguštin Ivan	planike	
111	Severna stena Storžiča	10. VII. 1949	Čankar Jože, Perko Edi	pretežko in nepre- vidno plezanje	
112	Martuljska Mala Ponca	16. VIII. 1949	Leskovar Rado, Aigner Ernest	neurje, utrujenost	2
113	Prenj Otiš — Zelena glava	17. VIII. 1949	Hribar Marija, Modic Adela	neurje, utrujenost	2
114	Lipanca	18. I. 1950	Dular Tone	plaz	2
115	Inkret pod Desko	18. I. 1950	Zitnik Alojz, Poljanšek Marija	plaz	
116	Vzh. stena Brane	30. IV. 1950	Hufnagel Vili	plezanje v ledeni steni	1
117	Vzh. stena Jalovca — Hornova smer	28. V. 1950	Tominc Slavko, Kovačič Igor, Vavpotič Franc	neurje, oslabeledost	3
118	Severna triglav- ska stena	24. IX. 1950	Bučer Ivan	pri sestopu	1
119	Vrh Krna	30. XI. 1950	Gomiljšček Ervin	spodrsnil na ledeni snežni strehi	1
120	Vršiči — Presedljaj	19. II. 1950	Derganc Ernest	megla, spodrsnil, plaz	1
121	Sev. stena Široka peč	18. VII. 1950	Bele Darko	sam pleza težko smer	
122	Presedljaj	18. VII. 1951	Aplenc Martin	spodrsnil na ledeni vesini	1
123	Med Komno in Sedmer, jezeri na planini Razor	25. II. 1951	Cvetek Janez	utrujenost, zmrznili	1
124	Južno pobočje Grintovca	27. V. 1951	Dokič Jovo	spodrsnil na ledeni vesini	1
125	Severno snežišče Brane	27. V. 1951	Kolar Dušan	spodrsnil na snežni vesini	1
126	Nova jeseniška pot na Prisojnik	17. VI. 1951	Petrič Vladimir	spodrsnil na snežni vesini	1
127	Ratitovec	23. VIII. 1951	Ravnik Tosca	planike	1
128	Snežišče pod Razorjem — Mlinarica	6. X. 1951	Pogačnik Joža	spodrsnil	1
129	Snežišče pod Sukalnikom — Planjava	30. XI. 1951	Födransperg An- drej, Rugelj Jože	spodrsnila in splazitev	2
130	Špik - Dabono- va smer	2. V. - 5. V. 1951	Uršič Jože, Uršič Milan Uršič Vanči Moravs Hinko Karner Franc	neurje, izčrpanost, neizkušenost	5

O SEDANJIH IN BODOČIH NALOGAH GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE

inili sta dve desetletji, odkar so bili postavljeni temelji sedanji organizaciji Gorske reševalne službe v okviru takratnega SPD, od prvih reševalnih akcij v naših gorah, ki so jih izvedli domači gorski vodniki in alpinisti, pa je preteklo že več kot pol stoletja.

Ta doba je dolga dovolj, nabrane izkušnje pa mnogovrstne in številne. Čeprav bodo nedvomno organizacijska in tehnična vprašanja ostala na prvem mestu in tudi še v naprej tvorila hrbtenico celotne reševalne službe ter zahtevala nadaljnjega izpopolnjevanja, z njimi še ni izčrpano vse, kar zadeva prvo pomoč in reševanje v gorah v najširšem smislu besede.

Naše pojmovanje se je v tem pogledu širilo in poglobljalo, organizacija reševalne službe sama je prerasla svoj prvotni ozki okvir. Reševanje je del planinskega udejstvovanja, ki je tesno povezano z vsem ostalim planinskim dogajanjem in ga torej spremlja na njegovih razvojnih poti.

Nezgode v gorah so kruta stvarnost, ki spremlja neizbežno planinska udejstvovanja vseh vrst in vseh časov.

To dejstvo obvezuje planinske organizacije, da vzdržujejo na svojem področju reševalno službo. Mimo teh dolžnosti pa je reševanje v gorah nekaj več kot pa delo reševalnih postaj in reševalnih organizacij v dolini. Vsakdo ve, da pomoč ponesrečencem v gorah ni le vprašanje organizacije in tehničnih sredstev, marveč da zavisi v prvi vrsti od visokih moralnih kvalitete ljudi, ki so pripravljeni tako pomoč nuditi v najtežjih okoliščinah, neredko celo s tveganjem lastnega življenja. Zaradi teh posebnih okoliščin, posebej še zaradi neodložljive nujnosti, ki jo skoro brez izjeme terja vsak primer nezgode v gorah, je reševanje v gorah v svojem bistvu izraz najglobljih čustev tovarštva, je manifestacija najplemenitejših odnosov do sočloveka, je dejanje, ki v ničemer ne zaostaja za hrabrostjo in samopožrtvovalnostjo borca, ki izvleče ranjenega tovariša iz območja sovražnikovega ognja.

Gorski reševalec je tisti, ki spozna ponesrečence v najtežjih trenutkih njihove poti in njihovega življenja, žal le prepogosto na koncu poti in življenja. Spoznava mesta nezgod, posebne okoliščine, ki so posredno ali neposredno vodile v nezgodo in vzročne zveze med njimi. Težko si je predstavljati, da mu ob usodnih dogodkih, ki jih leto za letom spremlja, opazuje in doživlja, misli ne bi uhajale preko mej njegovih dolžnosti na ostala področja planinskega udejstvovanja.

To spoznanje se je porodilo ob ugotovitvi, da bi brez take aktivne pomoči ostalim sektorjem planinskega udejstvovanja Gorska

reševalna služba dejansko ostala njegov pasivni del in bi se težko otresla vzdevka gorskih grobarjev. Bolj kot kateri koli drugi se gorski reševalec zaveda, da še tako popolna in brezhibno delujoča gorska reševalna služba sama po sebi ne more in tudi v bodoče ne bo mogla nesreč v gorah preprečiti.

Iz vsakodnevnega življenja poznamo načelo, da je bolezen bolje preprečiti kot pa zdraviti. Pred nami je vprašanje, v koliko bi mogli ta načela iz praktičnega življenja uporabiti tudi v planinstvu, kaj si smemo od njih obetati in kako naj pri tem sodeluje naša Gorska reševalna služba.

Zanikati ne moremo, da ne bi bilo posebno v povojni dobi vztrajnih in iskrenih prizadevanj v tej smeri, prav tako moramo ugotoviti, da je naša Gorska reševalna služba s tem, ko je začela objavljati letna poročila in analize nesreč v gorah mnogo prispevala k razčiščenju njihovih vzrokov in dokazala, da pravilno pojmuje svoje sedanje in bodoče poslanstvo. Številni tečaji, predavanja, članki,* opozorila — vse to je zadnja leta služilo glavnemu namenu — zmanjšati število nesreč v gorah. Če se kljub temu to število ni zmanjšalo, se nam vsiljuje vprašanje, ali je storjeno že vse in se več storiti ne da, ali je bilo že vse povedano in napisano, kar so prinesla izkustva desetletij, ali je starejša generacija posredovala mlajši vse, kar ve in zna v nesebičnem namenu, da ji ostvari boljše pogoje razvoja, kot jih je imela sama? Ali je mlajša generacija ponudeno pomoč sprejela in tudi pravilno razumela?

Pogosto so gorske nesreče povod, da se ob njih načenjajo vprašanja, ki so načelne važnosti in ki zadevajo v bistvo alpinizma v specifične pogoje njegove rasti, v ocenjevanje njegovih pozitivnih in negativnih razvojnih tendenc. Neredko se pri tem dogodi, da konkretna nezgoda ni le povod za kritično obravnavanje primera samega, marveč da sproži istočasno plaz ogorčenja in očitkov vseh vrst, ki preko ponesrečenca ali njegove skupine zadenejo vso generacijo. Mimo tega, da nosi tak način na sebi pečat nenačrtnosti in vse preveč priložnostnega poseganja v življenjske probleme alpinizma in alpinistike, smo uverjeni, da je v vrstah prizadete generacije neprimerno več takih, ki jih očitki zadenejo neupravičeno kot tistih, ki jim upravičeno očitamo nezrelost, neznanje, lahkomišelnost, pomanjkanje čuta odgovornosti ali celo odrekanja pomoči tovarišu v sili. Te posamezne sramotne in vsega obžalovanja vredne primere je mlada generacija sama obsodila ter jih izločila iz svoje srede in s tem dokazala, da je v svojem jedru zdrava, borbena in dovolj odločna, da rešuje ne samo alpinistično-tehnične probleme, marveč da se zaveda tudi svojih družbenih dolžnosti, katere ji narekuje velika doba, v kateri živi, raste in dela.

Ponovno je bilo govora o odnosih med obema generacijama v našem alpinizmu in dejansko se temu vprašanju ne moremo izogniti,

* Izvajanja v tem sestavku se opirajo na material GRS zadnjih treh let in na članke naslednjih avtorjev: U. Župančič, C. Malovrh, J. Blažej, J. Svoljšak, I. Levstek, dr. F. Avčin, F. Košir, dr. J. Tominšek, M. Perko.

če skušamo pobliže spoznati pravo podobo naše današnje planinske stvarnosti. Slišali smo in brali pa tudi sami občutimo, da je »meja med tzv. starejšo in mlajšo generacijo v naši alpinistiki izredno ostro in odločno začrtana.« Morebiti je prav ta izredno ostro in določno začrtana meja preprečila, da ni prišla bogata dediščina, ki si jo je starejša generacija z velikim trudom in vztrajnim delom pridobila, o pravem času v prave roke. Ko ugotavljamo, da je današnja generacija nekako ob dediščino, ki pa je bila prav njej in nikomur drugemu namenjena, moramo iskati vzrokov pri nas samih. Predaja »prvenstva« je vselej nekoliko boleč opravek, vemo pa, da je neizogiben, ker ga terja nujnost razvoja.

Navzlic temu ne moremo trditi, da starejša generacija ni bila pripravljena posredovati svojih izkušenj mlajši, ji nuditi pomoč in podporo, ji svetovati in jo — »vzgajati«. Pri tej pripravljenosti pomagati, pri tej vlogi »vzgojitelja« pa starejša generacija ni imela najsrečnejših rok. Vzgoja je kot znano težaven problem, ki zavisi od neštetihi činiteljev, načini pa se v vzgojnem procesu menjajo in od kraja je vzgojitelj tisti, ki se mora prilagajati, če želi, da se bo kasneje mladina prilagodila njemu in sprejela njegova načela. Razdaljo, ki nastaja med obema, mora — vsaj v prvi dobi — pričeti krčiti vzgojitelj sam. Podobno je tudi med generacijama prvi korak k zblizanju treba presoditi prej starejšim kot mlajšim. Pokroviteljski in vzvišeni odnosi ter podcenjevanje v tej občutljivi dobi niso na mestu in jih mladina na splošno slabo prenaša. Le preradi rodijo nekaj odpor, ki nam družno z željo po uveljavljanju ter stremljenjem za velikimi dejanji mladine prej odmika kot približuje in jo žene k dejanjem, ki presegajo meje njene zmogljivosti.

»Omasoviti alpinizem in alpinistiko« je nadaljnja izkušnja pojvone dobe, ki je z vso težo svojih posledic zadela v prvi vrsti mlajšo generacijo in ki v taki obliki in v takem obsegu gotovo ne more

roditi pozitivnih rezultatov. Kakor vidimo v množičnem planinstvu temelje in vire za razvoj alpinistike, tako moramo na drugi strani vedeti, da se do ekstremnih dejanj v gorah povzpno lahko le posamezniki, kvečjemu manjše skupine, nikdar pa ne morejo postati plezalni problemi nadpovprečnih težavnostnih stopenj cilj vse generacije. Očitno je, da je poleg usmerjanja pravičen izbor posameznikov ena prvih nalog naših alpinističnih odsekov, medtem ko je uvajanje množičnega planinstva naloga planske organizacije kot celote.

V programu naše prve povojne plezalne šole stoji, da je njen namen: »cepiti udeležencem osnovne teoretične, predvsem pa praktične pojme o alpinizmu, dati jim osnovo in smer, v kateri se bodo izobraževali in razvijali dalje in jih vzgojiti v dobre plezalce in alpiniste.« In dalje: »medtem, ko je vzgoja lastnosti res dobrega alpinista počasna, je nasprotno razvoj v uspešnega plezalca odvisen od posameznika, od njegove pripravljenosti do alpinskega udejstvovanja, vsak si ga mora v celoti sebi podrediti, v kolikor mu seveda to omogoča njegova telesna konstitucija.« V poročilu stoji dalje, da je praktičen in teoretičen pouk trajal šest tednov in da je iz šole izšlo nekaj novih, tehnično dobro izvežbanih plezalcev. Take šole in tečaji so nedvomno potrebni in dokazujejo resno voljo in skrb, ki jo posvečajo naši alpinistični odseki vzgoji doraščajoče generacije. Posamezniku je omogočeno, da si v taki šoli v relativno kratkem času prisvoji osnovno znanje in obvladovanje plezalne tehnike, kar je vsekakor eden bistvenih — ni pa edini — pogojev, da postane tudi dober alpinist. Vodstvo šole je pravilno poudarilo, da je privzgojitev lastnosti »res dobrega alpinista« počasna in da tega v šesttedenskem tečaju ni mogoče doseči. Nevarnost vidimo v tem, da daje šola absolventu legitimacijo v roke, da more tehnično obvladati relativno težke plezalne smeri, ne daje mu pa alpinističnih izkušenj, ki so za uspešno obvladovanje takih smeri v gorah neobhodno potrebna. Tak človek je v svojem razvoju preskočil nad vse važno dobo, v kateri naj bi gorsko prirodo spoznaval in čim več v njej živel, gore obhodil in jih vzljubil in se šele nato podal na najprilačnejšo pa tudi najnevarnejšo pot alpinistike. Kdor ni imel takega prirodnega razvoja, kdor svoje prve mladosti ni tako rekoč preživel v gorah, je ne samo ob dragocene izkušnje, ki utegnejo postati zanj življenjskega pomena na poteh, kamor ga vodi moderna plezalna tehnika, marveč tudi ob vse tisto, kar dviga alpinizem nad nivo katerega koli športnega udejstvovanja. Prikrajšan je za prirodne lepote, ki jih ne vidi, in za doživetja, za katera je ostal nesprejemljiv in gluhi; prva pot na Triglav mu je — preko severne stene, pri tem pa pozabi »stopiti še na vrh«, nima potrebe razgledati se po gorskem svetu, spoznati bližnje in daljne vrhove ali pa vprašati za nje in podobno; zanima ga le »prihodnja smer«, katero si je namenil in še pri tej v prvi vrsti njena nevarnostna stopnja. Utegne pa se mu dogoditi, da ga zaloti sredi stene neurje in da je to neurje prvo, ki ga doživlja v gorah. Ali da ga prehiti noč, morda vihar-

na noč in da v tej noči podleže — ne morebiti posledicam zadobljenih poškodb — marveč nepoškodovan svoji lastni izčrpanosti. Na vprašanje: »kako more človeško življenje, in to še življenje mladega človeka v cvetu njegovih moči, ugasniti že v prvi noči viharja...« izkušenemu alpinistu ne bo težko odgovoriti, če je bila za tega mladega človeka usodna viharna noč prva, ki jo je v svojem življenju doživel na prostem, morda celo prva, ki jo je sploh prebil v gorah pod milim nebom.

Bolj kot to je na mestu drugo vprašanje: ali nismo v naši alpinistični vzgoji pričeli graditi stavbe v prvem nadstropju in pozabili na temelje in pritličje? Ali ni naša planinska organizacija prezrla nalog, ki jih ima pri splošni planinski vzgoji, medtem ko so alpinistični odseki njim pripadajoče naloge izvršili? Ali niso alpinistične šole in plezalni tečaji že nekaka visoka šola alpinizma, mladina pa potrebuje najprej osnovne in srednje izobrazbe? Kolikor toliko smo že na to pozabili ali pa so nam razmere to onemogočile, je pa naša dolžnost, da v bodoče to vrzel izpolnimo. Kajti prav v tej prvi dobi je na mestu alpinistična vzgoja v najširšem smislu besede in preurediti je treba le, kako in s čigavo pomočjo bi jo najbolj izvedli (preko mladinskih organizacij, taborništva, turnih tečajev itd.). Absolvent take »šole« naj bi bil kandidat, ko s 17. leti vstopa v plezalno šolo. Odslej vzgoje v tem smislu besede ne potrebuje več, dovolj je zrel za samostojni nadaljnji razvoj.

Na taka in podobna vprašanja je naletela naša Gorska reševalna služba pri analizi nesreč, ki so se pripetile zadnja leta v naših gorah in še posebej pri iskanju neposrednih in posrednih vzrokov za te nesreče. Teh vzrokov je seveda več in naša bodoča naloga bo, da jih do kraja raziščemo in proučimo, pri tem pa seveda ne skušamo zvaliti odgovornosti iz ene generacije na drugo, še manj pa pri članih ene skupnosti ali naveze od mlajših na najmlajše in podobno. Vprašanje odgovornosti je tolike važnosti, da ga v enem stavku ni mogoče objasniti; pripomniti pa je treba, da se bolj izkušeni ne bo mogel nikdar otresti odgovornosti — vsaj neposredne ne — za usodo manj izkušenih ali neizkušenih. Naš cilj je vzgojiti toliko gorskih reševalcev, kolikor šteje naša planinska organizacija članov. Pri tem seveda ne mislimo na formalno članstvo v reševalnih organizacijah, marveč na privzgojitev lastnosti in sposobnosti, ki odlikujejo gorskega reševalca in ga usposabljaajo za njegov odgovorni posel. Ko bomo dosegli to, se ponesrečencu ne bo več treba bati, da ga tovariši brezbrizno zapuste, namesto da bi mu nudili prvo pomoč in spravili na varno mesto, da odhite v dolino javit nesrečo prvi reševalni postaji, češ, zakaj bi se sami mučili, ko pa imamo reševalno organizacijo.

Ko se tako srečujemo z najrazličnejšimi problemi alpinizma in alpinistike, reševanja in reševalne službe v gorah, vidimo, da ti problemi često niso različni od onih, ki jih srečujemo v vsakodnevnem življenju in da so to prav pogosto vprašanja vesti in zvestobe, poguma in skromnosti, vztrajnosti in požrtvovalnosti.

»TIME AND TIDE WAIT FOR NO MAN«

eka dunajska revija za umetniško fotografijo, Galerija, je razpisala nagradno tekmovanje pod naslovom »Ideja in oblika«. Med nagrajenci je bil kitajski fotograf Liu-Shu-Ching s sliko, ki jo je nazval »Time and tide wait for no man«. Po naše bi se to reklo: Čas in voda ne čakata na nikogar.

Široka reka — brezbrežno vodovje, ki mu le na zgornjem kraju zapira razsežnost nizek gorski breg, se preliva čez sliko. Globoka, silna, tiha in venomer tekoča voda teče v daljo z vrtinci, odsevi, sončnimi prebliski v svojem motnem zrcalu, vzvalovana od sile toka in od neustavljive težnje, da se pomika dalje. In vedno teko nove gmote te velikanske vode, kaplja povezana s kapljo, vodni pas z drugim združen, drug za drugim, vedno isti in vedno novi.

Sredi tega vodovja pa, kakor fata morgana, se je pojavil obraz starke, z gubami, izgrebenimi od življenjskega boja, od grenkobe, hrepenenja, sle in sreče. Ta pravečni obraz se potaplja v valovih. Morda so ti valovi prelite solze gorja in bede? Morda tudi sreče? Usta so na pol odprta kakor za krik bolesti, a reka, brezčutna za vse to, vali dalje svoje vode s tistim nadčloveškim mirom, kakor že tisoče in tisoče let. Enkratno človeško življenje in večna narava, večno presnavljanje, njeni večni, večno podobni tokovi.

Na to sliko sem mislil, ko sem sédel k mizi, da bi napisal ob jubileju GRS nekaj besed. Vem, da zveni opis te slike nekoliko patetično, morda celo tragično. Nič takega občutka ni v meni. Povedal sem, kakor je slika v resnici, in dvomim, da bi jo mogel kdor koli drugače tolmačiti.

Pri tem pa imam v mislih naše gore in vse te rodove, ki živijo in umirajo pod njimi. Gore, ki so nam postale poseben pojem zvezan z vso njihovo lepoto, z letnimi časi, ki vihrajo preho njih, z našo ljubeznijo do domovine, pa tudi z vsemi junaštvi, ki jih je človek zmožen storiti v njihovih strminah — te gore velikanke stoje nad nami, ki jih v svojem kratkem življenju tako težko doumemo, ki se tako borimo zanje. Rodovi za rodovi pa ginejo, čas rodi nove in ti spet preminejo.

Toda marsikdo umre tudi na gorah. Pa to se spremeniti ne da. Nesreče so bile in še bodo, vsak zrel mož se v duhu pokloni pred usodo, ki doleti tovariša v gorah, če je ta ni po nespameti izzval. Meje te nespameti ni mogoče določiti. Vsaka doba jo je zase postavila in mislila, da ima edino ona prav. Tokovi časa niso upodobljeni samo na fotografiji Liu-Shu-Chinga. Čutimo jih, kako teko tudi preko nas in naših gorá. Pred dvajsetimi leti so bili današnji zreli možje mladi plezalci. Kakor danes, tako so se tudi tedaj

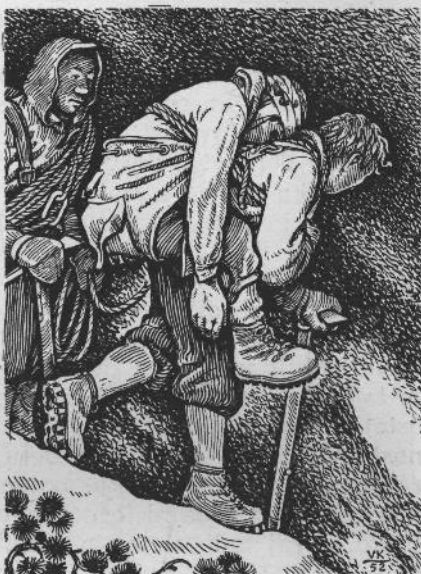
pele nove pesmi v skalah. Starejšim pa to ni bilo po volji. — Ali je bilo pred štiridesetimi leti kaj drugače, ko so prve — tedaj moderne — smeri bile preplezane? Danes gledamo s skrbjo na mlade plezalce. Kaj le ti delajo, da se lotevajo tako vratolomnih sten? Toda — ali nismo tudi pred dvajsetimi in štiridesetimi leti imenovali stene vratolomne in nemogoče — vendar se danes skoraj sprehajamo po njih. (Naj te besede ne razumejo napak, saj imamo dosti spoštovanja do tega, kar so naši predniki storili!)

Če bodo tako tudi tiste, ki so danes vrhunec tehnične in fizične zmogljivosti, to je vprašanje, ki ga radi prepuščamo poznejšim časom, da ga bodo po svoje rešili. Nam gre za nekaj drugega.

Ob vsem prijateljstvu in simpatijah, ki jih imamo do mladih rodov, do njihovega navdušenja, do požrtvovalnosti in drugih svetlih lastnosti, so v njih nekatere poteze, glede katerih bi bilo res bolje, da bi jih ne bilo. Mogoče je vsak rod, ki je že prevalil leta mladostnega zagona, tako govoril. Če je bilo potreba, je prav, da je. Tudi naš starejši rod mora povedati, kaj misli o tem. Kajti življenje človeka počasi izmodri in presoja med dobrim in slabim je lažja.

Mladini se odpirajo gore s tisto novo krasoto in novimi doživetji, ki so nam že znani, tiste srečne ure, ki jih lahko da samo doživljaj v divjem in nedotaknjenem gorskem svetu. Število obiskovalcev je v primeri s prejšnjimi časi ogromno. Zato je tudi več slabega obnašanja po stezah in kočah. Prišli so v gore ljudje, nevzgojeni in zanemarjeni, obenem pa sproščeni od dolgoletnega pritiska. Pripravimo jih za gore kakor za največje svetišče. Saj to gore tudi so. Opozorimo jih na naše manj razvite brate in sestre — na rože in živali, na ta nebogljena in čista bitja. Na druga čuda, ki jih priroda tako bogato razspava po gorskem svetu. Na vse tisto, kar človeka edino zares osrečuje s svojo preprostostjo in nedoumljivo lepoto. Na oblake, na sončni žar, na zarjo, na čudovite oblike skal. Kako je to, kar je resnično lepo, lahko dosegljivo, kako malo je človeku potrebno za srečo! Morda se bodo ob tem streznili mnogi in treznejše in zbranejše hodili po gorskih poteh.

A to še ni vse. Ozmerjati s »šodrom« našo skalaško smer, za katero sta se prva plezalca v tistih srečnih letih okrog l. 1929 borila pet dni, je vendar znamenje duševne revščine. V bivakih pisati opazke, ki

Risal Vlasto Kopač

kažejo na pomanjkanje dobre vzgoje in takta, to je tudi precej klavirno dejanje. V nesreči zapustiti tovariša, to je najhuje, kar more gornik storiti. Kakšno bolečino občuti človek, ko vidi, da leži mlad dečko, ki je dal za gore svoje življenje, zapuščen ob gorski stezi, medtem ko so njegovi tovariši, ki so bili z njim na zadnji poti, strahopetno pobegnili domov! Kako naj sodimo dobro o tem?

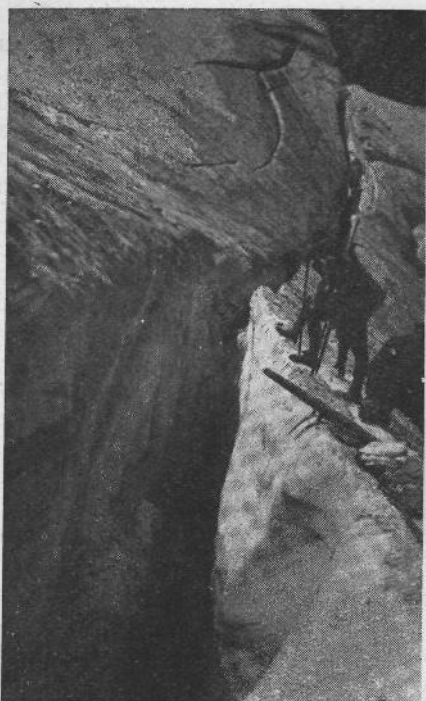
Gorska lepota sama po sebi ne obstaja. Žival se je ne zaveda, le človek jo občuduje. Človek, ki je tako duševno razvit, da vtise dojema in jih opredeljuje. Toda usmerimo to dožemanje tako, da bo rodilo nekaj dobrega, nekaj aktivno dobrega v naših značajih, da bo nam izčistilo srca in oplemenitilo duševnost. Naj ne bodo to prazne besede. Imamo — žal — primere, da so tako imenovani »esteti« bili v svojem dolinskem življenju slabi ljudje. Vendar so to izjeme. Gledati in srkati vase lepoto gorskega sveta, pri tem pa ostati brezčuten za bližnjega, je sicer mogoče, a nekje je le povezanost med vplivi naravnega veličastja in med etiko, ki jo iščemo in zahtevamo od sebe. Če kje, potem je ta vez gotovo najlažje dosegljiva v gorah. To morda ni točno povedano, kajti doseči jo je povsod zelo težko — saj tudi v gore nosimo svoje navade in razvade — vendar je v gorah ta vez najbolj pri roki, ta težka šola in preizkušnja, ki nam naj pomaga do boljšega sožitja, do boljšega gornštva in do višjega humanizma.

Pavel Kunaver:

DVE NESREČI POD DROBNOGLEDOM

etos ob štiridesetletnici ustanovitve Gorske reševalne službe se posebno živo spominjam dveh nesreč pred štiridesetimi oziroma devetintridesetimi leti, ki sem jih deloma, dobro hoteč, zakrivil sam. O obeh sem podal v svarilo analizo v svoji že davno pozabljeni knjižici »Na planine!«. Od tistih časov je kakor v posmeh mojim navodilom, zbranih na osnovi krvavih tujih in lastnih izkušenj širom po Alpah, naraslo število nesreč samo v naših gorah od manj kot desetine na okoli tisoč! Ob vsaki nesreči sem si očitil, da sem delal propagando za planinstvo. Tiho sem se povpraševal, kako to, da sem tako slabo opisal nevarnosti v tisti knjižici, da rastejo nesreče iz dneva v dan v desetine in stotine. V svoji domišljavosti sem namreč mislil, da je vsak slovenski planinec skrbno prečital moja navodila. Pa sem po več kakor desetih letih izdaje stopil k založništvu. Odgovorni nameščenec pa me je očitajoče pogledal in povedal, da so v vsej dobi od izdaje in ob času silnega razvoja planinstva prodali od 5000 izvodov — borih 500 knjižic, vse drugo pa jim plesni v zalogi. Vest je bila sicer nekoliko pomirjena, ne pa zavest, da v slovenskem planinstvu nekaj ni prav. Analiza

Ponesrečenega Žana Petriča najdejo
v ledeniku med Rinko in Skuto

Foto Josip Kunaver

Mrtvi Žan Petrič na zadnji poti. Na
levi zgoraj greben nad Rinko in Skuto,
spodaj ledenik

Foto Josip Kunaver

posameznih nesreč je pokazala, da v gorah večinoma propadajo mladi ljudje, ki so odšli tja slabo opremljeni, neizkušeni, zaupajoči v svojo mlado moč, podcenjujoč krušljivost skalovja, silo viharjev, moč mraza in strahoto plazov. Prepozno je bilo spoznanje tudi pri preživelih ponesrečencih. Večina se ni več vrnila v gore: v lepoto, v srečo. Toda temu tisoču niso prišteti tisti, ki se po preneglih podvigih, napačno izvršenih pohodih, z okvarami na srcu ne morejo več okrepiti v gorah in se žalostno ozirajo v daljne planine, kjer je toliko lepega doma! Spominjajoč se vseh teh, mrtvih in živih, in v svarilo vsem, ki še uživajo srečo v gorah, hočem obnoviti in analizirati tisti dve nesreči, ki sta bili zadnji vzrok za ustanovitev in izpopolnitev naše sedaj tako uspešne Gorske reševalne službe.

Prva nesreča je bila na Stolu 4. aprila 1912. leta. Dr. Josip Cerk, profesor klasične gimnazije, član našega, od nas samih v šali imenovanega kluba »Dren«, je bil dober planinec in raziskovalec Krasa. Rad je vodil tudi dijake v naravo. Hotel jim je pokazati tudi zimske gore, ker je v naši družbi preživel nekaj lepih dni v zasneženih planinah. V velikonočnem tednu 1. 1912 me je naprosil, naj mu po-

magam voditi 7 dijakov višjih razredov klasične gimnazije na Stol. V trdi zimi smo imeli s Stolom že dvakrat zaradi viharjev in ledu hude spopade. A o veliki noči nihče ni pričakoval hudega odpora. Kljub vsemu sem pristal na pomoč le, če bi vzel dr. Cerka svojo 30 metrsko vrv s seboj. Obljubil je. Zahteval sem tudi, da morajo imeti vsi dijaki cepine in dereze. Na kolodvoru sem doživel prvo razočaranje: dr. Cerka je prišel brez vrvi. Ubogal je mamo, ki mu je rekla, češ, kaj boš nosil to težo s seboj! Meni je postalo tesno. Okoli polnoči smo dospeli na Zabreško planino. Vesele pesmi mladine so že davno utihnile. Bril je mrzel veter in pred pastirsko kočjo smo navezali dereze. Dereze so si dijaki izposodili, večini so bile prevelike.

Steza je bila zaradi globokega snega nevidna. Strmina je rastla, pokazalo se je, da mladina ni znala na terenu rabiti cepinov niti dolge palice. Noč, mraz, pozna ura in fizične razlike so se pojavile. Dr. Cerka je hitel s petimi bolj svežimi naprej. Dva sta zaostala in jaz pri njih. Počasi je šlo dalje. Obrniti nisem mogel, ker nisem več videl prednje skupine. Zveza je bila pretrgana. Veter se je izpremenil v vihar s Stola doli. Luna je deloma osvetljevala svet.

Prednja skupina nas je počakala šele tik pod koncem strmine v zavetju neke skale, a onstran zelo strmega poledenega žleba. Tuljenje vetra je onemogočilo sporazumevanje. Na strmi luski je začelo mojima dijakoma drseti. Stopil sem podnje, ker sem prej že oddal svoj cepin enemu od njih. Zakričal sem skozi vihar dr. Cerku, naj pride naproti in seka stopinje. A dr. Cerka je stekel po strmini in zdrsnil. Izginil je v temni globini. Kritičen položaj mi je dal novih moči, da sem se, ne vem kako, znašel z obema dijakoma pri prednji, zaradi nesreče obupani skupini. Dol nazaj po strmini in v viharju ne bi bil pripeljal niti polovice demoralizirane mladine. Bila je ura tri zjutraj, do kočje — poleti 25 min. Torej skozi noč in vihar naprej. Brez vrvi. Naredil sem napako: šel sem zadnji, namesto sprednji, sekajoč stopinje. Zato je mimo mene kmalu zdrsnil eden od dijakov v globino. Dijakov se je lotila potrtost. Vihar se je izpremenil v orkan, da smo morali potem, ko smo stopili na poledenelo, malo položnejše pobočje, ob sunkih polegati k tlom. Po tej drugi nesreči sem vzel svoj cepin nazaj in sekal kakor jame globoke stopinje, da so nenavezani dijaki trdneje stali in se upirali vetru. Borba za kratko pot poletnih 25 minut nas je veljala okoli tri ure, do sončnega vzhoda. Nepravilno opremljenim dijakom so odpadle dereze; iz rok, zavarovanih z navadnimi rokavicami, so zdrsli izposojeni cepini in palice; v noge, tičeče v nepravilnih čevljih, jih je strašno zeblo. — Ulomil sem v kočjo — ključ je bil pri dr. Cerku — in potisnil dijake z zmrzlinami na rokah in nogah noter. Ukazal sem jim štediti s hrano in zavitim v odeje čakati na pomoč. Po sončnem vzhodu se je vihar pomiril. Hiteč v dolino, sem malo pod kočjo srečal dijaka, ki je zdrsel ob

Po nesreči na Stolu 4. IV. 1912 spravljajo drenovci in alpinci dijake v dolino

Foto Josip Kunaver

treh ponoči mimo mene. Pridrsel je do živega profesorja, dobil od njega cepin in po kratkem počitku in dremanju z nalomljeno nogo prišel po strmini za nami. Dr. Cerk je tačas izginil. Popoldne sem ga z dvema kmetoma našel v sosednjem jarku mrtvega, in po pregledu terena dognal, da je prvič najbrž brez škode pristal v globokem snegu, kamor je malo nato pridrsel dijak, nato pa, zavedajoč se nevarnosti, v kateri je zapustil nas gori v viharju in na ledu, skušal sedaj priti brez cepina do nas, kjer ga je najbrž, po terenu sodeč, prav blizu nas na ledu prevrgel vihar in ga pahnil topot čez skale v sosedni jarek.

Priklicano pomoč so tvorili moji tovariši »drenovci« in četa vojakov alpincev. Oprema je bila še nepopolna — cepini, dereze in vrvi. Dijaka z nalomljeno nogo, ki se je razbolela, so navezali na stol in ga z vrvmi spuščali po strmini. Dijake z ozeblinami so navezane opirali in jih z lahkoto spravili na varno. (sl. 1.) Nauk: Ne hodite z neizkušeno mladino v take planine, kjer bi zaradi neznanja, nevarnega terena, posebno poledenelega, mogel kdo zdrsniti. Nikdar brez vrvi v kraje, kjer bi mogel le eden od udeležencev zaradi nepoučenosti, slabostialistrah zdrseti. Nikoli rabiti derez, ki se ne prilagajo čevljem. Oprema mora biti letnemu času in vzponu brezpogojno primerna. Na lažjem terenu naj se vadi, kdor hoče kaj težjega poizkusiti. Sposobnosti udeležencev ture je treba dobro

poznati. Treba se je ozirati na slabotnejše in nikdar pretrgati vrste. Turo o pravem času prekiniti je večja mojstrovina, kakor trmoglavostjo izpeljati. —

MEMENTO druge nesreče je bil posebno glasen. Po dr. Cerkovi smrti sem vodil raziskovanje dolenjskega krasa jaz. Zavedal sem se odgovornosti, ker je plezanje v kraške prepade, v temo podzemlja težko in dokaj nevarno. Tudi dijaki so se začeli pridruževati našemu delu. Eden od njih je bil mladi Ivan Petrič, star petnajst let, nadarjen dijak klasične gimnazije. Bil je odličen telovadec, a je žal, kljub svarilom prenašal telovadne podvige tudi v podzemlje, na jamske lestvice, kjer mora biti plezalec zaradi padajočega kamenja ali slabosti zavarovan tudi z vrvjo. Na način, ki bi ga bilo toč predolgovezno opisovati, je telovadil mladi Petrič tudi na jamskih lestvicah in s tem ogrožal nad prepadom stoječe varovalce. Zato sem izrekel željo, naj v bodoče ne hodi na naše kraške izlete.

Kmalu nato nas dohiti na Dolenjskem telefonski poziv, naj se vrnemo, ker je Petrič izginil v Kamniških planinah. Večje skupine drenovcev ob naši vrnitvi v Ljubljano že ni bilo več tam, ker so odšli v gore iskat ponesrečenca. Kje bi se bil ponesrečil? Malo prej smo štirje drenovci preplezali greben med Rinko in Skuto, kar je Petriču zelo imponiralo. Zato se je porodil sum, da je krenil tja. Sled je res držala na Jermanova Vrata in tam so drenovci dognali, da se je Petrič namenil sam, brez plezalnikov, brez vrvi, zanašajoč se svoje telovadne spretnosti, preplezati greben med Rinko in Skuto! Obenem se je izrazil blizu takole: »Pokazal jim bom, če sem sposoben udeleževati se plezanja v kraške jame«. Tako je Petrič izginil in moji tovariši so ga začeli iskati, še preden sem došel v planine, na južni strani grebena. Ker ga ni bilo, so odšli pomnoženi s češkimi turisti in domačini iz Jezerskega na severno stran. Sveže kamenje na tedaj še precejšnjem in razpokanem ledniku med Rinko in Skuto je kazalo smer. Petrič je ležal z glavo navzdol v ledenikovi razpoki (sl. 2 in 3). Padel je nekje z grebena; od kod, se natančno ni moglo ugotoviti. Nekatera mesta, ki so vertikalne stopnje in smo jih mi z dvema spustoma po vrvi premagali, je mogoče obiti, eno mesto na ostrem grebenu pa zapira ali vsaj je takrat zapirala zelo labilna skala, kateri se je bilo treba deloma viseč nad prepadom, ogniti. Enega od teh treh mest sem osumil, da je moral biti poguben za samotno plezajočega nezavarovanega Petriča. Tako je mladi Petrič dokazal ravno obratno, kar je hotel: Spretnost na telovadnem orodju še ne usposablja človeka za plezanje v krhki skali. Ne smemo slepo zaupati svoji moči. Preden se spustimo v steno, je treba spoznavati značaj različnega skalovja; ta uk pa traja dokaj dolgo, ker je posebno apnenec zaradi raznih sestavin, različnega naklona slojev, debelosti slojev, različne stopnje preperelosti, kraja,

kje in kako se razkroj skale vrši, in še drugega več, tako silno različen. Tudi ne sme mladina od kraja zavračati nasvetov starejših, ker so njihove izkušnje bile mnogokrat pridobljene s težkimi žrtvami, in nikakor ni potrebno, da bi bilo iznova treba vsako izkušnjo s krvjo in okvarami poplačati.—

Za zaključek še nekoliko misli. Res je, da se razmeroma mnogo manj resnih alpinistov ubije v gorah, kakor drugih, posebno mladih ljudi. Vendar neprestani rekordi premaganih sten, težavnostnih stopenj od I. do VI. i. dr. vleče za rekorderji v stene planinsko napačno vzgojeno ali bolje nevzgojeno mladino. Slavohlepna ne vidi več gore kot celote, z njenim pestrim vznožjem, z njenimi tako različno in zanimivo razčlenjenim pobočjem, z njenimi gozdovi in cveticami, velikimi in malimi živalmi, tako silno interesantnimi menjajočimi se meteorološkimi pojavi, ki ravno ustvarjajo poleg drugih gorotvornih sil goro, kakršna je — ampak se zanimajo le čisto ozko za ta ali oni previs, to poč, oni raz, tak in drugačen klin i. dr. In vse to prezgodaj, še preden so se seznanili s pravim bistvom gore in s planinstvom. Ni prav nobena nesreča, če bo v naših prelepih Alpah zmanjkalo problemov v stenah — ostane še največji problem: narediti vse Alpe dostopne za najširše množice; usposobiti vse ljudi ekonomsko, tehnično in moralno za uživanje gorske narave. Kljub najvišji industrializaciji, ali prav zaradi nje mora človek v prostem času v najlepšo, t. j. v gorsko naravo po okrepčilo in zabavo. A ta novi človek mora biti tak, da bo postal zopet člen narave, ne njen izobčenec. Tak, da bo znal čuvati, ne oskrunjati njeno lepoto; tak, da se bodo tiho in prijazno srečavale množice v naravi, ne da bi motile z jodlanjem, tuljenjem, popivanjem, trganjem rož ljubitelje narave. Tukaj so problemi, skoraj težji kakor najtežje stene. Tudi tukaj naj bi zastavili alpinisti svoje sile, da bi izkušali prirejati masovne izlete mladine, še ne godne za stene na tak način, da jo bo veselje srečati v gorah, da s svojo množico ne bo motila narave, ampak jo bo s svojo navzočnostjo in s človeku primernim dostojanstvom še okrasila — saj smo ljudje vendarle najvišje razvita bitja na zemlji! Žrtve pa, ki so padle v gorah za končno in pravo spoznanje gora, naj ohrani ta novi planinski človek v hvaležnem spominu. —

OB ŠTIRIDESETLETNICI GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE

ačetek Gorske reševalne službe pri Planinski zvezi Slovenije (GRS) s sedežem na Jesenicah, ki obhaja letos štiridesetletnico svojega obstoja, je bil kaj skromen. Pognala je korenine v letu 1912 v Kranjski gori. Nežnemu drevescu so dali ime »Reševalna postaja«. Že čez 11 let je bilo presajeno v Osrednji odbor SPD in precepljeno v »Reševalni odsek«. Sčasoma je zraslo v lepo košato drevo, ki je pa med okupacijo shiralo. Sveže so ostale samo še korenine. Iz njih je pognala današnja GRS, ki se hitro in mogočno razvija v veselje in ponos slovenskega planinstva.

☆

Slovensko planinsko društvo (SPD) je bilo več let brez reševalcev, pa jih tudi ni potrebovalo, ker ni bilo kaj reševati. Pred njegovo ustanovitvijo jih je bilo med nami Slovenci zelo malo, ki so hodili na planine. Seštel bi jih lahko na prste, če bi privzel še tiste, ki jih imam na nogah. Ljudje so se jim posmehovali, ko so jih videli prihajati s kolodvora v dokolenkah, s cvetjem na klobuku in z dolgimi palicami, na katerih so imeli privezane ogromne šopke planinskih cvetlic. Dokolenke so namreč takrat nosili samo otroci, ki so hodili še v osnovno šolo; večji so se jih sramovali, ker so jih drugi dražili, da imajo petelinčkove hlače. Sicer pa dokolenke tudi dandanes niso sodobne. Izpodrivajo jih »dostegnenke«, pri katerih se hlačnice nehaajo, kjer se začno.

Ko se je SPD ustanovilo, ni našlo tistega sprejema, kakor je pričakovalo. Alpenverein in mnogi Slovenci so si bili edini v sodbi, da je to društvo odveč; Alpenverein, ker je slutil v njem nevarnega tekmeča, Slovenci pa, ki so se držali gesla »gora ni nora, nor je, kdor gre gor«, so se bali za mladino, da bi se ne hodila v gore pobijati. Odpor je bil tako hud, da ga je skušal prvi predsednik SPD Orožen premagati z izjavo, da društvo ne bo gojilo »visoke turistik«. Tega so se takratni »hribolazci« tudi vestno držali. Hodili so večinoma po bolj krotkih gorah in po zaznamenovanih stezah; kdor se je pa hotel povzpeti na kak težji vrh, je vzel s seboj vodnika, enega, če je bil bolj petičen, tudi dva. Plezalci, ki bi se bili brez njih lotili nevarne ture, so bili med Slovenci zelo redko sejani. Zato so bili ponesrečenci z malimi izjemami skoraj samo Nemci. Za te je pa skrbelo nemško »Turistično društvo za Kranjsko«, ki tudi ni imelo veliko opraviti. Sicer je bilo to društvo le neke posebne vrste pogrebni zavod. »Reševalo« je namreč večinoma mrtve, da so jih lahko dostojno pokopali.

Prvi, ki je našel svoj grob na dovškem pokopališču, je bil neki sodnik iz Berlina. Pisal se je Holst. Pri Šmercu je povedal, da pojde

do Dežmanove koče, nato pa skozi Krmo in Radovno na Bled, pa se je mož premislil. Takoj poleg koče je zagledal rdečo puščico z napisom »Vrata«, pa jo je mahnil namesto na levo v Krmo, na desno v Vrata. Vodniki so ga iskali več dni okrog Krme, Velega polja in Radovne, seveda zastonj. Našli so ga šele kake tri tedne pozneje. V Mojstrano je namreč prišel Holstov tast in obljubil tistemu, ki mu najde zetovo truplo, 100 goldinarjev. Obljubljena nagrada je osvežila Mojstrančanu Blažu Kosmaču spomin, da se je spomnil, kako mu je pastir, ki je pasel v Vratih, prav takrat, ko je bil Holst izginil, pripovedoval, da je slišal v Triglavu nekoga »vpiti«. Sedaj so ponesrečenca kmalu našli, in sicer blizu Praga, kjer so se nehale markacije. Bil je že na pol s peskom zasut. Pogreb je bil 6. septembra 1891. Tisto puščico, ki je Holsta zapeljala, je moral dati Alpenverein z markacijami vred izbrisati.

Drugi planinec, ki ga je Aljaž pokopal, je bil profesor Alojzij Schmidt iz Homutova. Ponesrečil se je do smrti na snežišču nad Zasipško bajto v Krmi. Našla sta ga dva delavca, ki sta se vračala s Kugyjeve poti, ki sta jo popravljala. Naznanila sta to Aljažu, ki je takoj ukrenil vse potrebno, da so ga prinesli v dolino. Bil je zelo slovesno pokopan. Zapeli so mu tudi nekaj žalostink, pri katerih je Aljaž pel drugi tenor. Schmidt se je ponesrečil 30. julija 1895.

Leta 1906 so preplezali trije nemški plezalci Triglavsko severno steno. Potrebovali so za to 33 ur. Da bi postala stena »atrakcija« za plezalce, je manjkala samo še kaka nesreča, na katero ni bilo treba dolgo čakati. V letu 1908 je hotel Wagner, eden najboljših dunajskih plezalcev, steno sam preplezati. Bil je »samohodec«, in sicer zato, ker ni maral, da bi se z njim vred kak drug ponesrečil, če je že njemu bilo tako namenjeno. Najbrže je s tem tudi računal, ker je naročil oskrbniku v Aljaževem domu, naj sporoči njegovi materi, če ga ne bo do 19. avgusta nazaj. Ker se ni vrnil ob napovedanem času, je oskrbnik obvestil ravnatelja cementarne Winziga, ki je bil načelnik Turističnega reševalnega društva. Sedaj so ga začeli vodniki iskati. Tri dni so pregledovali jarke in kotline v steni, pa niso našli nikakega sledu. Tudi dunajski plezalci, ki so jim prišli pomagat, so se vrnili brez uspeha. Vodnik Urbas pa ni odnehal. V družbi dveh dunajskih plezalcev, Sineka in Rudovskega, je šel zopet iskat, če bi dobil kako sled za ponesrečencem. To pot je imel srečo. Medtem ko sta Dunajčana s Plemenic zastonj pregledovala svet, je našel Urbas Wagnerjevo čutaro. Vsi trije so se vrnili v Mojstrano, privzeli naslednji dan — bil je torek 25. avgusta — še tri vodnike in dva orožnika ter šli po Wagnerja. V steno sta šla Dunajčana z vodnikoma Koširjem in Hlebanjo. Ponesrečenca so našli v vzhodju globokega kamina. Imel je samo nekaj manjših prask, ki pa niso bile smrtonosne. Kakor je Rudovsky ugotovil, je umrl zaradi notranjih poškodb. Nad njim se je maščevalo, ker ni hotel s seboj tovariša, ki bi bil lahko šel po pomoč, ali pa tudi ne, kakor je pokazala takoj naslednje leto žalostna usoda nesrečnega Lassa, ki je prišel v družbi učitelja Plaichingerja z Dunaja v Triglavsko steno — umret. Aljaž

ju je svaril, zlasti še, ker ni bilo vreme ugodno, pa je govoril gluhih ušesom. Samo to je Lass omenil, da bo to zadnja njegova plezalna tura, ker je tako obljubil pred odhodom sestri. Bila je res...

Drugi dan je bila popoldne huda nevihta, ki se je razvila v trajno deževje. »Vidiš, Janko,« mi je rekel Aljaž, pri katerem sem bil na obisku, »sedaj sta nesrečna fanta že visoko v steni. Meni se kar nekaj zdi, da ne bo brez nesreče.«

Imel je prav. Priplezala sta že blizu izstopa, ko je Lass padel in potegnil tovariša za seboj. K sreči se je ujela vrv na nekem pomolu. Plaichinger se je po petih metrih padca ustavil, njegov tovariš je pa padel 25 metrov globoko. Lass je bil še toliko pri moči, da se je odvezal in splazil na nek majhen prodnast prostor, Plaichinger je pa zabil klin in nanj privezal vrv. Videla se nista, pač pa sta se pogovarjala, dokler ni Lass utihnil. Rešila ga je smrt.

Plaichinger je naslednji dan splezal iz stene in šel, dasi precej potolčen, v Mojstrano po pomoč. Vodniki so se takoj odpravili na pot. Ko so zagledali Lassa, so se kar zgrozili. Nihče se ni upal ponj. Samo eden izmed njih, Janez Košir, ki je že preplezal Triglavsko steno, je poskusil priti do njega, pa se je vrnil.

»Če bi bil živ,« je rekel, »bi ga poskusil rešiti, zaradi mrtvega pa ne bom tvegaj življenja«. Imel je prav. Doma so ga namreč čakali v strahu žena in otroci.

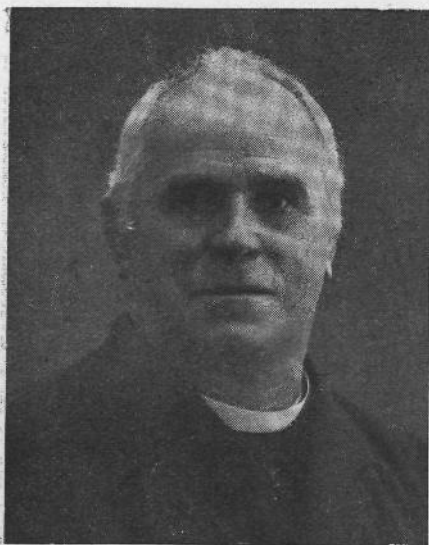
Čez nekaj dni so spravili ponesrečenca iz stene plezalci, ki so nalašč zato prišli z Dunaja. Pokopali so ga na dovškem pokopališču šesti dan, odkar se je napotil na svojo zadnjo turo...

Turistovsko reševalno društvo je bilo ustanovljeno v pomoč ponesrečenim planincem po vsej Kranjski, pa je omejilo svoje delovanje skoraj izključno na Triglavsko pogorje. Zato so se drugje ob primeru nesreče kar sproti sestavljale reševalne ekspedicije.

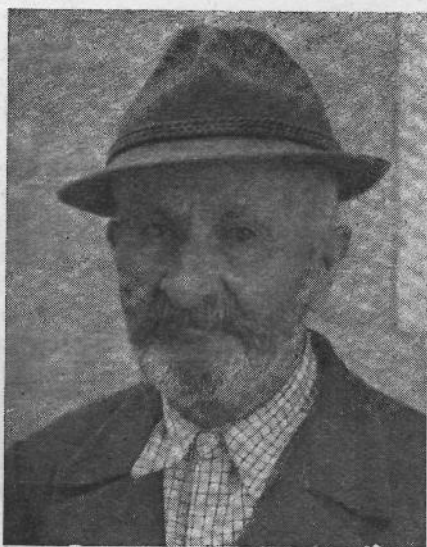
Leta 1899 se je ponesrečila na Srednji Ponci dunajska učiteljica Stein, ki je hodila vsako leto v Rateče na počitnice. Tamošnji župnik, znani turist Lavtižar, je poslal štiri može, da bi jo poiskali. Ker so jo iskali na planiški strani, ona se je pa ponesrečila na sestopu h Klanškima jezeroma, je niso našli. Dobila jo je šele druga ekspedicija, ki jo je poslala Radovljiška podružnica SPD, nekaj sto metrov pod vrhom. Alpenverein je zato napadel SPD, češ da zaznamuje pota, ki niso zavarovana, čeprav se je Stein samo zato ponesrečila, ker je tam sestopila, kjer poti sploh ni bilo. To priliko je tudi porabil, da je zažugal, da ne bo sodeloval pri nesrečah, za katere zve SPD prej kakor on.

Tudi v Savinjskih planinah niso ostali ponesrečenci brez pomoči. Leta 1900 se je namenil neki Lichteneckert v gore, kakor je rekel znancem, pa se ni vrnil. Savinjska podružnica SPD je poslala reševalno ekspedicijo, ki ga pa ni nikjer našla. Pozneje so zvedeli, da jo je iz važnih vzrokov po francosko popihal v Ameriko. Da bi ga bili šli tja reševati, je bilo seveda preveč od rok...

Tu in tam je tudi županstvo poskrbelo za potrebne reševalce. Na južni strani Črne prsti se je leta 1895 pri trganju pečnic pone-

† Jakob Aljaž, župnik na Dovjem

Anton Tožbar ml. (l. 1950)

Foto Slavko Smolej

srečil dijak Globočnik iz Bohinjske Bistrice. Župan je takoj naročil nekaterim članom SPD, naj ga poiščejo. Reševalcem se je pridružil tudi oče ponesrečenega z dvema gozdarjema. Našli so ga precej visoko nad Stržiščem. Moral je biti takoj mrtev, ker je imel kamen v ustih.

Reševalci so včasih prav hitro delali, čeprav niso bili poklicni. Leta 1909 si je dr. Windhör iz Badena na Stolu nekoliko nad ovčarjevo kočo zlomil nogo. Storil je, kar je bilo najpametneje v danem položaju. Sedel je poleg steze in čakal, da ga kdo pobere. In res je prišel mimo Grafenauer, ki je bil takrat profesor v Kranju in šel takoj v Valvazorjevo kočo po pomoč. Kmalu nato so prišli reševalci: dva Čopa, filozof Jože in Tine, jurist Dolžan in dr. Koprivnik. Nesli so ga v Žirovnico v gostilno M. Čop, kamor je prišel kmalu potem dr. Jelovšek in mu uravnal nogo. Čez kakih devet dni se je Windhör že zahvalil iz bolnišnice v Dunajskem Novem mestu za pomoč, ki so jo mu skazali, čeprav je tujec in poleg tega še — Nemec.

Isto leto je precej prahu dvignilo reševanje dr. Stojca iz stene Škrlatic. Kake dve leti prej mi je Petrovčič, učitelj v Kranjski gori, pisal, da bi šla po severni steni na Škrlatico. Hodil sem za vajo nekoliko po Trenti in slednjič ves premočen pricapljal v Aljažev dom. Ponoči se je zjasnilo in ko sem drugo jutro stopil na prag, se mi je predstavila Škrlatica vsa v hermelinu. Tako iz te ture ni bilo nič. Morda mi je zameril ali kaj, da se je potem zmenil s Stojcem, za kar sem mu še danes hvaležen.

V ponedeljek 2. avgusta sta se napotila iz Kranjske gore proti Veliki Dnini. Tam sta preprečkala veliko snežišče in vstopila v steno. Nista bila še posebno visoko, ko se je Stojcu, ki je plezal prvi, utrgala velika skala. Padel je kakih 15 metrov globoko in obležal na majhnem snežišču. Zlomil si je roko in nogo, drugače se pa ni prehudo poškodoval. Petrovčič je ostal pri njem do drugega jutra, potem je pa hitel v Kranjsko goro po pomoč. Iz njegovega pripovedovanja so reševalci sklepali, da se je zgodila nesreča že blizu vrha. Šli so na Škrlatico, pa so spoznali, da leži Stojc globoko doli, še v prvih stenah, obenem pa tudi, da je reševanje z vrha izključeno. Nekateri so sicer svetovali, naj spuste dol velik zaboj, naj spravijo vanj ponesrečenca in potegnejo gor, pa iz tega seveda ni bilo nič. Zato je Osrednji odbor SPD poklical Trentarje na pomoč. Prišli so v četrtek, in sicer štirje, med katerimi je bil tudi Špik, slovit trentarski vodnik in lovec. Privzeli so še dva kranjskogorska vodnika in Stojc je bil kmalu na sedlu, kjer sta mu nudila prvo pomoč dva zdravnik, Demšar in Tičar. Nato so ga nesli preko Krnice v Kranjsko goro, kjer so ga čakali trije zdravniki, Šlajmer, Plečnik in Rus. Kakor vidimo, je bilo v tem oziru dobro preskrbljeno.

Kranjskogorski reševalci se to pot res niso posebno skazali. Kak sodoben reševalec-tečajnik jih bo morda obsodil, če bo to bral, kot nerodne bojazljivce, pa bi jim delal krivico. Vzeti moramo v poštev, da plezalska tehnika takrat ni bila še tako razvita, kakor je danes. Sodobni plezalec se oboroži z raznim plezalnim orodjem in klini vseh vrst mu kar bingljajo okrog pasu kakor amerikanskemu gangsterju patroni. V prvem desetletju našega stoletja je pa imel vodnik na razpolago samo vrv, cepin in »kramžarje« (dereze na štiri osti). Kline je zabijal samo takrat v steno, kadar je gradil kako zavarovano pot. Če bi naši plezalci imela tako skromno opremo, bi ostal marsikak vrh »neosvojen«, marsikatera stena nepreplezana. Ako bi takratnim vodnikom očitali zaostalost, bi ravnali tako, kakor bi storil zgodovinar, ki bi grajal Hanibala, ker ni šel nad Rim s tanki.

Veliko razburjenje je povzročila tri leta pozneje nezgoda na Stolu, pri kateri je dr. Cerkl izgubil življenje. V sredo 3. aprila — bile so velikonočne počitnice — je šlo sedem gimnazijcev na Stol. Vodil jih je njihov profesor dr. Cerkl, kateremu se je pridružil še znani planinec Pavel Kunaver. V Kuntovi gostilni na Selu so se okrepčali za pot, nato so pa odrinili. Ura je bila okrog desetih zvečer. Kmalu po polnoči so dospeli na pobočje, po katerem drži kar zložno izpeljana steza k Prešernovi koči. Takrat je bilo še globoko zasneženo. Ker je sneg dobro držal, so jo udarili naravnost navzgor. Bili so še globoko pod Čelom, ko jih je zagrabil silen vihar. Strmina je postajala vedno hujša in tudi mraz je začel pritiskati. Sneg je bil tu tako trd, da je moral dr. Cerkl, ki je bil prvi, sekati stopinje. Kunaver je zadaj podpiral fante, od katerih so nekateri že opešali. Ko sta bila zadnja dva na tem, da zdrkneta, je poklical Cerkl na pomoč. Ta je hitel navzdol in je pri tem zdrknul. Skušal se je zadržati s cepinom, pa mu ni uspelo. Z njim vred se je odpeljal

dijak Zdenko Kunz. Ustavila sta se šele globoko doli. Cerkljeva je zaklical Kunaverju, naj pelje dijake naprej, da bo prišel kmalu za njimi. Bilo pa je še precej truda, preden so bili v koči, vsi premrti in izčrpani. Kunaver jih je spravil na skupno ležišče in jim zabičil, naj ne gredo iz kože, sam pa je hitel v dolino po pomoč.

Nekoliko pod kočo je srečal Kunza, pa samega. Takoj je zaslutil nesrečo. Na Selu je zbral nekaj domačinov in se z njimi vrnil na Stol. Cerkljeva so kmalu našli. Ležal je v nekem jarku — mrtev. Najbrž je še enkrat zdrknil, zadel z glavo v skalo in si jo preklal. Prenesli so ga takoj v brezniško mrtvašnico.

Kunaver je hitel pred njimi v Žirovnico, brzojavil nesrečo postajenačelniku v Šiški, ki je takoj obvestil SPD in poveljništvo domačega planinskega polka. Do večernega vlaka je bila že vsa reševalna odprava sestavljena, mislim da največja, kar jih je bilo do danes: dr. Demšar, dr. Tomišek, sedem članov planinskega kluba Dren, Cerkljevih ožjih tovarišev, nekaj drugih planincev in štirje častniki s 16 vojakov. Tomišek je tudi odredil, naj se pokličejo še vodniki iz Kranjske gore in Mojstrane. Poziv pa je pozneje preklical, ko je zvedel, da so vsi dijaki na varnem v Prešernovi koči.

Vse reševanje se je vršilo načrtno. Na čelu ekspedicije je šla skupina vojakov, ki so bili dobro opremljeni. V določeni razdalji so šli drugi udeleženci, ki so imeli dobre dereze in cepine. Na Zabreški planini je pa čakala rezerva z Demšarjem in Tomiškom na uspeh ekspedicije ter vzdrževala stik z dolino.

Vojake je vodil Janez Finžgar, pisateljev brat. Ko so prišli pod Celom v hudo strmino, so se mu ponudili, da ga vzamejo na vrh, pa se ni pustil »otveziti«, kar seveda ni bilo prav. Kajti takoj nato se je že odpeljal po strmini navzdol. K sreči se je ustavil tam, kjer ni bilo skalovja. Nekaj vojakov se je takoj spustilo za njim. Našli so ga globoko doli in pri dobri volji, ker se je samo nekoliko opraskal. Da je dobil dr. Demšar nekoliko dela, sta ga dva vojaka peljala na Zabreško planino. Ostala ekspedicija je prišla brez posebnih dogodkov v kočo, kjer so našli vse dijake zelo oslabele zaradi prezebanja in stradanja. Razen dveh so bili vsi ozebljeni in več ali manj poškodovani. Najslabše jo je odnesel Kunz, ki je imel nogo zlomljeno.

Ko se je sonce nekoliko ogrelo in sneg omehčal, so zapustili kočo in odšli. Kunza so nesli, ostale pa vodili na vrvi, da bi ne ubrali kakšne bližnjice kakor pol ure poprej Finžgar. Na Zabreški planini je dr. Demšar ozebljene in drugače poškodovane obvezal, nato pa so po kratkem okrepčilu odšli naprej. Pri Kuntu so se potem zbrali vsi, reševalci, rešeni, bližnji sorodniki dijakov, ki so jih v skrbeh pričakovali, in nekaj domačih radovednežev. Manjkal je samo eden, tisti, ki je čakal v bližnji mrtvašnici na — zadnjo turo...

In kdo je bil vsega tega kriv? Nekoliko tudi takratni ljubljanski občinski svet in — jaz.

S Cerkljem sva si bila tovariša na mestnem dekliškem liceju. Ko je prosil za stalno namestitev, ga je občinski svet odklonil. Zato

je predsedal na gimnazijo. Ako bi bil ostal na liceju, bi se ne bil ponesrečil, ker bi deklice gotovo ne bile silile v zgodnji pomladi na Stol.

In zakaj bi bil tudi jaz kriv? Cerklje je prišel k meni po dereze, ki jih je tudi dobil, mene pa ne, ker sem bil takrat v Italiji. Če bi bil doma, bi ga bil skušal pregovoriti, naj ne vodi fantov na Stol. Mislim, da bi me bil poslušal, ker je vedel, da poznam vse zahrbtnosti Stola, ki je v poletni obleki ljubezniva mačica, a se v pomladanski včasih hipoma spremeni v krvoločnega tигра.

Res, pregovarjali so vso družbo tudi pri Kuntu, češ da je Stol že nad Zabreško planino ves v snegu in ledu, da divja na njem vihar, pa svarilo je bilo prepozno. Najbrže se je Cerklje bal za svoj ugled pri dijakih, pri katerih je veljal za odličnega in pogumnega planinca, če bi jih peljal namesto na Stol tja, od koder so se pripeljali. In tako so odšli v noč z veselo pesmijo na ustih:

»Oj zdaj gremo, oj zdaj gremo,
nazaj še pridemo.«

Prišli so res nazaj, pa ne vsi...

V »Planinskem Vestniku«, XVIII. leto, berem na strani 148 tole: »Dne 16. junija 1912 je sklicala podružnica SPD v Kranjski gori odborovo sejo zaradi nameravane ustanovitve rešilne postaje v Kranjski gori. — Udeležili so se seje ne samo vsi podružnični odborniki, temveč prišlo je k njej mnogo domačinov Kranjskogorcev, ki se zanimajo za stvar. Več navzočih je prijavilo svoj pristop k rešilni postaji, obljubljenih pa nam je še iz sosednjih vasi kakor iz Dovjega, Mojstrane, Podkorena in Rateč več članov. Seje se je udeležil tudi od Osrednjega odbora g. dr. Demšar, ki je skupno z načelnikom podružnice v Kranjski gori, g. dr. Tičarjem predaval v poljudnih besedah o prvi pomoči planinskim ponesrečencem. G. dr. Tičar je obljubil, da bode pozneje imel več takih predavanj.« To je bila prva reševalna postaja SPD. Morda so jo ustanovili pod vtisom nezgode na Škrlatici in smrtni nesreče na Stolu. Opraviti pa ni imela vsa naslednja leta nič. Sicer se je leto potem ponesrečil na Skuti dijak Janko Petrič, pa je spravil njegovo truplo v dolino dr. Čermak s svojimi vodniki. To je bila tudi zadnja smrtna nesreča pred 1. 1921.

Reševalne akcije pred prvo svetovno vojno sem zaključil — jaz. Ob razglasitvi vojnega stanja med Avstrijo in Srbijo so se naše gore, vsaj kar se tiče Triglavskega pogorja, na mah spraznile. Oskrbniki so kočje in domove zaklenili in odšli. Meni se je kar zdelo, da bo Triglav vsaj za nekaj let »prepovedana pokrajina«. Zato sem se šel od njega posloviti. Za menoj sta prišla v Triglavski dom dva fanta z Bleda, sin takrat znanega blejskega fotografa Lergetporerja in njegov prijatelj. Naslednje jutro sem šel na Triglav, fanta pa sta ostala na Kredarici. Lergetporerjev sin je zbolel in si ni upal nikamor. Bil je pred kratkim operiran na slepiču, pa je šel prezgodaj v gore. Do Vodnikove kočje je še nekako šlo, potem pa nič več.

(Dalje prihodnjič)

VADEMEKUM PLANINCA

(K vprašanju planinsko-turističnih zemljevidov)

od mi pot ni prav nič znana, a tako rad bi jo enkrat premeril.« Tako se navadno začne. Narava vas je obdarila z dovoljno, če ne celo s preveč mero duhovnih lastnosti, ki vodijo k razumevanju sočloveka; zato se po kratkem dvoboju v osebni notranjosti odločite. »Imamo isti cilj, pa se priključite, ako vas je volja.« Sledi živahno zahvaljevanje in sij sproščenosti na licu sobesednika vam govori še prepričevalnejše, medtem ko skušate obvladati svoj lastni obraz, iz katerega bi sicer mogel vaš bodoči sopotnik razbrati rahlo razdraženost in zadrego.

Samokritična presoja vam je namreč povedala, da ste grešili, ker ste si (subjektivno) naložili neko moralno breme, hkrati pa se (objektivno) predstavili v vlogo gorskega vodnika na poti, ki je sami tudi ne poznate. Poberi vrag takole čudno zmešnjavo! Dokler ste bili sami, se vam še na kraju misli ni utrnila najmanjša skrb; zavest gotovosti vam je jasno usmerjala dejanja. Zdaj pa določno čutite, kako vam nekaj togega oklepa duha. »Čemu mi je tega treba,« se jezite pri sebi; »kje je PDS, kje so gorski vodniki, zakaj...?« Tu obstanete, ker se sami pred seboj sramujete grobega očitka, češ, doma bi bil ostal in ne delal bi mi nadleže.

Po nekaj urah si podaste roko s sopotnikom, solidnim hodcem, ki vam je vdano zaupal, kakor zaupa otrok roki svoje matere. A zdaj, ob slovesu, zopet ne veste, kateremu duševnemu občutku bi dali prednost. Temu, da vam je mala žrtev omogočila napraviti nekomu veselje ali onemu, da ste sedaj zopet ko ptič, ki je našel pot iz kletke, v katero se je sam vtaknil.

☆

Planinska zveza Slovenije vam je prišla na misel. Koliko dela je že opravilo v naših gorah in koliko ga opravlja še naprej! Pa gorske vodnike ste spominjali. Le-teh bi bilo potreba za čuda mnogo dandanes. Le kdo bi jim povračal vse tisto, kar zaslužijo za svoj trud! Nismo v Centralnih ali v Zapadnih! Tu so prikazni, ki imajo nekaj pod palcem dovolj pogoste in tu je nemara po nekih nepisanih pravilih tudi dovoljeno kakemu ostržku obešati se za pete z vodnikom opremljene skupine. Pri nas pa so postale gore božja pot modernega časa, s čimer je mnogo povedanega.

»Zato pa dajajmo drug drugemu pomoč!« bo zaneseno vzkliknil alpski filantrop. V načelu mu ne bomo mogli oporekati. Le nekaj trdnejšega mimo moralnih obvez, ki so dostikrat prosojne in krhke ko pajčevina, je treba podstaviti takemu geslu. V bistvu je tako geslo enako pozivu za preprečevanje nezgod v gorah. Nezgod, ki so

fizične prirode, a tudi tistih, manj vidnih, izražajočih se v resignacijah tegale kova: »V gore nikoli več!« In preprečevati je pač bolje, udobneje, ceneje in kulturneje kot prepuščati usodi, da bo udarila nenadno in kruto svojo »plat zvona«.

Slovenski planinci še nismo storili vsega, kar je v naši moči, da bo planinstvo zares uspešno služilo svojemu namenu. Ozrmo se samo na skrb za sredstva, ki omogočajo kar najbolj sproščeno gibanje človeka po gorskem prostoru. Danes moramo reči, da so v slovenskih Alpah skoroda zadovoljene potrebe po zavarovanih in znamenovanih poteh, zavetiščih ter tem podobnih napravah. Kazno pa je, da zahteva množični razmah planinstva v najnovejši dobi še nadaljnje krepitve teh sredstev. Potrebno je torej že obstoječi tehnični inventar v gorah še izpopolniti. To bi bila ena pot, planinstvu bolj v kvar kot koristna. Menim, da je vredneje zaustaviti se pri drugi obliki označenih sredstev, ki je uspešnejša, zlasti ako vrednotimo planinsko turistiko z etične plati.

Tej obliki bi mogli vzdeti skupno ime *vademekum* planinca*. Izraz rabim v smislu njegove običajne uporabljivosti. Mnogi strokovnjaki ga poznajo. S tem imenom označujemo ves tisti priročni, v žep spravljivi material, katerega ume strokovnjak s pridom porabiti o priliki, ko se čuti izzvanega. In v našem primeru? Mar smemo iz planinstva strokovnost kratko in malo brisati? Nekateri pojavi, tudi kronika GRS jih beleži, pričajo o lahkotnih poizkusih v to smer.

Kakšen naj bi bil idealni vademekum planinca, je težko reči.** Zaenkrat nam je še vedno nedosegljiv. V mejah možnosti pa si moremo ustvariti vsaj zadovoljivega. Njegovi bitni sestavini sta planinski priročnik in planinsko-turistični zemljevid. Ne tarnajmo, ker ni zraven busole, višinomera in podobnih priprav! Na koncu za naše razmere vse te stvari niso najnujnejše, čeprav so v določenih situacijah težko pogrešljive.

Priročnik za planince že imamo. Pridobiti moramo še zemljevid. »Glej ga, kaj tveže in kako laže! Bržčas sam še ni odprl Priročnika (Dr. Brilej), ki ima lepo serijo zemljevidov, pa tudi ne ve, da smo svoje čase imeli na razpolago vrsto podobnih samostojnih izdelkov za vsa glavna gorska področja na Slovenskem.« Tak ali pa temu podoben komentar sem izzval s svojo »lahkomiselno« trditvijo. A le ni tako!

Vztrajam pri svoji ugotovitvi in nekaj, temu neposredno prilegajočega se, dodajam. Slovenski planinci smo imeli doslej na razpolago samo planinsko-turistične *kartogram*e, to je nekakšne kartne šematizme, nismo pa imeli in nimamo planinsko-turističnega

* Vademecum, lat. — pojdi z menoj.

** Dr. France Avčin ga je deloma opisal v lanskem letniku PV na straneh 362—363 in hkrati plastično prikazal njega praktični pomen.

zemljevida. Prav na zadnji razvojni ravni planinstva nam je le-ta postal nujno potreben. Njega umno izrabljanje bo slehernemu izmed množice gorohodcev uspešno nadomeščalo gorskega vodnika, pravega ali onega »s kljuke snetega«. O svojem času je bil planinsko-turistični kartogram tehtna pridobitev. Danes pa je potrebno storiti korak naprej!

Kakšen naj bi bil zemljevid, ki bi resnično predstavljal uporabno sestavino planinskega vademekuma? Kako si naj zamislimo njega praktične svrhe? Namesto dolgoveznega, bolj ali manj teoretsko barvanega opisovanja, bi raje napravil kratek izlet v Alpe.

Koča v Krnici nam je bila zavetišče. Zdaj stojimo v jutranjem somraku pred njo, opremljeni in pripravljeni za vzpon na Špik. V Priročniku smo že zvečer brali, da bomo do vrha hodili okrog pet ur; s priloženega kartograma smo približno določili tudi smer našega vzpona. Pot je markirana, a letos še nihče ni hodil po njej in utegne biti mestoma še globoko pod snegom.

V Gruntu pod Veliko Dnino smo že na plaznem, trdo zbitem snegu. Le tu in tam gleda iznad njega skalni bolvan. Spodaj še opazimo na enem ali dveh izmed njih markacijo, v smeri navzgor jo iščemo zaman. Prostoren jarek s snežno ploščadjo se nadaljuje naravnost pod ostenje Ponc in Oltarjev. Spomnimo se, da so nam zvečer izpred koče kazali smer na levo, nekam preko meliščnih pobočij na rob, ki visi nad nami. Tam gori so nekje pod Gamzovcem pot prevali na drugo stran. (Le povejmo po pravici, da se nismo zanesli samo na tisto, kar smo mogli razbrati s kartograma!) A kje tu spodaj zaokrene pot? V jarku je vse pod snegom, kartogram nam ne pove ničesar več.

Obstanemo. Ne zavoljo počitka, ampak zato, da bi pregledali situacijo še na zemljevidu — specialni topografski karti, katero nosimo »za rezervo« s seboj. Nič! Na njej v našem sektorju vobče ni nikake poti. Karta nam sicer dobro prikazuje strukturo reliefa, a je brez znamenj, ki bi bila za nas neposredno koristna. Zanič vse skupaj! se hudujemo. Zbašemo papirje v nahrbtnik ter se odpravimo naprej, zaupajoč poslej svojemu stezoslednemu čutu. Iz jarka se podamo na levo v breg, kjer je kopnina. Plazeč se med rušjem stikamo za stezo. Našli jo že bomo, če prej ne, v plazeh tam zgoraj. Zares! Ko stopimo zopet nanjo, nam obraz obsije dobra volja podobno, kot je prav tedaj rano sonce obsijalo robe v Razorju in Prisojniku.

Kaj, ko bi imeli s seboj pripomoček, ki bi nam pomagal razvesti se tudi v terenu, kjer sta se pot in markacija izgubili! Postavimo, pravi reliefni turistični zemljevid! Plastnice pa medsebojni odnošaji globač in grebenov, položnejših pobočij in pečevnatih strmali, primarnih in sekundarnih vrhov ter končno odnošaji vseh teh pojavov do vrisane poti bi nam nemara pomagali določiti tudi mikro-topografijo naše smeri prej, preden bi se znašli v zagatnem položaju dvomljivcev.

Po pičli polurni hoji smo na prevalu pod Gamzovcem. Mikavni prostor nas skoraj spelje k počitku. Lepo nadelana pot drži od tu v ravni črti na severno pobočno plat grebena. No, zdaj bo že šlo, se korenjačimo. A glej! Nenadoma se znajdemo na kraju kopnine in v razsežni konti, vsej na debelo zatrpani s srenom. Kje naprej? Niti kartogram niti topografska karta nam ne bosta na to vprašanje odgovorila, o čemer smo se že zdolaj prepričali. Žabja perspektiva, s katero imamo opraviti, ko se oziroma navzgor, nam ne dovoljuje razpoznati niti, kaj je vrh in kaj samo špica v grebenu. Prav nič več preglednosti nimamo o smeri poti, ki se nadaljuje nekje onstran snega. A kje? V razdrtem pobočju levo od konte se odražajo tu in tam nekakšne steze, zgubljajoče se v ruševju. Le to razpoznamo in ničesar več.

Denimo, da bi imeli s seboj zgoraj označeni, planincem namenjeni zemljevid. Po njem bi se tudi na snežišču usmerili kmalu za robom, ki smo ga pravkar minili, naravnost navzgor. Prihranjena bi nam bila energija, katero trošimo sedajle, ko ob vsem gornjem robu zasnežene konte stikamo za rdeče-belim očesom, ki ga na koncu le odkrijemo.

Znamenja nas vodijo zopet po kopnem. A ne dolgo. Naravnost pod novo snežišče se zgube in to ravno o pravem času. Mlečna motnjava prvih dopoldanskih hladilnih megla nas zajema. Gorski penatje bi se radi igrali in nam jo godejo. S pogledom blodimo proti zgornjemu koncu snežišča, kjer v redkih razpokah meglenega zastora razpoznavamo obrise navpičnega ostenja. Slab cilj, tale viseči nepridiprav, si priznavamo, medtem ko na poledeneli vesini zelo oprezno prestavljamo noge. Upamo, da nam bo na njenem kraju srečno naključje narekovalo nadaljnji uspešni ukrep.

Kaj, če bi nas speljalo »upanje goljufivo«! Ni vsakdo rojen pod srečno zvezdo! In le-takim dobro služijo pomagala — plodovi človeške stvariteljskega. Z njih pomočjo umemo, nesrečniki, bolj ali manj uspešno uiti spotikljam na poteh. Zemljevid, ki bi nam doslej že dvakrat pomagal razvesti se v terenu, bi nam tudi sedajle povedal, da moramo že v višini spodnjega dela snežišča na levo, kjer bomo na pobočju glave Lipnice dosegli njen vrh.

Kaj sodite, bi spadal označene vrste pripomoček med nepogrešljiv priročni strokovni inventar slehernega planinca? Bi takale reč ne pripomogla bistveno k temu, da bi se celo slabi poznavalci gorskih terenov (in teh je vedno več!) sprostili na svojih poteh? Tako bi močnejše dojemali estetsko in etično vsebino gorske prirode, mesto da trošijo sile za mučno naprezanje živčev, kar vede na koncu do nezgod v tej ali drugi obliki.

Še več! Mar bi se take sestavine svojega vademekuma ne razveselil tudi uspešnejši planinec, ko bi opravil turo, postavim, na Vrtaški vrh in Sleme, to prečudovito razgledišče po osrednjih Julijcih, in bi se zgoraj spomnil, kako odveč mu je hoditi po isti poti nazaj? Zemljevid bi mu dal dobro pobudo. Povedal bi mu, da more, če je zadosti srčen in spreten, po nezaznamovani stezi z vrh Slemen

nizdol v krnico pod severnim ostenjem Kukove špice ter od tod dalje v Martuljek.

Planinska zveza Slovenije se je zavedela problema dobrih, vsakomur dosegljivih planinsko-turističnih zemljevidov slovenskih gorskih področij. Vključila je izvršitev le-teh v svoj delovni program. Priprava in izdelava prvega izmed njih — Julijske Alpe — je že pokazala na vse tiste težave, s katerimi bo v večji ali manjši meri zvezano te vrste delo poslej. Ne mislim tu le na težkoče formalnega, tehniškega značaja. Bolj me vznemirjajo one, dotikajoče se same vsebine zemljevidov, ki mora biti epična, a ne nadležno košata, kritično vzpodbudna, a ne zanešenjaško vsiljiva, skratka, biti mora kar najbolj podobna delu, katerega mojstrsko opravlja dober gorski vodnik.

Pripraviti tako vsebino pa ni lahka stvar. Zgoraj smo prikazali samo en primer, kako naj bi povedel zemljevid popotnika na vrh gore, ne da bi se le-ta spotoma mudil, okleval in se na razne načine prekomerno naprezal. Te vrste primerov je v Julijskih Alpah več sto. Pripravljenec vsebine planinsko-turističnega zemljevida bi jih moral temeljito spoznati vsakega posebej, preden bi jim podelil svoj »imprimatur«. Sleherni poti bi moral določiti njene individualne posebnosti, predvsem glede na morfologijo terenov, po katerih so speljane. Čim bolje bi moral nakazati, po kakšnem terenu se pot dviguje oziroma spušča, če se ogne neki sekundarni vzpetosti ali pa se prevali čeznjo, kje zdrsne v globačo in kod jo v loku obide, na kakšnem mestu so razcepi poti in križpotja itd. itd. Nevarnost proti planincu, kadar se znajde na snegu, v megli ali dežju sredi razvedu najmanj naklonjenih malih oblik terena, ki ga zmedejo, da ne ve ne kod ne kam. S tem seveda ne rečemo, da smo v ugodnem vremenu brez nevarnosti. Velike oblike, markantne špice naših vršacev so v takem že marsikomu zmedle glave, da se je nameril »kar po najkrajši poti« k cilju ali — v pogubo.

Ako tako motrimo vsebinsko problematiko planinsko-turističnih zemljevidov, se povsem nepričakovano pojavijo nove težave. Ne bom jih na tem mestu navajal, saj jih je cela rajda. Želim opozoriti samo na eno, ki je hkrati tudi poučna. Spadate med dobre poznavalce terena v določenem gorskem področju. Vabim vas, da še s pomočjo specialne topografske karte to prepričanje nekoliko preizkusite. Vrišite s svinčnikovo konico vanjo pot, po kateri ste že večkrat hodili. A ne varajte samega sebe in ne zadovoljite se z izjavami: »menim, da tukaj nekje«, ter podobnim. Ne, čisto jasno ter z notranjo prepričanostjo opravite delo. Naredite dva, tri take preizkuse in povejte, se ni morda kaj zamajalo v zavesti »solidnega poznavalca«.

Navkljub vsem težavam je bilo potrebno enkrat »storiti korak naprej«. Predvsem zavoljo izpopolnitve vsem ljubiteljem gora neobhodno potrebnega vademekuma. A še naprej segajo cilji. V planinstvu tiči tudi vzgojni smoter. Slabo pa bi ustregli temu, ako bi se zadovoljili le z golim množičnim obiskom »ožigosanih« vrhov.

KRIŽKI PODI — POGAČNIKOV DOM

Nadaljevanje

tem pa so se začele težave. Zapisnik o seji 22. II. 1949 pravi, da se predvidene spremembe načrta... pri katerih bi se fronta zgradbe skrajšala v pritličju in nadstropju za 2 m,odobrijo. Mimogrede povedano, se odbor na to skrajšanje fronte potem ni niti najmanj oziral in je fronta ostala in bila izvršena po prvotnem načrtu. Dalje pravi isti zapisnik: »Ker po izjavah zastopnikov PZS planinske zgradbe niso v planu, ne moremo računati z nakazili za potrebni material in, ker smo po sklepu občnega zbora dolžni gradnjo prevzeti le pod pravkar navedenimi pogoji, se v gradnjo doma na Križkih podih ne moremo spuščati«... Svoje stališče pa je PZS kmalu opustila, dosegla je odobritev kredita enega milijona dinarjev in zagotovila vsestransko pomoč. Predlog, da se pristopi h gradnji, je bil sprejet z večino glasov in izvoljen je bil gradbeni odbor (seja 7. III. 1949).

Ta je najprej pismeno tipal pri KLO Trenta glede delovne moči in zidarjev, skušal je dognati lastnika Grive, a pismenim potom to ni šlo. Da bi se dobili delavci — težaki, to pač, zidarjev pa da ni, mape so odnesli Italijani... Zato so bili poslani v Trento ogledniki, kot jih je pred tisočletji poslal Mojzes v deželo Kanaan. In so prinesli sporočilo, da v Trenti sicer ni ne medu ne mleka, da ti ljudje živijo ob polenti in skuti in da so strasni kofetarji, ki dajejo v zameno za pravo kavo jajca in sir... Težakov, nosačev da je dovolj in tudi zidarji so kar na mestu.

V navdušenje odbora je treščil nato dopis PZS, da so krediti ustavljeni. A odbor je v svojem navdušenju za stvar na seji 25. V. 1949 sklenil, »da se z deli nadaljuje po predvidenem načrtu«, to je po neokrnjenem načrtu. Se bo stvar že nekako uredila! Določil je, da gredo v Trento člani gradbenega odbora in da se s tem združi množični izlet na Križke pode. Tako so štirje člani gradbenega odbora 18. VI. 1949 odpotovali na mesto samo — množični izlet je obstojal iz teh štirih in še enega — osvojil si je stališče, da se dom postavi na Grivi in nikjer drugje, oddal je delo za popravilo potov skupini sedmih težakov za 100.000 din (po 10 din za tekoči meter), v katerem znesku je bilo obseženo tudi to, da razderejo italijansko stražnico in jo zmanjšano postavijo kot delavsko lesenjačo na Grivi. Oddala se je tudi sečnja lesa in kuha apna v bližini nove stavbe. Te priprave so bile po načrtu izvršene do zime, kar se je ugotovilo na seji 18. XII. 1949.

Z najlepšimi nadami, da bo v bodoče delo potekalo brez težav in zaprek, je odbor smatral dela za prošlo leto kot z uspehom zaključena. Če bi bil vedel, kaj ga še vse čaka!

Zidar Zorč iz Trente

Foto dr. Prešern

Zidarji pri delu. Julij 1951.
Zadaž Razor

Foto dr. Prešern

Za dela v letu 1950 so bili že v januarju sklenjeni dogovori s sedmimi delavci, dogovori so bili dostavljeni pristojnim oblastem in delavci prijavljeni za socialno zavarovanje. Vendar je na sejo 30. I. 1950 že došlo poročilo »... da so se pri organizaciji delovne sile pojavile silne težkoče. Nismo jih planirali in tako je zapadel rok, tako da imamo danes samo tri delavce... OLO se strogo drži navodil...« Prej niso vedeli za delovno silo v Trenti in, ko smo jo odkrili mi, nam je grozilo, da nam jo odvzamejo. Sledile so intervencije sem in tja, dopisi gor in dol, končno se je delo le nadaljevalo, a delavci niso dobili živilskih nakaznic ne za april ne za maj.

Sledil je nato boj za živilske nakaznice za sedem delavcev in njihove družine. Ta je dosegel tako ostrino, da je moral odbor na seji dne 8. V. 1950 izdati sklep: »Glede na to, da bi zaradi 7 živilskih nakaznic gradnja tako važne postojanke morala izostati, sprejme odbor nato soglasno naslednji sklep: Če ne bo vprašanje živilskih nakaznic do 15. t. m. ugodno rešeno, se z delom preneha, kajti društvo je storilo vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi se dom zgradil.«

Končno so delavci nakaznice dobili. Mislite, da je bil s tem stvar končana? Sv. Birokracij je izšel še iz stare šole, samo novega belca je zajahal: Karte, to že, ampak v Trenti na te karte ni bilo na razpolago — živil. Tej komediji je odbor napravil konec s tem, da je na nakaznice nakupoval živila v Radovljici in jih iz gradbenim materialom vred dostavljal delavcem v Trento čez Vršič.

Dne 26. VI. 1950 se je začelo z izravnavanjem sveta, do 10. VII. je bila izkopana polovica temelja in nekaj temelja zabetoniranega,

18. IX. pa je bilo predvideno, da bo stavba v 14 dneh pod streho, kar se je zgodilo do 8. X. 1950. Posebnih tehničnih zaprek pri tem ni bilo, le klet je bilo treba izstreliti iz žive skale, kar je napredovanje zelo oviralo.

Seveda tudi sedaj delo ni potekalo brez težav. Dne 18. IX. 1950 je bil »celotni odbor mnenja, da bi bilo najbolje, če bi direktno vodstvo prevzela PZS sama. Razlogov za to je več, vendar je eden najvažnejših ta, da ima društvo preveč težav glede kreditov, potrebnih vsak mesec za izplačilo nosačev.« Težave z denarnimi sredstvi se ponavljajo tudi v letu 1951, saj je bilo na seji 2. VI. 1951 sklenjeno, »če bi taka situacija trajala še teden dni, se delo ustavi in dom zavaruje samo za prezimljanje« in 25. VII. 1951: »... da se PZS stavi v obliki dopisa strog ultimatum, da naj izposluje denarna sredstva ... v nasprotnem primeru bomo prisiljeni dela ustaviti in delavce odpustiti.«

Velika in neprecenljiva zasluga Jožeta Pogačnika je, če do tega ni prišlo.

Pa še to-le po vrhu:

Med tem je bil odbor predan kontrolni komisiji, češ da nosače previsoko plačuje.

In so konec leta 1950 delavci napravili ovadbo na javnega tožilca, da so bili prenizko plačani, da niso prejeli pogojenih mezd in da je odbor veseljačil po Trenti na tuj račun.

Dovolj vsega tega! Vse ovadbe so se pa izkazale kot povsem neosnovane, tako neutemeljene, da prizadetim niso zagrenile niti minute življenja, postavile pa so ovaditelje v slabo luč in zelo škodovali dobremu mnenju, ki so ga imeli o Trentarjih na podlagi spisov njihovega duhovnega pastirja Abrama — Trentarja pred skoraj 50 leti.⁷ S tem razvojem njihovega značaja je odbor računal potem pri nadaljnjih delih v letu 1951.

Med nami se je pokojni Pogačnik pojavil na občnem zboru 1950. Čestital je odboru za uspešno delo, posebno pri gradnji na Križkih podih. Obljubljal je najizdatnejšo pomoč PZS in tudi svojo osebno podporo. Če že pišem svoje osebne spomine, potem lahko povem tudi to, da sem ga na te njegove besede apostrofiral, da si bomo te obljube dobro zapomnili, čemur je on s svojim lahnim nasmeškom takoj pritrdil. Te obljube je on vseskozi potem vestno izpolnjeval.

To potrjuje poročilo gradbenega odseka na občnem zboru 1950, ki pravi: Da je bil dom v tako kratkem času dograjen, se moramo zahvaliti naši PZ, posebno načelniku odseka tov. Pogačniku, ki je vsestransko podpiral društvo, posebno gradbeni odsek. — Na seje tega odseka je 1951 Pogačnik v družbi tov. Škrajnarja potem prihajal skoraj redno. Dajal je pojasnila, navodila, pomagal na vseh koncih in krajih, nam preskrboval material, se z uspehom brigal za potreben denar v časih, ko nihče drugi ne bi bil izvrtal v najbolj zaprašeni miznici. Nič ni dal čutiti, da obvlada toliko in toliko je-

⁷ Abram Jos. — Trentar: Opis Trente, Pl. V. 1907.

zikov, kazal pa je vsestransko poznanje gradbenega materiala, vso sedanjo zapleteno socialno zakonodajo do podrobnosti, poznal je gospodarske razmere in s tem združene predpise, do potankosti se je spoznal v knjigovodstvu in računovodstvu in nam je bil v teh pogledih dober vodnik, da nismo zopet zašli v boj s sv. Birokracijem. Mimogrede nam je prinašal različne novice gospodarskega značaja, kolikor bi utegnile biti v zvezi z gradnjo in o svoji študijski poti po avstrijskih in nemških postojankah nam je podal nad vse zanimivo poročilo. Ni prinesel s tega potovanja s seboj vžigalnikov, kresilnih kamenčkov, ur, oblačil in nyloonskih nogavic — vse, kar si je tam nabavil, je bila ena edina knjiga!

Zato je gradnja v letu 1951 potekala razmeroma mirno, brez posebnih težav, razen denarnih, ki jih je pa uredil on.

Zgradba je zidana iz kamna, vezana z betonsko in apneno malto. Kamen je bil kar na mestu, gramoz in sejan pesek deloma tudi tam, deloma pa v meliščih Razorja. Porabili so gramoza za betonska dela 33.673 kg, sejanega peska 19.964 kg. Vse drugo je bilo treba znositi na ramah iz doline. Med drugim cementa 13.252 kg, živega in gašenega apna 19.964 kg, tesanega lesa 14.565 kg, rezanega lesa 56.749 kg, žgane opeke za dimnike 3000 kosov, votle opeke za izolacijo 3000 komadov. Ta material je šel čez Vršič razen apna, spomladi in v pozno poletje pa zaradi porušene ceste čez Škofjo loko, Cerkno in sv. Lucijo, kar pa zaradi manjše porabe goriva, oziroma večje obtežitve ni prišlo dražje od prejšnjih prevozov.

Iz Loga v Trenti (622 m) so tvorivo prenesli nosači, s katerimi ni bilo nobenih težav, v višino 2052 m. Ta višinska razlika pove vse! Za tako delo so Trentarji rojeni, vajeni so ga od mladih nog in so ga prav radi vršili v redu in brez posebnih primanjkljajev. Povprečno je prinesel moški težo med 50 in 60 kg, vreča cementa je bila tako rekoč norma. Od zadnjih dni junija do oktobra 1951 je na primer prinesel Kravanja Jože skupno 7.834 kg, Kravanja Viktor 6.757 kg, Zorč Alojzij 5.719 kg, Hosner Anton 4.219 kg. Sam sem bil pa priča, ko je prinesel mož 50 kg, žena 30 kg, sinko pa 10 kg.

Leta 1950 je bilo prinesenih 28.639 kg, leta 1951 pa 67.887 kg.

Za prenose je bilo izplačanih leta 1950 — 1.060.163 din, leta 1951 pa 1.424.940 din, skupaj tedaj 2.485.103 din.

Dalje so Trentarji v tem času zaslužili na težaških delih 202.775 din v letu 1950 in 101.156 v letu 1951, s popravilom potov leta 1949 — 100.000 din, skupaj 403.931 din. Če to vsoto preštejemo vsoti za prenose, se pokaže, da je bilo izplačanih Trentarjem iz teh naslovov skupaj 2.889.034 din. K temu pa je treba prišteti še precej zidarskih del v letu 1950 in popravilo potov v letu 1951, tako da se pokaže okrogla številka 3.000.000 din.

Iz teh števil je razviden ogromni pomen planinstva za prebivalstvo v odljudnih, gospodarsko drugače nerazvitih in siromašnih dolinah. Tudi s tem izpolnjuje planinstvo veliko gospodarsko nalogo in poslanstvo. Kaj pomeni gorenja številka za tak kraj, kakor je

Trenta, bo razumel vsakdo, samo tisti tega niso razumeli, ki so napravili prej omenjeno ovadbo in si sami pritisnili pečat, ki jim nikakor ne dela časti.

Udarniških del res ni bilo. Planinska misel v Primorju še ni dovolj razvita, z naše strani pa so oddaljenost, plačilo prevoznih stroškov in hrana po hladnem računu podale rezultat, da bi udarniška dela ob plačanem prevozu in brezplačni prehrani bila dražja od plačanega prenosa z domačini.

Dom je postavljen in za prvo silo opremljen. Obstoji upanje, da bo opremo v letu 1952 mogoče dopolniti. Društvo, ki ga s pomočjo PZS gradi v šestinpetdesetem letu svojega obstanka, je postavilo svojo deseto postojanko, gotovo najlepšo in najsolidnejšo v tej višini. Ti, mladi prijatelj planinec, ki ti bo dom nudil zavetišče ob tvojih podvigih, si lahko posnel iz teh zapiskov ves trud in ogromne napore vseh vrst, ki so bili storjeni, da ti bo bivanje prijetno. Vedi pa, da če stane komad opeke v dolini 7 din, da stane tukaj že 61 din, da je vsaka deska in vsak tram prepojen z znojem, da je vsak komad opreme napravil dolgo pot, prav tako, kot si jo napravil ti, da si prišel sem. Vem, da imaš toliko moralnega čuta, da ne boš kradel pribora, ki je bil poiskan širom po domovini, upam, da ne boš čakal po stenah in pričakujem, da boš ravnal z vsem, kot da je to tvoja sveta, nedotakljiva zasebna lastnina.

Napram Pogačniku prevzeto obvezo štejem s tem za izpolnjeno. Izpolnil sem pa še drugo obvezo: Nobenih imen nisem navajal, ker so mi tako naročili vsi tisti, ki bi to zaslužili. Pa je itak nam in PZS in vesoljnemu planinstvu znano, kdo so ti možje, brez katerih tudi ne bi bilo tega doma.

Ko so v poznem popoldnevu 6. oktobra 1951 pokale okrog doma petarde, je prišla vest o nesreči pod Razorjem. Ko so zvečer švigale v zrak rakete in se je svetil dom v rdeči in zeleni svetlobi bengaličnega ognja, je prišla novica, da je Pogačnik po dveh urah smrtnega boja izdihnil. Globoka žalost je legla na vso okolico in polna obednica, tako lepa, svetla in udobna kakor malokatera, ki naj bi tega večera vriskala in prepevala, je v tihem mrmranju bila podobna zboru pogrebcev ob mrtvaški krsti. Otvoritvene slavnosti prihodnjega dne pa so bile okrnjene in so se sprevrgle v spominsko slovesnost.

Samo dva dni je obstajal Radovljiški dom pri Križkih jezerih. V globoki žalosti ga je odbor soglasno in brez debate prekrstil v Pogačnikov dom.

Salve, anima pia!

Zasneženi Bovec, v ozadju Svinjak

Foto R. Kočevar

Čestitka alpinističnega odseka Beograd

Iz dnevnega tiska smo zvedeli za požrtvovalno delo Vašega članstva ob prilike nesreče, ki je prizadela vsem nam tako drage kraje Vaše republike. Zlasti občudujemo veliko vnemo članov GRS, ki so tudi ob tej priliki dokazali svojo pripravljenost, da intervenirajo kjer koli in kadar koli se pojavi potreba brez ozira na napore in na nevarnosti.

Prepričani smo, da nobena planinska organizacija v naši državi v takih okoliščinah ne bi svojih dolžnosti izpolnila bolje, kot ste to storili Vi. Kot planinci in kot alpinisti smo ponosni na to, ker ste v tej narodni nesreči prav Vi, s svojim požrtvovalnim in učinkovitim posegom prispevali k temu, da se nove nesreče preprečijo in da se ublažijo nastale posledice.

V imenu članov alpinističnega odseka planinskega društva Beograd izražamo s tem svoje simpatije do članov PZS in Vas prosimo, da jim to sporočite kot priznanje za njihovo požrtvovalno delo.

Z alpinističnim: Srečno!

Za AO Beograd načelnik:
Gradišar Živojin

Planinska zveza Slovenije pa je štela za potrebno, da izda primerno zahvalo in priznanje poedinim gorskim reševalcem, ki so se ob priliki napornih reševalnih akcij posebno požrtvovalno izkazali. Pismena zahvala in priznanje je bilo izrečeno vsem gorskim reševalcem Soške doline s tov. Borisom Ostanom in Francem Komacem na čelu in nestorju naših alpinistov tov. Jožu Čopu za strokovno in požrtvovalno reševanje ob priliki velike snežne katastrofe v železarni Jesenice. Poleg zgoraj navedenih gorskih reševalcev so prejele zahvalo od PZS še gorsko reševalne postaje Kamnik, Ljubljana in Jesenice za vzorno izvedene akcije.

V ZIMI NA TRIGLAVU

Nekega mrzlega zimskega dne, drugo uro popoldne je zapel pri Cenetu telefon. Očka je klical.

»Pridi malo k meni, važno je«. Kratke besede, Cene je že kar slutil, kaj bo. Pri očku so bili že Dolfe, Martin, Andrija.

»S prvim vlakom greste v Mojstrano. Trije hrvaški alpinisti se niso vrnili s Triglava. V ponedeljek bi morali biti v Zagrebu. Pojdite pogledat za njimi«.

Ob 18. uri so bili vsi štirje točno pri vlaku. Tisto zimo k sreči ni bilo mnogo snega. Zato pa je bilo v Mojstrani mrzlo kakor v ledenici. Obvestili so še mojstranske reševalce. Mali Janez je dejal, da pridejo zgodaj zjutraj v Vrata, Martinu je dal ključke starega Aljaževega doma in ga potolažil, da odej ni v domu. Janez je še povedal, da so šli Hrvatje v nedeljo zjutraj mimo mojstranskega zavetišča pod Luknjo, od tedaj pa se še niso oglasili.

Krepko so stopili reševalci po zledeneli poti skozi dolino Vrat.

V starem Aljaževem domu res ni bilo drugega kakor osem žimnic in stara peč. V hudem mrazu so najprej pogledali za drvmi, potem kako je s pečjo in kako so postelje.

»Bo že šlo, vsak z eno žimnico se bomo pokrili in pošteno bomo zaku- rili, preden se uležemo,« je dejal Dolfe in pridno lomil drva. Andrija se je usedel v kot brez besede.

»Zdi se mi«, se je oglasil Andrija, »da bom moral zjutraj nazaj, če ne bo bolje«.

Kadar ta mali, utrjeni alpinist ni mogel naprej, je moralo biti resno. Zato mu nihče ni oporekal. Še jezili so se nanj, zakaj ni ostal doma.

»Boš mogel sam nazaj?«, je zaskrbelo Martina.

Soba se je pomalem ogrevala, s toploto jih je prijemal spanec. Po okrep- čilu so polegli in trdno zaspali pokriti z žimnicami. Prebudil jih je dan in trkanje po vratih.

Andrija se je odpravil domov, šestorica pa proti Luknji naprej za sledmi.

Isto noč, ko so reševalci spali v zakurjenem domu, je bivakirala trojica iz Zagreba že četrto noč v triglavskem pogorju, od tega tretjo noč na prostem. Pozno popoldan so stopili na vrh, malo so se razgledali in se takoj podali na sestopanje proti Malemu Triglavu. Skrbno varovaje so sekali stopinje v pole- deneli sneg. Srečno so prišli do Malega Triglava. Sklenili so sestopiti skozi Müllerjev kamnin na ledenik. Najboljši je spustil prvega za dolžino naveze navzdol. Mož se je ukopal in pripravil varovanje s cepinom. Tudi drugi je srečno prišel do prvega. Oba sta sedaj varovala zadnjega. Zasadila sta cepine do grl v sneg in pazila na vsak korak. Naenkrat krik »Drži!« in že je drsel prvi z vso hitrostjo navzdol. Prvi cepin se je prelomil kakor treska, drugi cepin in oba moža sta obdržala. Naprej so šli vse previdnejše. Toda zašli so preveč v desno, mimo Müllerjevega kamina v smeri proti Kredarici. V mraku so se poizkušali prebiti do Kredarice, toda niso mogli najti prehoda. V trdi temi so skopali v majhni šuplji jamo v sneg in čakali dneva. Oblekli so spalne vreče, se privezali trdno na kline k steni in prezebali vso noč. Brez vreč bi bili gotovo zmrznili. Imeli so še to smolo, da je kapljala voda nanje in jim trgala živce s svojim enakomernim šumom. Kdor je bivakiral v mrazu na prostem, ta približno lahko ve, kako dolga je noč v mrazu na Triglavu.

Zjutraj so pregledali teren in videli, da bo potrebno spuščanje preko 30 m. Privezali so vrv in krepko zabili klin. Prvi se je spustil navzdol. Prišel je do konca vrvi in še mu je manjkalo nekaj metrov do snega. Nazaj ni mogel, skrbelo ga je le, če je spodaj trd sneg; lahko bi si polomil otrple noge. Moral je tvegati, spustil se je in srečno padel v mehak sneg. »Naprej,« je padlo povelje. Spustil se je drugi. Prišel je do konca: »Kaj pa sedaj?« »Nič, skočiti boš moral«. Tako je bilo tudi s tretjim. Odpravili so se čez ledenik, močno izžrpani, brez hrane in pijače ...

Do zavetišča mojstranskih planincev so hodili reševalci lažno, pot je bila utrta in zmazana. Nad kočo so bile sledi zapihane in slabo vidne, sneg se je udiral do kolen. Niso mogli delati kratkih stopinj, ki so običajne v strm breg, kajti pri kratkem koraku se je sneg predrl nazaj v prejšnjo stopinjo. Tako so se mukoma spenjali navzgor proti Luknji.

»Vidiš nekaj črnega v snegu«, pravi Dolef.

»Kje?«

»Tam pod steno na desni, visoko gori tik pod sedlom«.

Kmalu so vsi opazili črno točko na snegu. »Zdi se mi, da bo poginula žival«, je menil Martin. Kmalu so prišli do živali, res je bil mlad divji kozel. Dolef si ni mogel kaj, da ga ne bi strokovnjaško ogledal.

»Saj je še topel,« je vzkliknil, »poškodovati se je moral pred kratkim.« Vsi so gledali po sledi majhnega plazu, ki ga je privlekla žival s seboj. Sled je vodila v skalnat previs. Tu mu je spodrsnilo, padel je tako nerodno, da si je zlomil hrbtenico. »Dolef, odri ga,« se je šalil Martin. Dolef je vzel šalo kar zares in se takoj spravil z nožem nad kozla. Preden je začel, je pogledal po bregu navzgor in pripomnil, da bo na sedlu lažje delati, kakor tu v strmini. Ostali so se med tem že zagrizli v zadnjo strmino pod sedlom. Ozrli so se za Dolefom in gledali, kako si je oprtal kozla na hrbet in stopal po sledi. »Poglej ga,« se je šalil Martin, »prav kakor SS Gebiergsjäger je. Črna vetrovka, črna čepica, sedaj si je zadel še tega kosmatinca za vrat, da izgleda še bolj grozen.« Zanimiv je bil pogled na orjaškega Dolefa, ki je sopihal s kozlom na hrbtu v največjo strmino. Reševalci so upali, da bodo sledi pogrešanih držale v Trento, toda sledi so šle uporno kvišku, po Bambergovi smeri. Potegnili so vrvi iz oprtnikov, Cene si je navezal dereze, ker je imel gladke čevlje, brez okovja. Medtem je Dolef odiral žival. Bil je kar kmalu gotov. Ostalih pet se je dvignilo medtem kakih petdeset metrov više. »Počakajte,« je vpil Dolef, »kaj mislite, da ga bom sam nosil za vami!« »Kar zakoplji ga, Dolef,« je odvrnil Martin, »in pridi takoj za nami, tu te bomo počakali.« Dolef je res zakopal kozla v sneg in se odpravil za družbo. V tem so zgoraj pretuhtali, da ne bi bilo napačno, če bi imeli meso s seboj, ker »nič ne veš, kje in koliko časa bomo še hodili, hrane imamo le za en dan s seboj,« je pripomnil nekdo. Ugibali so kako in kaj, v tem pa je dospel Dolef. »Nazaj doli pa ne gremo,« so se končno odločili.

Reševalci iz Mojstrane so šli brez derez, zato je Martin odredil, da gredo v prvi navezi on, Janez in Cene, v drugi pa Dolef in oba Janeza iz Mojstrane. Jeseničani so imeli vsi trije dereze.

V lepem vremenu so se vzpenjali reševalci lahkotno po dobro utrjih in zmazanih sledih. Tu gori so bile sledi dobro shojene, povsem različne od sledi izpod Luknje, ki so bile komaj vidne, zapihane. Silne opasti snega so ležale kakor umetne zapreke po gorski stezi. Po sledih so razbrali, da so polžuvali njihovi predhodniki v raznih smereh čez te opasti, da so kopali v globokem snegu, dokler niso pogodili prehodnega mesta.

Niso še hodili dve uri, ko so po konservnih odpadkih, papirju in raznih podobnih stvareh ugotovili, da je bil tu daljši počitek. Janez je skrbno pregledal prostor in kmalu našel pri skali majhno luknjo v snegu. Spustil se je noter in ugotovil, da so tu bivakirali. Majhna luknja je tvorila vhod, v notranjosti se je vhod razširil v podolgovato luknjo. Reševalci so sodili, da

Medja Maks
član GRS, baza Jesenice

so si pogrešani izbrali to prirodno zavetišče za bivak, le nekoliko so ga s cepini razširili. V bližini grebenov se dostikrat najdejo podobne jame, ki jih ustvarijo vetrovi.

Sled je držala dalje v desno, reševalci so krenili po svoje na greben. Mrzel veter je vel iz severne strani in opozarjal utrujene alpiniste, da ponoči ne bo prijetno zunaj.

»Do noči moramo priti do zavetišča pod Triglavom,« je menil Martin, ko so prečkali silno strmino na severni strani. Hlad sence ga je pripeljal na to misel. Prsti so se lepili ob jeklo cepina. Na južni strani je bilo prav spomladansko toplo. Brez posebnih težav so prišli do Plemenic; tu so bile sledi drugega bivaka. V enem dnevu torej pogrešani niso prehodili tu gori več kakor približno 400 višinskih metrov. Oviral jih je globok sneg, natančno varovanje in slaba kondicija. Možno tudi, da niso bili vsi trije enako vzdržljivi in so se morali ozirati na sposobnost slabšega. Vsekakor so napredovali prepočasi. S Plemenic do bivšega italijanskega zavetišča je približno uro hoda. Tu so se reševalci razvezali in spešili proti zavetišču. Petorica je napravila dober kos poti, ko je opazila, da Ceneta ni. Po kratkem posvetu je stopil Martin po poti nazaj.

Takrat se je že pokazal Cene izza ovinka. »Kje si zaostal?« je vprašal Martin v skrbeh.

»Vode sem si natočil, tako prijetno se je topil sneg na soncu, da sem moral vzeti čutaro iz oprtnika. Toda curljala je tako počasi, da sem se zamudil.«

Mimogrede so dospeli do zavetišča. Na trdo zmrznjenem snegu, ki se ni več udiral, so ves čas sledili dizeze pogrešanih.

V ogromnem zavetišču, ki so ga obserali poslednji žarki sonca, je kraljeval veter po svoje. Vse kote so pretaknili, toda povsod je ležal napihan sneg, ki najde pot skozi najmanjše odprtine in se nabira nezaželen v najbolj čudne oblike. Izsledili so prostor z nekaj slame, kjer so spali pogrešani. Toda oni so imeli tople spalne vreče, reševalci pa nič. »Zakuriti moramo na vsak način,« je ugotovil Martin. »Pohiteti bo treba s kurjenjem še za dne,« je odvrnil Dolef in že je staknil nekje kup suhih drv.

Janezi iz Mojstrane so poizkušali oživetiti malo pečico v stari zakajeni kuhinji.

Dolef je šaril okoli dimnika in ni mogel ugotoviti, kje bi bil zamašen. Končno so pogruntali z združeno duševno silo, da topli zrak ne more kar tako dvgniti mrzlega zračnega stebra iz dimnika.

Tiho so sedeli in mislili vsi isto: brez ognja bo noč dolga... Čez čas se je dvignil Dolef, prižgal brljivko in krenil v kuhinjo.

»Martin,« je zadonelo po hodnikih, »Martin, pridi pogledat, ni več dima.«

Nihče mu ni verjel, toda šli so vsi pogledat. Zrak v kuhinji je bil čist, ogenj je veselo plapolal, kot bi bil vedel, kako dragoceno uslugo je storil ljudem. Takoj so pripravili veliko posodo s snegom za čaj.

Medtem ko se je čaj kuhal, je Dolef pripovedoval svoje partizanske doživljaje.

Kuhinja se je ogrela, topli čaj jih je poživil. Pripravili so si ležišča in kmalu je utihnil živahni razgovor. Toda dolgo niso spali. V štedilniku so drva zgorela, postalo je premrzlo. Zakurili so znova.

Cene se je zgodaj dvignil, zaslutil je čudovito igro barv porajajočega se zimskega jutra. Nad Dolomiti na zapadu je kraljeval sivkastomodri mrak, daleč na vzhodu se je pričela prebujati temnordeča svetloba. Ta igra se je stopnjevala in spreminjala vsako sekundo. Sneg mu je škripal pod nogami, kakor bi stopal na jeklo, toda mraza ni občutil. Z nemim občudovanjem je stmel v svetlobno barvno igro, ki jo je gledal že tolikokrat in vsakokrat je našel kaj novega v njej. Svetlordeči žarki so pordečili najvišje vrhove, daleč na zapadu je vladal še vedno sivkasti mrak. Počasi je vstajalo mlado jutro.

Isto noč se je odigrala tragedija v bližini studenca v Kotu. Zagrebški planinci so počasi sestopali skozi Kot proti Dovjemu. V višini poznane

studentca, se jim je primerila nesreča. Najstarejši med njimi je zdrknil na trdo zmrznjenem snegu, verjetno zaradi izčrpanosti, drsel kakih 50 m in se ustavil na položnejšem mestu, s poškodovano nogo. To se je zgodilo zvečer v mraku. Posvetovali so se, kaj naj store. Uvideli so, da ne bodo vzdržali vsi trije še eno noč na prostem. Zjutraj bi bila verjetno tudi oba zdrava že toliko izčrpana, da ne bi mogla več naprej. Zato sta pripravila pod grmovjem bivač poškodovanemu tovarišu, mu dala spalne vreče in šla naprej. Bolje bi bilo, da nista tega storila, ker nista poznala smeri. V zimi se sestopa čez Kot po nasprotni strani, kakor poleti. Tu ni nikake označene in nadelane poti, treba je poznati smer. Hodila sta komaj 50 m in že sta zdrknila okrog 6 m globoko čez previs. V temi je belina snega varljiva, ne vidi se globina in valovitost terena. Poškodovala se nista, toda ustrašila sta se in sklepala pravilno, da bi bilo nevarno nadaljevati pot. Samo 10 m pod njima je bil globoko osemdesetmetrski previs, katerega sta opazila šele drugo jutro. Ostala sta na mestu in prezebala vso noč. Odpornejšemu od njiju ni bilo nič, slabejšemu so zmrznile noge in roke. Pogrešila sta v toliko, ker nista poizkušala previdno in počasi priti nazaj do tovariša, kjer bi prebila noč v toplih spalnih vrečah. Zjutraj sta nadaljevala pot naprej v Mojstrano. Za pot, ki se navadno prehodi v dveh urah, sta potrebovala več kakor šest ur, tako se je že poznal dolgotrajni napor. V Mojstrani sta alarmirala reševalce in zvedela, da so že za njimi. Bala sta se, da bo šla reševalna ekipa drugo pot, zato sta poslala v Kot po sani. Opisala sta natančno kraj nezgode. Pri kmetu, kjer sta se ustavila, so poškodovanemu otirali več kakor dve uri noge s snegom, toda zlovešča modrina ni hotela izginiti. Le roke so kazale nekoliko svetlejšo barvo.

Andrej More-Gandi
član GRS, baza Jesenice

Zgodaj zjutraj je dal Martin povelje za odhod. Pospravili so za seboj, trdno priprli vrata in odšli. Takoj v strmini so navezali dereze, malo višje so se navezali na vrvi. Jeseničani skupaj, vodil je Martin, Dovžani skupaj, vodil je mali Janez. Jeseničani so se dvigali brez varovanja, drug za drugim, ker so imeli vsi dereze. Nekaj višje v strmini je Dolef odvezal svoje, dal jih je Janezu, da bi šla tudi druga naveza hitreje. Z užitkom so se dvigali v toplem soncu; brez vsakih težav so dosegli vrh. Stopinje pogrešanih so držale kot kažipot brez konca naprej. Na samem vrhu so ostali le nekaj minut, čas je priganjal, sestop bo težji. Videli so sledi čez ledenik in sklepali, da so predhodniki v redu sestopili. Na Malem Triglavu so sklenili, da bodo sestopili po običajni markirani poti in ne po sledi pogrešanih skozi Müllerjev kamin. Zaradi hitrejšega in sigurnejšega sestopa so se delili v tri naveze, tako da je imel eden v navezi dereze, drugi pa je bil brez njih. Brez težav in hitro so izvedli sestop na ledenik. V soncu so se bleščali srebrni kristali snega in ledu, ki so leteli kakor iskre izpod udarcev cepina. Vesela pesem objestne moči in mladosti. Poiskali so zopet izgaženo sled na ledeniku in se ozrli v steno. Martin in Dolef sta začudeno gledala sledi na snegu tik pod Malim Triglavom. Dolef je opazil vrv v steni. Čudili so se smeri, ki so jo ubrali pri sestopu. Niso se zedinili v mnenju, zakaj so ubrali to smer sestopa.

Sled je držala naprej proti Staničevi koči. Tu so zapazili v snegu napis »Živelj zimski osvajači Bamberg«. Ponosni so bili na svoj alpinistični podvig. »Dobri alpinisti so, le škoda, da nimajo boljše kondicije. Mnogo so bivakirali in pozimi pomeni vsaka noč izgubo dragocene življenjske energije. Pred takim poizkusom bi morali vaditi dalj časa s krajšimi vzponi, da bi bili vsi enako utrjeni. Tako pa je verjetno, da niso bili vsi enako vzdržljivi,« je modroval Martin.

Sledi so držale okoli Staničeve. »Mogoče so prispeli do Staničeve že pozno popoldan,« je menil Dolef, »in niso hoteli tu prenočiti. Koča je trdno zaprta, zimskega alpinskega zavetišča tudi še nima, morali so naprej.« Po kratkem ugotavljanju so se obrnili naprej za sledmi. Na vrhu zadnje strmine,

pod Rjavino so sledi zapustili, prepričani, da je šlo od tu naprej vse v redu. Naslonjeni na cepine so drseli naravnost navzdol in dosegli v pol ure višino studenta. Tu je Martin prisluhnil. »Slišiš glasove?« Res so čuli klice dvojice mož, ki sta se vzpenjala po levi, zimski smeri navzgor. »Verjetno sta lovca!« Tedaj so že čuli razločno klice: »Nazaj!« »Levo!« Martin se je takoj znašel. »Tovariši, pridite za menoj!« »Cene, pripravi vrvi!« Šli so v smeri, ki jo je nakazal glas iz doline in prispeli do previsa. Martin se je naslonil na borovec, pogledal čez previs. »Cene, spustil me boš dol, tam leži malo levo. Je še živ.« Z varovanjem okoli borovca je spustil Cene Martina v globino, nato se je spustil še sam za njim. »Ostali, ki pridejo, imajo svoje vrvi,« je menil Martin, »spustijo naj se za nama.« Martin je bil že pri pogrešanem. »Vode, hleba,« so bile prve besede onemoglega reveža. Videl in slišal je ljudi desno od sebe, toda ni mogel več vpiti. Jedel in pil je s tako slastjo, da sta ga reševalca samo gledala. V obeh so se mu blestele solze veselja... »Sneg sem jedel vso noč,« je pripovedoval, »tako sem bil žejen«. Mokro opremo je razobesil okoli sebe po borovju, vse je pomrznilo. Njega je rešila odeja iz spalnih vreč, ki sta mu jih pustila tovariša.

Medtem so prispeli še ostali. Navezali so ga nato, dospela sta tudi reševalca iz doline. Poškodb ni imel posebnih, lahko je šepal, v glavnem je bil le zelo oslavljen. Podpirali so ga pri hoji, v dobri uri so prišli tik pred nočjo v dolino. Naložili so ga na sani, pokrili z odejami in odrinili naprej.

Zopet so se lesketali kristali snega. »Tako vesel si jih, kadar imaš smuči na nogah,« je razmišljal Cene, sam pri sebi; »belo smrt pa so pomenili temu onemoglemu tovarišu, ki je občutil njen ledeni dih tolikokrat na tej poti.«

TRAGEDIJA V STENI ŠPIKA

»Večne so goré in večno je naše hrepenenje po njih mogočnosti.

Bili so čudoviti dnevi, ki sem jih preživel v gorah; polni prešernega veselja in sonca, viharjev in boja, radosti in bóli, sladkega opoja zmage in globokih razočaranj — nepozabni.

Počasi sem jih skušal spoznavati in dojeti.

Obiskal sem jih v soncu in viharju, v vročini poletnega dne in v strupenem mrazu zime. Zdaj so se bleščale v kristalnem plašču, zdaj žareli njih skladi v večernem soncu, potem pa so zopet kazale svoje mračno in mrko lice, obdano z razcefranimi krpami sivih megla. Vedno so svoje lice izpreminjale in vendar so bile zmerom iste.

Pokazale so mi pot, ki drži kvišku, više...

Spoznal sem v njih večni boj življenja; pričetek snovanja in rasti in tudi — konec.

Učile so me ceniti vrednote življenja.

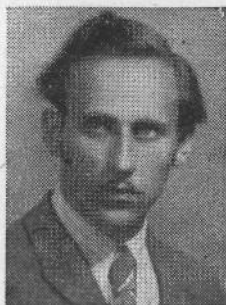
Tako je v svojem dnevniku zapisal Hinko Moraus.

Po zadnji vojni se je naša alpinistika zelo razmahnila. Po velikih kvalitetnih uspehih je pričelo alpinistično gibanje rasti vedno bolj tudi v širino. Število alpinističnih odsekov je raslo. Kmalu se je pokazalo, da je odsek v Slovenski Bistrici eden najboljših in da največ obeta.

Ves odsek je bil pravzaprav le ena sama plezalna družčina: bratje Uršič, Moraus in Frangeš. Poleti 1950 so fantje naredili šele svoje prve korake v naših stenah. Preplezali so nekaj smeri v Triglavu ter v Rokavih v Martuljku; na jesen so naredili članski izpit za alpiniste.

Poletje 1951 je bilo povsem naše. Poldrug mesec v gorah. Slovenje-bistriške naveze so lezle po vseh stenah in vrhah: Hornovo v Jalovcu, Tschadovo v Travniku, vse smeri v Mali Mojstrovki, Prisojnik, Razor, Gamzovec, Frdamane police, Kukovo špico pa zopet Triglav in Rokave. Skupno smo utrli

Od leve proti desni:

URŠIČ MILAN,
URŠIČ JOŽE,
URŠIČ IVAN,
KARNER FRANC,
MORAUS HINKO

svojo smer v Križki steni ter smo bili nanjo nemalo ponosni. Obiskali smo tudi Špik. V meglenem dnevu je preplezel Hinko Dibonovo že drugič z Uršičevim Milanom v štirih urah.

In vedno znova, ob vsaki priliki smo zahajali in se srečevali v gorah.

Zadnjikrat je bila vsa družčina kompletna letos marca na Vršiču. Smučali smo v Krnici, plesali v Domu pod Prisojnikom, plezali v zasneženi Lipnici in hodili na enojko. Nismo vedeli, da nas bo usoda tako kmalu ločila.

Drugega maja so odšli tovariši na svojo zadnjo pot v gore. V Dibonovo v Špiku. Uršič Jože, absolvent filozofije, Uršič Milan, študent tehnike, Vanči, najmlajši, tudi filozof in Moraus Hinko, štud. Sred. tehnične ter Karner Franc, sodnijski uradnik. Dolgo časa je stena prikrivala svoje grozno dejanje in le klici na pomoč so zaman odmevali iz nje. Prvi dan sta bila mrtva Hinko in Vanči, kasneje Milan in Franc. Uršič Jože pa je v neenakem boju vprav herojsko vztrajal v steni preko 70 ur ter ključoval dežju in viharju v obupnem boju za golo življenje. Toda nečloveška volja sama ga ni mogla rešiti, telo je klonilo in umrl je od izčrpanosti, ko so ga reševalci že spravili na rob stene.

Zadnje dejanje velike tragedije je bilo odigrano, stena pa še danes krije zadnje žrtve.

Strahotna vrzel je zazijala v plezalnih vrstah in odmev po vsej domovini je bil velikanski. Trajna žalost je tuja človeški naravi in silna bolečina ter strahotnost prvega spoznanja sta v nas že otopeli. Umaknili sta se globokemu spoštovanju, katerega čutimo pred njihovim spominom, pa tudi pred njihovimi dejanji v gorah. Slovenski alpinisti te največje katastrofe v svoji zgodovini stoletja ne bodo pozabili. Tudi Vestnik se bo še oddolžil njihovemu spominu. Njih telesa so mrtva, njihov duh in spomin pa živita dalje in bosta še živela, ko bomo tudi mi že pozabljeni legli v grob.

J. B.

REŠUJ SE SAM!

(Premisleki in pomisleki dosmrtnega planinca.)

V današnjem bujnem in burnem planinstvu je v očitnem ospredju dvojna pragmatika, s problemom alpinistike in gorskega reševalstva, ki zavestno stojita v vzročni zvezi, češ, čim več alpinistike, tem več bo treba reševanja. Strogo objektivno je sklep o taki vzročni zvezi prenačilen in izvira najprej iz načelnega nasprotstva planinuhov proti plezalni alpinistiki; kajti planinske nesreče se pripetijo prav tako izven alpinistike (o tem sem pisal v članku »Tragika — ali ne?« v Plan. Vestniku). Izkušnja izpričuje, da se pravi, res dovršeni alpinist, ako se ponesreči, ni prizadel pri alpinistični činitvi kot taki, ampak v kakem usodnem, abnormalnem položaju. Kruto res pa je, da je nepravilni nedovršeni, domišljeni in domišljivi, samo naslovljeni alpinist, samozavesten kot članakega kluba, pri prav vsakem vzponu kandidat za nesrečo. Mar bo kdo zato odklanjal alpinistiko, plezalstvo? Nikakor! Svarimo pa začetnike in samozavestne naslovnike, naj ne segajo po najvišjem, kar so bili mojstri z žuljavo pestjo in s poostrenim pogledom dosegali s težavo. Vi pa hlepate — za lavorikami kar spotoma. Kakor poredni otroci, ljubljani in razvajeni! Ko vas pa za objestnost in zaletelost tepe usoda s šibo, naj vas iz groblje, ki ste si jo nepreudarno nasuli, izkopljejo reševalci?

Zdravega, mladega človeka nevzdržno privlačuje veličina, združena s tveganimi težavami; ravno to ozadje draži, dviga, slastno vznemirja. Očitki, graje, prepovedi, nasveti so zastoj, če izključujejo samostojnost volje. Je že in bo ostalo tako: »Napor z nevarnostjo mika. Kdor se ne upa, naj nič ne upa.« Da. Res. To veljavo poguma priznavamo in pripuščamo; ne pa, če nevarnosti ne poznaš ali jo preziraš, zanašajoč se na svojo borbenost ali — srečo. Smrt, bela, črna, skalna, zračna je na preži povsod ter ob vsakem letnem in drugem času. Ne boj se je, a bodi pripraven in pripravljen, da se ne srečaš z njo. Nikar in nikdar je ne omalovažuj, kakor bi se z njo igral! Ne zaganjaj se nepreudarno v njeno območje, ampak bodi udarnik za varno kretanje in bivanje v njem. Kak rajski občutek je, ako te zdravega in dobro oblečenega kje blizu selišč obsipava snežni metež in ti lice božajo ko metuljčki mehke snežinke, ali ko s podaljšanimi stopali zmagovito gaziš svetlo sončno belino snežne poljane in ji brez diha ujameš vsako daljino, daleč vidno pred teboj! Da. Res. Kaj pa, če te nepripravnega in nepripravljenega zaloti, preseneti snežna vihra, da se ti zastre pogled in ti zamre glas, ko čepiš v navpičnih skalah daleč, daleč od človeških bivališč, in niti čepeti ne moreš? Reševalci? Kje? Od kod?

Kaj in kako torej? Takole: Alpinisti si naj izbero po nasvetu izkušencev plezalne smeri, ki so jim kos. Tudi v te se spuščajo le v zanesljivem vremenu, kolikor se da (in večinoma se da) predvideti; na noben način pa v očitno dvomljivem vremenu; pri nenadnem poslabšanju se vzpon brez oklevanja in čakanja opusti — kar ni sramotno. Najvažnejše pa je, da je alpinist osebno pripraven in pripravljen, ravno za kritične primere, ki se končno morejo pripetiti. V tej zahtevi pa ne zadostuje, da je aspirant dovršil kak tečaj, se učil tehnike plezanja in rabe pripomočkov ter končno smernic duha, uma, volje, značaja, moralnih dolžnosti. Vsega tega se je učil kot vajenec; preteklo pa bo pač mnogo časa in treba bo mnogo vaj in izkušenj, da postane pomočnik. Mojster morda nikoli; za to je treba posebnega daru, rekel bi celo: prirojenosti — je pač za to rojen, mogoče je bil v to usmerjen že z doma, izmlada. Absolutna zahteva do pravega alpinista pa je, da svoje telo leta in leta trajno in sestavno uri, krepi, do skrajne odpornosti proti vsem slabostim utrjuje; obenem pa duh in voljo ohranjuje v vsakem položaju neugnano živo in trdno, da ne odpove niti v najhujšem, dozdevno obupnem položaju, v trpljenju, v bolečinah. Skrb zahteva

v vsakem primeru zraven popolno oskrbo z živili in opremo za vsako vreme in za dalj časa.

Petorica dragih, oj predrago plačanih Slovenjebistričanov je bila v vseh navedenih ozirih, otroško zaupajoč v svojo moč, v tvegani zmoti. Ne bomo z njimi podrobno obračunavali, ko se nam krči srce ob narodni izgubi.

Niso se znali rešiti (pravi izurjenci bi se pač bili); naši reševalci jih niso mogli, res ne mogli, čeprav so zanje tvegali svoje življenje. Vroče mi je v srcu in roka mi drhti, ko ne vem, kako naj hvalo in priznanje izpovem reševalnemu kadru iz Kranjske gore in Jesenic, čeprav je njim samim hvala in priznanje zadnja, nikaka misel.

Reševali so, a rešiti niso mogli. Neizogibno je, da si ponesrečenec najprej in najbrž za daljše ure pomaga sam in mora za to biti vnaprej opremljen, tako da more čakati na prihod reševalcev, če sploh pridejo. Saj niti v mestih, kjer imajo reševalno postajo z dežurno službo, niso reševalci vselej hitro na mestu. Kaj šele v planinah, samotnih, brezpotnih, več ur daleč od reševalcev — kdo in kako jih naj obvesti? O tem ni treba govoriti. V našem primeru so Jeseničani prejeli šele tretji dan — nezanesljivo obvestilo. Zato pomagaj si, rešuj sam!

France Planina:

NOV TURISTIČNI ZEMLJEVID JULIJSKIH ALP

Potreba po turističnih zemljevidih je pri nas zelo velika. Nekateri planinci si pomagajo z nemškimi Lechnerjevimi ali Freytagovimi kartami, drugi s katerimi Knafelčevimi zemljevidi in s karticami, ki so priložene Badjurovim Vodnikom in Brilejevemu Priročniku. Nekateri turisti so toliko srečni, da imajo topografske karte vojnogeografskega instituta v Beogradu ali vsaj stare dunajske specialke. Vendar nobeden od teh zemljevidov planincu popolnoma ne ustreza. Naši domači so večinoma »grebenski« in ne prikazujejo terena, nemški imajo spačena imena, topografski pa nimajo posebej označenih gorskih potov. Najhujše je pa to, da večina današnjih planincev nima niti teh pomanjkljivih kart in jih tudi ne more dobiti, ker so po založbah že davno pošle. Še slabše se godi tujcem, če pridejo v naše gore. Ko so lani prišli neki avstrijski turisti k nam, so morali prerisavati približne poti s stenskih tabel, ki visijo po nekaterih železniških postajah za orientacijo.

Po osvoboditvi je potreba po turističnih zemljevidih vedno bolj naraščala, ker se je število planincev hitro množilo, zaloge pa nikjer ni bilo. Leta 1950 je Vlasto Kopač narisal po želji planinskih tovarišev preprosti »grebenski« kartici Julijskih in Kamniških Alp, ki jih je pa PZS zaradi precejšnjih pomanjkljivosti dala razmnožiti samo v nekaj izvodih. Na pobudo pokojnega Jožeta Pogačnika, načelnika gospodarske komisije pri PZS, je član te komisije Janez Planina organiziral spomladi l. 1951 delo za nov turistični zemljevid Julijskih Alp. Za strokovno sodelovanje je pridobil dr. Valterja Bohinca, docenta Ceneta Malovrha in podpisane, za kartografsko risanje pa Vlasta Kopača.

Sedaj je zemljevid izdelan. Obsega ozemlje od Breškega Jalovca na zahodu do Blegoša na vzhodu, od Rateč na severu do Mosta na Soči (Sv. Lucije) na jugu. V tem okviru prikazuje glavne skupine Zahodnih Julijskih Alp (skupino Špika nad Policami in Viša, Kaninsko pogorje, hrbet Kobariškega Stola ter Mijo) in skoro vse Vzhodne Julijce razen vzhodnega dela Jelovice, Skofjeloškega in Polhograjskega hribovja, ki bodo pa itak morali biti obdelani na posebnem zemljevidu ljubljanske okolice. Za osnovo je bila uporabljena jugoslovanska topografska karta 1:50.000. Originalna risba v merilu 1:50.000 ima velikost 120,6 × 80,5 cm, zaradi praktičnosti je za tisk zmanjšana na merilo 1:75.000 in velikost 80,4 × 53,7 cm. Relief predstavlja višinske črte, ki se vrstijo na 50 m in so tiskane v rjavi barvi ter so le v največjih strminah prekinjene z vrisanim pečevjem. S tem je opuščena dosedanja

metoda »grebenskih črt«, ki za prikazovanje planotastih delov sploh ni uporabna, v erodiranem svetu gorskih hrbtov pa pokaže samo smeri najvišjih grebenov in še te le v glavnih potezih. Iz novega zemljevida so razvidne vse potrebne podrobnosti površinskih oblik. Seveda bi bil zemljevid še bolj plastičen, če bi bile ploskve med višinskimi črtami izpolnjene z barvami višinske lestvice in ena stran vzpetin osenčena. Toda to bi delo zelo zavleklo in ceno zemljevida silno zvišalo. Taka izpopolnitev bo prišla morda čez nekaj let na vrsto. Za sedaj je že črna risba velik napredek v naši planinski kartografiji. V modri barvi so natisnjene reke, potoki, jezera in nekateri studenci, ki so planincu na poti zelo važni. Glavni topografski znaki, vsa imena, ceste, poti in steze so natisnjene v črni barvi. Imen vrhov, pobočij, jarkov, dolin itd., je več kot v jugoslovanski topografski karti 1:50.000, vendar pregledni zemljevid vsega gorovja ne more imeti vpisanih vseh podrobnih imen, kakor bi marsikateri planinec želel. Markirane poti in planinske postojanke, za katere je imela PZS potrebne podatke do jeseni leta 1951, ter državna meja, so označene z rdečo barvo. Zemljevid je torej izdelan v štiribarvnem tisku in je dosti pregleden.

Ob izidu zemljevida bi rad opozoril naše planince, na nekatera vprašanja, ki jih bodo morali pomagati reševati vsi, kar nas je zainteresiranih za kulturno delo v planinstvu.

V nekaterih delih Julijskih Alp je precejšnja zmeda glede lege in imenovanja vrhov. Tako n. pr. imata avstrijska specialka in Knafelčev zemljevid za vrh 1904 severno od Nemskega Ruta ime Poljanski vrh, Badjura ga imenuje Konjski vrh, jugoslovanska topografska karta in Tuma pa imenujeta Poljanski vrh koto 1897. Konjski vrh imenuje Tuma koto 1882, ki jo ima Badjura označeno z imenom Cétrt, Lechnerjev zemljevid Cért, jugoslovanska karta pa samo z višino 1879 brez imena. Cétrt ima Tuma preneseno na vzhodni vrh 1850 m, ki ga Badjura nima imenovanega, jugoslovanska topografska karta v merilu 1:100.000 in 1:25.000 pa imata zanj tudi višino spremenjeno na 1832 m. Po Tumi imenujejo Ratečanje Šita vso severno plat od Mojstrovke do pod Goličice; Planinski Vestnik 1951 ima pa na str. 215 Kočvarjevo fotografijo z napisom »Skalni zid Velike Mojstrovke, Travnika in Šit«, po čemer bi bilo sklepati, da so Šita le zahodno od Travnika ali spodaj pod stenami. — Miha Potočnik piše v PV 1929, str. 272, »o prodiščih pod Dolkovo špico (Rogljica)« in tudi Hochtourist istoveti ti dve imeni, medtem ko Oblak v PV 1934, stran 108, izrecno pravi, da je »Dolkova špica tolikokrat zamenjana z vitkejšo in nižjo sosedo Rogljico«. — Za isti vrh so mnogokrat pri različnih avtorjih različna imena. Naj navedem le nekoliko primerov: Visoki Vršič Rokava 2646 m (Tuma) — Visoki Rokav (Naš alpinizem) — Vel. Dovški Križ (Hochtourist); Zadnji Vršič Rokava 2621 (Tuma) — Vel. Oltar ali kratko Oltar (Naš alpinizem) — Mali Dovški Križ (Hochtourist in Kveder v PV 1926); Tuma ima južno od Kranjske gore navedena vrha Rušica 2074 in Rigljica 1907 m, po njem imajo najbrž tudi Knafelc, Naš alpinizem in Hochtourist, medtem ko imata Lechnerjeva in jugoslovanska karta ti dve koti zamenjani; pri Bogatinu rabijo Tuma, Naš alpinizem in Prešern (PV 1949, str. 178) za koto 1977 ime Bogatin, za koto 2008 Mahavšek, Badjura, Brilej in Hochtourist ju imenujejo Mali in Veliki Bogatin; vrh 1119 m zahodno od Podbrda ima jugoslovanska karta zaznamovan Ugorje, medtem ko sem slišal od domačinov na Poreznu ime Kalarsko brdo, ker je za njim vasica Kal. Stvar je pač ta, da iste gore vidijo iz več vasi in so jih na različnih straneh različno imenovali. Tu bi bilo treba sistematičnega proučevanja, da bi vse različnosti pojasnili in spravili v sklad. Višine navajajo različni zemljevidi zelo različno. V glavnem smo se držali števil iz naše topografske karte 1:100.000. Vendar opozarjamo, da imata naša karta v merilu 1:25.000 in italijanska mnogo višin drugačnih in tudi razni pisci uporabljajo različne številke. Za Rodico imajo naša karta 1:100.000, italijanska specialka, Lechnerjev in Knafelčev zemljevid, Tuma, Badjura, Brilej in Hochtourist višino 1965, jugoslovanska karta 1:25.000 pa 1963. Za Rjavino navajajo vsi omenjeni zemljevidi koti 2532 in 2457. Hochtourist pa piše na

str. 327, da je višina, ki je v Lechnerjevem zemljevidu zaznamovana z 2532, v resnici 2432 m. Glava južno od Livka ima v avstrijski specialki višino 933, po Tumi 937, v beograjski topografski karti pa 957 m. Takih razlik je vse polno. Potrebno bi bilo, da bi imela PZS na razpolago podatke vojno-geografskega instituta o vseh novih meritvah.

Silno velike so razlike v pisavi imen. Zanimiv zgled je oblika imena Mežakle. »Mežakla« pišejo naše karte 1:100.000 in 1:25.000 ter Brilej, »Mežaklja« Badjura in Krajevni leksikon, »Mužakla« avstrijska in italijanska specialka ter Lechnerjev zemljevid, »Mužaklja« Knafelčev zemljevid, »Možakla« karta k Melikovim Planinam, »Možaklja« Melikove Planine med besedilom in Matični zemljevid slovenskega ozemlja. Odločili smo se za obliko Mežakla, ker piše stari Florjančičev zemljevid Mons Mesaqua, iz česar se da sklepati, da so domačini izgovarjali Mežakva, kar nikakor ne moremo pisati z »lj« ampak z »k«. Od nešteti drugih primerov naj jih samo še nekoliko nanizam: Gamzovec — Gamsovec — Gamsivec; Ponca — Ponica; Vrsnik — Brsnik — Vršnik; planina Duplje — Duplja — Dupla; Migavec — Migovec — Migovc; Zadlaščica — Zadlažca — Zalaščica; Hrušnica — Grušnica — Hruškovec — Hruševce; Ljubinj (Melik, Abecedni imenik k upravni razdelitvi LRS, Pregljevi spisi) — Lubinj (Tuma, Imenoslovje) — Ljubin (Bednarik Goriška in Tržaška pokrajina); Rovt — Rut; Kolk — Kovk — Kuk; Gradlovec — Gradlovce — Gradovec; Raškovec — Dražkovce — Razkavec; Dašnica — Dešenca — Dašnjica; Huda Južna (Abecedni imenik) — Hudajužna (jugoslov. karta, Brilej, vozni red); Šplevta (Tuma in Naš alpinizem) — Splevta (Brilej, Knafelčev zemljevid in Dimnik v PV 1940/67) — Splevte (Lipovšek v PV 1946/163); planina Grintovca (Melik, Matični zemljevid) — Grintovica (avstr. in ital. karta, Lechnerjev zemljevid) — Grintovca (Badjura Na Triglav) — Grintavica (Tuma, jugosl. karta, Knafelčev zemljevid); Tosec (avstrijska specialka, Lechnerjev in Knafelčev zemljevid, Tuma, Krajevni leksikon, Naš alpinizem, Melik, Planine) — Tosec (Matični zemljevid) — Tolstec (ital. karta in Badjura) — Tošc (jugoslov. karta in Hochtourist). Skoro bi rekel, da nekatera imena vsak vir, ki ga odpreš, drugače piše. Tu bi morali naši jezikoslovci napraviti red. Naj bi že izdali slovar krajevnih imen in naj bi vzeli v poštev ne samo imena naselij, ampak tudi gora, rek, potokov, planin itd.

Pri nekaterih imenih se pozna vpliv narečja. Uroš Zupančič piše v PV 1948 po izgovoru domačinov Svatnice, Tuma jih imenuje Solatnica, a pristavlja, da se izgovarja Sovatnica. Prav gotovo je to isto ime kot Svatne (pri Iliriji v Planici), ki jih pišemo Slatne; torej bi morali pisati tudi Slatnice. Dolina Zajezeram je domače ime doline Triglavskih jezer. Badjura uporablja izraz Zajezerom, kar pa ni pravilno, ker ni eno samo jezero in pomeni Zajezeram toliko kot Za jezeri. V Beneški Sloveniji so imena: Reka in Rjeka, Kodrjana in Kodarjana, Prapotnica in Praprotnica, Rbeč in Arbeč, Mažerola in Macaroli, Tarčet in Tarčent itd. Tu smo se držali imen iz Feigel-Nanutove: Beneške Slovenije (Gorica 1950). Vendar tudi v njej ni doslednosti, saj uporablja za isti kraj zdaj ime Čenebole, zdaj Čenebola in so v priloženem zemljevidu za več krajev drugačna imena kakor v besedilu.

Nekatera imena izvirajo od tujih naseljencev, posebno v okolici Nemškega Ruta in Sorice. Tako n. pr. Lajnar — Lajner — Leiner, Dravh — Travh — Trauh — Trauch, Perštonga — Berštanga, Zbajnik — Zbajneke, Badjura piše Štankopf, Andrejka v PV 1925/146 Steinkopf, medtem ko domačini izgovarjajo Štankop. Prav ponesrečeni so prevodi takih tujih imen. Nad Gorico je vrh 1322, ki ga domačini imenujejo Tanderškofel (tako ga piše tudi Badjura), v jugoslovanski, avstrijski in Lechnerjevi karti ter v Krajevnem leksikonu stoji Donnerskogel, v italijanski karti 1:50.000 iz l. 1934 je pa proti vsakemu pričakovanju ime Gromski vrh. Nasprotno ima ital. karta za vrh Slatnik 1598, ki ga Tuma piše tudi Slatenik in sta ga avstrijska in Lechnerjeva karta spremenili v Zlatnik, Livški v PV 1905/114 mu je pa dal še naglas Zlatnik, ime M. d'oro.

Grijo nad Tamarjem imenujejo Ratečani Ror. Sicer je mogoče, da izraz ni iz nemščine, ker Nemci ne uporabljajo te besede za podobne grape. Avstrij-

ska in italijanska karta imata ime Rohra. Nekatera imena so po tujih zemljevidih tako spačena, da jih ni mogoče več spoznati. Lechnerjev zemljevid n. pr. piše za Sotesko ime Sveteska, že večkrat omenjena italijanska karta pa Bojnika Sereska (pač Bohinjska Soteska!) Severno od Kanina so na zemljevidu imena Bareit, Bela Peit itd., kar najbolj nazorno kaže, da je tam slovensko ozemlje in so Furlani naše besede Bareč, Bela peč prikrrojili po svoje. Za travnato polico severno od Žabiških Raven navaja Tuma v imenoslovju ime Kopecko, toda tega imena domačini ne poznajo, pač pa pravijo »Na polju«.

Da bi dobili pravilna pokrajinska imena, bi bilo treba pri marsikaterem ugotoviti, od kod izvira. Za Pišnico se najde v starih listinah ime Kopsinica, ker so tam »koparili«, t. j. delali kope za kuhanje oglja. — Kranjska planina, ki leži na južni strani Prisojnika, pomeni toliko kot Kranjskogorska planina. Imenujejo jo pa tudi Prisank, pač zato, ker leži na prisojni strani. Melik pravi v že omenjenem delu »Planine v Julijskih Alpah« na str. 183: »Podoba je, da izhaja ime Prisank iz Savske doline, nastalo nedvomno iz Prisojnika, pa da se je ime od planine (v izredno ugodnem prisojnem položaju) preneslo na goro«. Genetično je torej pravilno Prisojnik, izraz Prisank je le v vsakdanji govorici obrušena beseda.

Po značilnih pobočjih imajo tudi drugi vrhovi imena n. pr. Rob Travnika (pobočje Travnik), Vrh Okroglice (konta Okroglica), Vrh nad Skrbino (preväl Skrbina). Tudi nekateri prevali imajo imena po pobočjih pod seboj. Če gre pot čez pobočje Suho ali Kanjo, se preväl na vrhu imenuje Čez Suho ali Čez Kanjo.

Čisto nerešeno je vprašanje, kako pisati imena planin in druga, ki so sestavljena iz več besed, n. pr. Planina za skalo — Planina za Skalo — planina Za skalo; Planina na kraju — Planina na Kraju — planina Na kraju. Te težave je občutil že dr. Josip Tomiňšek, ko je v PV 1910 na str. 22 napisal: »Naš list bo pisal vse ločljive dele imen posamič in z veliko začetnico, takisto vse pridevnike, ki so izpeljani iz krajevnih imen; z malo se pišejo edino predlogi, ki ne stojé v začetku imen, n. pr. Špik nad Policami«. Bivši urednik PV se je s tem rešil marsikaterih težav, a rešitev je bila preveč svojevoljna in zmeda je danes še večja. Mnenja smo, da je treba pisati zadnjo besedo z veliko začetnico, če je ta sama po sebi lastno ime, n. pr. Planina pod Osojnico. Sicer so pa vse tri besede skupaj lastno ime in se piše samo Planina z veliko, n. pr. Planina na kraju. Če pa spustimo izraz planina, je treba pisati predlog z veliko, n. pr. Na kraju.

Pri nekaterih imenih, ki jih turisti navadno napačno naglašajo, smo dodali pravilne naglase, n. pr. Triglav, pl. Razór, Jérebica, Prévala.

Tako je prav imenoslovje terjalo pri izdelavi zemljevida največ truda. Kljub temu so pa ravno imena še najbolj pomanjkljiva in nedognana. V interesu vseh članov PZS je, da vsak planinec in izobražen domačin kritično in podrobno premotri znane dele na zemljevidu in sporoči PZS svoje pomisleke in nasvete glede položajev vrhov in oblike imen, dopolni, kar manjka v zemljevidu, n. pr. stalni studenci, imena grap, hudournikov, manjših potočkov, samotnih kmetij, ki so pomembne za orientacijo ali počitek na poti itd.

Potrebno bi bilo, da bi se sistematično lotili proučevanja in opisovanja naših gorskih pokrajin. O Jelovici je napisal članek v PV samo dr. A. Brilej (1935, str. 110), sicer pa v vseh 52 letnikih nobeden. A še v tem edinem članku so omenjene samo Mošenjska planina, planina Martinček in križpotje nad Bodlajko. Vse ostali opis se tiče samo splošnega opazovanja in duševnega razpoloženja. Tudi o Pokljuki in Mežakli še ni na razpolago podobnih podatkov, ki bi bili potrebni pri izdelavi natančnega zemljevida. K sreči je dr. H. Tuma vsaj visoke grebene Julijskih Alp načrtno obdelal. Zelo poučni so tudi članki dr. R. Andrejke o Ratitovcu, dr. J. Prešerna o Krnu in nekateri drugi. Naj bi vsak, ki piše v Planinski vestnik, zbiral na svojih poteh tudi zemljepisne podatke, ki gotovo zanimajo mnogo več planincev kot to, koliko klinov je zabil v tej ali oni steni in podobno.

Planinska društva naj sproti vrisujejo na novo markirane poti v turistični zemljevid, kopije vrisanih poti naj pa pošiljajo PZS. Kadar kje odpi-

rajo novo kočo, naj ne objavijo v Planinskem vestniku ali časopisih samo tega, kdo se je slovesnosti udeležil, s kakšnim navdušenjem je govornik govoril itd., ampak naj navedejo natančno lego, njeno zmogljivost, dostope do nje, ture v okolici, skratka to, po čemer lahko planinec, ki tistih delov ne pozna, napravi načrt za svojo turo. O koči na Oblakovi planini na Jelovici je n. pr. samo v poročilu o občnem zboru PD Bled omenjeno v PV 1951, stran 73, da jo je dal društvu v najem bivši predsednik in je bila odprta 16. junija 1951, sicer pa nihče ni ničesar zvedel o njej. Tudi Polonca Matičič, ki je proučevala planinske kočje v Sloveniji, ugotavlja, da nekatera društva sama nimajo podatkov o svojih kočah in tudi nimajo arhivov, ki bi se iz njih dali dognati potrebni podatki. (PV 1952, str. 83). Ker namerava PZS izdati zemljevide še za druge dele Slovenije, je nujno potrebno, da društva objavljajo čim več stvarnih podatkov, da pri proučevanju in opisovanju naših gora in pri reševanju nakazanih vprašanj, sodeluje čim več članov. Le na ta način bomo mogli ustvarjati zemljevide, ki bodo res dobri vodniki in učitelji planincev.

Marjan Perko:

LAVINSKI PSI V SLUŽBI GORSKIH REŠEVALCEV

Ko so se v XVIII. stoletju na Gotthard Passu v Švici pojavili bernardinci, katere so menili tamkajšnjega samostana vzgojili za reševanje izgubljenih in onemoglih potnikov, je svet uvidel dragoceno pomoč psa v gorah. Iskanje v snežnih metežih je bilo tudi za vajene menihe prenaporno. V ta namen so si vzgojili vrsto psov bernardincev, ki nosijo ime po samostanu Bernhard. Vsak pes je imel na hrbtu dve torbici s hrano in obvezami ter majhen sodček z vinom ali žganjem. Tak pes je včasih tudi sam privedel izgubljenega ponesrečenca do samostana. Veličastna zamisel je žela uspehe. Psi bernardinci so rešili stotero človeških življenj. Čas je prinesel železnico, predor, modernizacijo cest, težki in nevarni gorski prelazi, so postali odveč. Psi bernardinci in menihi so imeli iz leta v leto manj dela. Domačini, lovci in gozdarji, ki so že poznali dobroto menihov in pota bernardincev, so pričeli to izkoriščati. Kakor hitro so zagledali psa, so se ulegli na tla, pes je bil že pri »žejnem« ponesrečencu, ki mu je »izpraznil« sodček z žganjem.

Bilo je leta 1938, ko se je odpravilo na izlet s smučmi na Schildgrat pri Mürrenu 17 dijakov iz Berna v Švici. Na poti na Schildgrat se je vsul ogromen plaz in pokopal vseh 17 učencev. Takoj obveščeni reševalci iz Mürrena so kmalu po nesreči izkopali 16 ponesrečencev, od vseh je torej manjkal samo še eden. Pri iskanju in sondiranju za poslednjim ponesrečencem je vzbudil pozornost majhen lovski psiček, ki je sledil svojemu gospodarju reševalcu na mesto nesreče s svojim glasnim laježem. Reševalec Feutz se sprva ni menil zanj in je psa zapodil proč. Pes se je vrnil zopet nazaj ter na tistem mestu ponovno pričel lajati in cviliti. To je bilo tudi gospodarju sumljivo. Pokazano mesto je preiskal s sondami ter zadel ob zasutega dijaka. Slednjemu so z umetnim dihanjem in takojšnjo zdravniško pomočjo še rešili življenje. Navedeni primer je bil nato objavljen v časopisu, kar je dalo povod reševalcu in kinologu Schmutzu Ferdinandu iz Berna, da je pričel resno misliti na vzgojo lavinskih psov.

Za vzgojo lavinskih psov se je leta 1938 zavzela švicarska armada. Leta 1944 je proslula nemška armada odprla šolo za lavinske pse v St. Johannu v Avstriji. Ob razsulu je vzgojo teh psov prevzela gorska reševalna služba Avstrije (Bergrettungsdienst Österreich). Švicarji in Avstrijci so izbrali za lavinskega psa nemškega ovčarja. Bernardinci se za lavinsko službo niso mogli kosati z ovčarjem. Boljši voh, vztrajnost, večja okretnost, prožnost in manjša teža je po številnih poizkusih potrdila nemškega ovčarja. Tudi švicarska armada je po drugi svetovni vojni poverila vzgojo lavinskih psov Alpen Clubu. Tako si vzgajajo danes vodniki in reševalci v Švici lavinske pse sami.

Vodniki lavinskih psov so vsi sprejeti v armado v specialne edinice ter razdeljeni po postajah žandarmerije, obmejnih straž itd.

Ko sem se leta 1950 udeležil mednarodnega visokogorskega smučarskega in plezalnega tečaja v Engsligen Alpu, Berner Oberland, pri Frutigenu v Švici, smo gledali reševanje ponesrečencev izpod snežnih plazov. Pri tem sem videl delo lavinskega psa v snegu. Ker imam tudi sam psa iste rase doma, sem sklenil, da opremimo tudi našo Gorsko reševalno službo z lavinskimi psi. Ko je naslednje leto (1951), po ogromnih snežnih katastrofah, razpisala avstrijska reševalna služba tečaj za lavinske pse in vodnike, se je prijavila na ta tečaj tudi Gorska reševalna služba Slovenije. Tečaj se je vršil na Patscherkoflu nad Innsbruckom. Udeležila sva se ga Škrlep Dušan s svojo psičko Džino in jaz s psom Rigom. Oba psa sta bila izredno dobro ocenjena, midva pa sva pridobila dragocene izkušnje za vzgojo lavinskih psov. Švicarji in Avstrijci so vzgojo lavinskih psov danes že močno poenostavili in izpopolnili. V tem pogledu vodijo Švicarji kljub silnim naporom in prizadevanju Avstrijcev, da bi jih dosegli. Tudi naša Gorska reševalna služba se je po vojni močno približala moderno opremljeni in izpopolnjeni avstrijski. Lavinske pse smo uvedli kot tretja dežela v Evropi. Za nami so se šele pričeli zanimati Francozi, Italijani, Nemci itd.

Naš lavinski pes Rigo je pokazal svoje sposobnosti že na številnih zimskih republiških tečajih.

Vzgoja lavinskega psa je težka. Zato je treba dve leti trdega dela, potrpljenja, gmotnih in osebnih žrtev. Vsak lavinski pes mora predelati tri tečaje: osnovni tečaj, kjer se pes nauči ubogljivosti in osnovnega znanja moderne dresure; nadaljevalni tečaj, kjer pes prične z delom v snegu. Na tretjem tečaju vodnik in pes opravita izpit. Kriterij za vodnika in psa je zelo strog. Vodnik mora obvladati smučanje, prvo pomoč, poznati mora nevarnosti gora v zimi, biti mora v stalni kondiciji in obvladati transport ponesrečenca pozimi z gora. Pes mora biti ubogljiv, imeti mora odličen voh, kondicijo, veselje do iskanja v snegu, vztrajnost in prav dobro oceno na končnem tečaju.

Vsakogar gotovo zanima, koliko imamo sploh lavinskih psov. Zdaj smo še zelo skromni. Prvi lavinski pes naše GRS je bil Rigo. Kupil sem ga v Tržiču pri Zelmanovem Jožu. Rigo je bil majceno ščene, med štirimi sem izbral prav njega. Danes je star pet let, odkar sem mu postal gospodar, med tem pa je postal že prav resen kuža. Džina je ime našemu drugemu lavinskemu psu. Njegov lastnik je Škrlep Dušan, tudi reševalec in smučar. Kupil jo je pred dvema letoma v Kranju. Je črne in vitke postave in sedaj že prava »dama«. Poleg teh dveh imamo dva psa Peruna in Živo na Jesenicah, Doro, Mika, Rolf, Džoka, Runa, Luksa, Brano in Gito v Ljubljani. Navedeni psi bodo opravljali izpite drugo leto. Ko so v mesecu februarju tega leta grmeli plazovi v dolini Koritnice, Loga, Bovca, Kobarida, Baške Grape in Trente, sta bila tudi naša dva lavinska psa Rigo in Džina na poti v pomoč. Posebno pozornost in ljubezen je užival lavinski pes Rigo. Žrtve so izpod plazov izkopali domači reševalci že sami. Z Rigom smo v tistih dneh prehodili preko 110 km, pes si je v ruševinah na Žagi ranil nogo, vendar nam je navzlic temu dobro sledil.

V mesecu marcu l. 1952 sva se po osebem prizadevanju tov. Koširja Fedorja, predsednika PZS, s Škrlepom udeležila drugega in končnega tečaja za vzgojo lavinskih psov na Patscherkoflu pri Innsbrucku v Avstriji. Hotela sva videti končno šolo psov, način dela in vzgojne prijeme v drugem tečaju ter način ocenjevanja za pse in vodnike. 35 psov in vodnikov je sodelovalo na tečaju. To leto so prišli tudi Nemci.

Delo v tečaju se je pričelo že v zgodnjih jutranjih urah. Najprej ubogljivost. »Sedi! Prostor! Poleg! Ob nogi!« so se glasila povelja. Neverjetno hitro je vsak pes sledil ukazu gospodarja. Vodniki psov so se učili, kako delati s psom, reševati ponesrečenca in ga spraviti v dolino, prve pomoči in nevarnostih v gorah, psi pa iskanja ponesrečenca v snegu.

Ob večernih urah nam je predaval strokovnjak za reševanje v gorah Wastl Mariner. Gledali smo tudi njegova reševanja na filmskem platnu. Nujni so

Naši prvi lavinski psi

reševalni avtomobili po vseh močnejših GRS postajah, telefoni v kočah najbolj ogroženih predelov, radiooddajniki za kratke valovne dolžine, moderne Mariner reševalne naprave, nosila na kolo, akia čolni, dobre volje in požrtvovalnih reševalcev pa imamo na pretek.

Izpopolnjevalni tečaj ali po naše »osnovna šola« je za psa začetnika največjega pomena. Pričetek šole je najbolj težak. Psa je treba pripraviti na iskanje in kopanje v snegu. Pes mora razumeti besedo »išči«. V sneg se zakopljejo različni predmeti. Sprva povsem nizko, tako da predmet gleda nekoliko iz snega in ga pes nato sam izkoplje. Nato popolnoma v sneg in ob uspehu vedno globlje in globlje. Seveda gre to počasi ter tako, da pes ne izgubi veselja do iskanja. Pes se mora navaditi na delo, tudi če so navzoči ostali psi in reševalci, koristno je tudi iskanje z več psi.

To je koristno za pse, ni pa prijetno za gospodarja, kajti tudi sam sem imel prav kisel obraz, ko včasih Rigo ni našel ničesar, ostali psi pa kar več kosov. Tu je treba potrpljenja. Psički niso vedno dobre volje. Mnogo odvisi od vedenja gospodarja.

Ko štirinožec razume na klic »išči« in pri iskanju uspeva, vodniki izkopljejo jamo za živo »žrtev«. »Žrtev« se nato zavije v odejo, ostali reševalci pa jo zasujejo. Ko sem prvič gledal tak »pogreb«, sem na vprašanje vodnika grupe, ali bi zlezal v drugo luknjo, dejal, da bi rajši počakal, da vidim kako tako »žrtev« izkopljejo.

Ko sem videl, da je pes ponesrečenca vedno našel in da so tudi reševalci za »vsak primer« zaznamovali z oddaljenimi predmeti kraj žrtve, je korajža stopila na dan; nato sem vsak dan ležal v luknji. Naslednji dan se je okorajžil tudi Dušan.

Rigo in Džina nam na tečaju nista delala sramote. Ob zaključku tečaja sta bila ocenjena med najboljšimi. Kako težak je bil izpit, dokazuje, da je od 35 psov uspešno opravilo izpit 15 psov. Vsi so dobili zaščitno značko avstrijske gorske reševalne službe in naziv »lavinski pes«. Tudi Rigo in Džina sta dobila značke, midva pa diplome in častne znake avstrijske gorske reše-

valne službe. Tovrstno priznanje daje lavinskim psom v Avstriji izredne ugodnosti. Na vseh železnicah dvotretjinski popust, prost vstop v spremstvu vodnika v vse javne lokale, vožnjo z vsemi prometnimi sredstvi, oprostitev vseh taks ter posebno zaščito pred lovci.

Po najinem prihodu iz Avstrije se je konec meseca marca vršil naš prvi tečaj za vzgojo lavinskih psov v Tamarju. Udeležilo se ga je 13 vodnikov in psov. Pse smo razdelili v dve grupi, v popolne začetnike in pse, ki imajo že osnovno dresuro. Prvi in drugi so pokazali zelo dobre uspehe. Vodniki so se seznanili z osnovami vzgoje psa v snegu. Učne snovi je za vodnike in pse precej. Med prijavitelji je zelo malo smučarjev, še manj pa alpinistov in gorskih reševalcev.

Dognano je, da je pes pri iskanju preveč zagnan, pri delu v snegu ga zagrabi taka volja, da se duševno in telesno močno izčrpa. Zato mora večkrat počivati. Psičke so bolj umirjene, bolj ubogljive ter za iskanje v skupini več psov boljše.

Iskanje psov v snegu je različno. Nekateri iščejo v ključih. To je najbolj priporočljivo, a najtežje. Drugi v krogu. Nekateri, ki imajo zelo dober nos, pa že od daleč vohajo predmet ali človeka v snegu. Vodnik mora psa poznati in ga pri delu temeljito opazovati. Mesto, kjer pes najbolj koplje, vodnik s sondo preišče. Pes na plazovini lahko pokaže več mest, zato so potrebni reševalci, ki taka sumljiva mesta preiščejo. Največkrat pes izkoplje žrtev pri glavi, lahko pa tudi pri nogah, kakršna je pač lega ponesrečenca in kakršen je sneg. Pri iskanju prične pes kopati že v razdalji treh metrov od ponesrečenca, tako da pride v poševnem rovu do žrtve. Da pa je delo lažje, pa mu sneg odmetava vodnik. Na tečaju v Planici se nam je primeril razburljiv in zelo zanimiv dogodek. Zadnji dan tečaja so se vršili izpiti in ocena vseh psov. Tečaj je bil deljen v tri grupe, ki je vsaka zase po nalogu vodstva izkopala 3 do 4 metre globoke jame za »žrtve«. Ob 10. uri se je vršil pokop vseh »žrtev«. Vsaka grupa je morala kraj s predmeti označiti, nato pa so se grupe izmenjale. Vodnik s psom je prišel na plazovino (cca 40 m²) ne da bi vedel za mesto »žrtve«, tako da ga je pes sam pripeljal na mesto. Ob 11. uri je pričelo močno snežiti, proti 12. uri pa je nastal pravi vihar z metežem. Ob 12. uri bi morale biti »žrtve« izkopane. Ko sem prišel ob 12. uri na snežišče pod Slemenom, je iskal že peti pes, vendar do žrtve niso prišli. Nato so iskali še Miša, nekoliko višje pa Perun in Rigo. Pričeli smo kopati spodaj, kjer je iskalo šest psov, toda brez uspeha. Medtem je bil Ciril že dve uri in pol v snegu. Vedel sem, da v tem snegu zdrži človek tudi do 5 ur, ker pa je bil v snegu že več, kot smo se zmenili, bo gotovo v strahu. Zapadli sneg je zabilisal vsa znamenja, kje leži žrtev. Uroš jo je primahal s sondami. Predlagal sem Evgenu, naj poizkusi s sondo še zgoraj na mestu, kjer sta iskala Perun in Rigo, takrat pa se je Vavknu razlezel obraz in po treh urah smo imeli »žrtev« zopet na dnevu. Kasneje smo ugotovili, da je talni jugovzhodni veter odnašal vonj »žrtve« pet metrov proti desni. Perun in Rigo, ki sta iskala nekoliko pozneje in kot zadnja, ko je veter in metež že močno ponehal, pa sta iskala višje in pravilno. Mislili smo, da ima 6 psov gotovo boljši voh kot dva (nismo upoštevali vetra); najprej bi bili morali poizkusiti s sondiranjem tudi na zgornjem pokazanem mestu, kjer sta kopala zadnja dva psa. Nekaj podobnega so imeli tudi leta 1949 v tečaju na Meisnerhausu pri Innsbrucku, ko so ponesrečenca izkopali šele po pravi akciji. V bodoče bo treba posvečati tem manevrom večjo pozornost, resnost in več discipline. Na vsak način pa je treba zaupati psom, ki, kakor smo videli, tudi tukaj niso zgrešili.

Da pes ne dela čudežev pri reševanju, ni treba poudarjati; vse skupaj zavisi od hitre akcije, kondicije psa, razpoloženja, vetra, vremena in vrste plazovine (snega). Švicarji napovedujejo uspeh le pri ponesrečencu, ki je še živ pod snegom. Avstrijci pa so imeli precej uspehov v vseh primerih. Zato se tudi njih šola in dresura razlikuje. Mi bomo posneli to, kar je najboljše. Obojestranske izkušnje nam pridejo prav, skušali pa bomo tudi sami kaj doprinesti.

Zasneženi Krn

Foto R. Kočevar

Posebna zahvala okrajnega ljudskega odbora Tolmin

V imenu izvršilnega odbora OLO Tolmin, okrajnega izvršilnega odbora OF Tolmin, okrajnega štaba za organizacijo pomoči in v imenu vsega težko preizkušenega prebivalstva tolminskega okraja, ki ga je v letošnjem februarju zadela težka elementarna nesreča zavaljo visokih snežnih zametov in plazov:

izreka mo

Gorski reševalni službi pri Planinski zvezi Slovenije

POSEBNO ZAHVALO

za vso pomoč, ki so nam jo nudile Vaše ekipe gorskih reševalcev tako v materialnem kot v moralnem pogledu.

Posebej naglašamo požrtvovalnost nekaterih gorskih reševalcev: tov. Keršiča - Belača, Vaukna Evgena in Kočevarja Rada, ki so se izkazali in odlikovali v razstreljevanju snežnih plazov na Livskih Ravnah, uspešni reševalni akciji, prvi te vrste ne le pri nas, ampak v Sloveniji sploh, kakor tudi požrtvovalnost vodij ekip: tov. Perka Marjana, Krušiča Janeza in ostalih.

Vaša pomoč je dokaz dovršene mobilizacijske sposobnosti celotnega ustroja Gorske reševalne službe v času, ko so bila ogrožena premnoga človeška življenja, to je pripravljenost, da se v onih trudapolnih dneh prepreči ponovna materialna škoda našemu gospodarstvu, in je hkrati izraz iskrenega sočustvovanja s težko prizadetim prebivalstvom Tolminske, ki jo bo znalo vedno visoko ceniti.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Sekretar Okr. izvrš. odbora OF Tolmin: **Mavser Ivan** s. r.; Načelnik AO PD Tolmin: **Ceklin Franc**; Predsednik IO LO in predsednik okrajnega mob. štaba: **Kodrič Anton**, s. r.

Marjan Perko:

PRVENSTVENI LETNI IN ZIMSKI VZPONI V JULIJSKIH ALPAH OD L. 1945—1951

(Nadaljevanje)

LETNI VZPONI:

Leto 1951

70. Severozapadna stena Ruse peči. Plezali 17. VI. 1951 Krušic Janez, Šilar Janko in Koblar Slavko.
71. Jugovzhodni raz Cmira. Plezali julija 1951 Medja Maks, Župančič Uroš in More Andrej.
72. Severna stena Šit v Travniku. Vstop po smeri Kočevar-Herlec. Plezala 29. VII. 1951 ing. Dolar Daro in ing. Avčin France.
73. Kriška stena. Novo smer plezali avgusta 1951 Blažej Janko, Uršič Ivan in Marn Jožica (Tominčeva smer).
74. Severna stena Tošca (Tolsteca). Plezali v avgustu 1951 ing. Dolar Daro, Kilar Mitja, Vavken Vido. Smer poteka po takozvanem Kačjem stolpu.
75. Severna stena Kukove špice. Plezali iz Belega potoka v avgustu 1951 Blažej Janko, Mirnik Janko, Marn Jožica, Frangeš Jožko, Uršič Jože in Karner.
76. Južna stena Bogotence v skupini Krna. Zapadni steber plezala 5. VIII. 1951 Perko Nejči in Vertelj Janez.
77. Severna stena Srebrnjaka. Smer preplezala v levem delu 8. VIII. 1951 Krušic Janez in Šilar Janko.
78. Severna stena Velikega Oltarja. Centralno smer preplezala 19. VIII. 1951 Krušic Janez in Zupan Tone.
79. Stena med grebenom Pihavca in Sovatne. Plezala 24. VIII. 1951 Drnovšek Janez in Banjai Dušan. IV.—V.
80. Vzhodna stena vrha Za stenami. Centralno smer preplezala 25. VIII. 1951 Perko Marjan in Zagorc Franc. IV. mestoma V.
81. Severna stena Malega Prisojnika. Plezali 26. VIII. 1951 Krušic Janez, Slavec Saša in Pšenica. IV.
82. Severna stena Vodnikovega Vršaca. Centralno smer preko Osrednjega stebra preplezala 29. VIII. 1951 Perko Marjan in Valič Tone. IV.—V.
83. Severna stena Loške stene. Novo smer med Comici-jevo smerjo in Tumovo smerjo preplezala septembra 1951 Pogačnik Jože in Kočevar Rado. Pogačnikova smer. IV. mestoma V.
84. Južna stena Bogotence v skupini Krna. Vzhodni steber preplezala septembra 1951 Perko Nejči in Vertelj Janez. IV.—V.
85. Južna stena spodnjega rokava. Vstopna varianta v Potočnikovi smeri. Plezala septembra 1951 Svoljšak Janez in Peternelj.
86. Severna stena Pelca nad Klonicami. Novo smer plezala 16. IX. 1951 Krušic Janez in Slavec Saša.
87. Severozapadna stena Prisojnika. Novo smer izvedla 10. X. 1951 Pinter Jože in Lavtežar Marjan. IV.—V.
88. Vzhodna stena grebenskega vrha med Spodnjim in Srednjim Rokavom. Plezala 21. X. 1951 Krušic Janez in Veninšek Stanko.
89. Južna stena Kukove špice. Vstopna varianta v centralni smeri. Plezal 29. X. 1951 Brojan Janez.

ZIMSKI VZPONI

Leto 1946

1. Južna stena Rušice in grebensko prečenje Rigljice. Plezali 4. II. 1946 Krušic Janez, Medja Maks, Bizjak Ljubo in Kramžar Dolfe. V sestopu so isti plezalci izvedli novo smer v Križki grapi.
2. Severovzhodna stena Razorja - Kugyjeva smer. Plezala 24. III. 1946 Krušic Janez, Dimnik Maks, Župančič Uroš in Gorjanc Janez.

3. Severna stena Škrbine v Zadnjem Prisojniku. Plezali 31. III. 1946 Krušič Janez, Župančič Uroš, Bizjak in Gorjanc Janez.
4. Vzhodna stena Kukove špice. Plezal 4. IV. 1946 Župančič Uroš.
5. Severna stena Visokega Rokava. Preplezali decembra 1946 Medja Maks, Kramžar Dolfe in Oblak Albin.
6. Jugozapadna stena Dovškega Gamsovc. Plezali 26. XII. 1946 Krušič Janez, Štolcar Jože in Gorjanc Janez.
7. Južna stena Lipnice. Po kaminih plezala 28. XII. 1946 Krušič Janez in Štolcar Jože.

Leto 1947

8. Robičje, vzhodna stena in grebenko prečenje. Plezali 24. XII. 1947 Krušič Janez, Štolcar Jože in Šilar Janko.

Leto 1948

9. Severozapadna stena Dovškega Gamsovc. Plezali 4. I. 1948 Krušič Janez, Koblar Slavko, Šilar Janko in Stražišar Jože (Jugova smer).
10. Kamini Male Mojstrovke. Plezal 14. II. Škerlj Danijel.
11. Zapadna stena Razorja. Plezal 15. II. 1948 Župančič Uroš.
12. Severna stena Škrnatarice. Plezali 20. II. 1948 Kočevar Rado, Frelih Janez in Župančič Ljubo.
13. Južna stena Lipnice. Plezal 21. III. 1948 Blažej Janko. Smer je imenoval »Tinčkove grede«.
14. Severna stena Rigljice. Plezali z izstopno varianto na severni greben 21. III. 1948 Krušič Janez, Šilar Janko in Koblar Slavko.
15. Severna stena Travnika - Tschadova smer. Plezala marca 1948 Frelih Janez in Šavelj Marjan.
16. Škrbina v Zadnjem Prisojniku. Plezali varianto 27. III. 1948 Kočevar Rado in Škerlj Danijel.
17. Severna stena Triglava. Zimmer - Jahnova smer. Plezala 29. IV. 1948 Keršič Marjan - Belač in Župančič Ljubo.

Leto 1949

18. Vzpon skozi Okno v Zadnjem Prisojniku. Plezali 29. I. 1949 Župančič Uroš, Šuštar Matevž. Blažej Janko in Vojsk. III.
19. Vzhodna stena Stenarja - Jugova smer. Plezali 30. I. 1949 Krušič Janez, Šilar Janko in Koblar Slavko. IV.
20. Rebno v Mali Mojstrovki. Plezali 5. II. 1949 Slavec Saša, Šavelj Marjan, Kodran Ivan in Herlec Emil. IV.
21. Frdamane police - Potočnikova smer. Plezali 13. II. 1949 Medja Maks, Župančič Uroš in More Andrej. IV.
22. Vzhodna stena Visokega Rokava. Plezali 13. II. 1949 Krušič Janez, Korenini Karel, Stražišar Jože, Blažej Janko in Zupan Tone. IV.
23. Velika Sita v Travniku. Plezala 13. III. 1949 Rado Kočevar in Debeljak Ciril. V.
24. Zapadna stena Široke peči. Plezali 20. II. 1949 Krušič Janez, Blažej Janko in Šilar Janko. III.
25. Grapa Velike Martuljške Ponce. Plezali 20. II. 1949 Župančič Uroš, Medja Maks in More Andrej. III.—IV.
26. Severna stena Triglava - Jugov steber. Plezala 27. in 28. II. 1949 Kočevar Rado in Zupan France. V.—VI.
27. Severna stena Prisojnika skozi Okno po novi poti. Plezal v marcu 1949 Kučan Nino in tovariši.
28. Severozapadna stena Špika. Plezala 5. in 6. marca 1949 Blažej Janko in Šavelj Marjan. V.—VI.
29. Severovzhodni raz Široke peči. Plezala 31. III. 1949 Verovšek Miha in Milovanovič Mitja. V.—VI.
30. Triglav - južni greben Rjavce. Plezali 2. IV. 1949 ing. Dolar Daro, Kočevar Rado, Keršič Marjan - Belač, Škerlj Danijel, Blažina Aleksander in Vavken Evgen. III.

DRUŠTVENE NOVICE

II. REDNA SKUPŠČINA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE V LJUBLJANI

DNE 19. IN 20. APRILA 1952 V DVORANI DOMA SINDIKATOV

(Konec)

Gradbeni plan za leto 1951 je zajel 28 društev z 31 objekti. Deloma smo končali in odprli za promet sledeče postojanke: Mozirsko kočo na Golteh, nov veliki Pogačnikov dom pri Kriških jezerih, Dom pod Storžičem, Kočo na Boču, Kočo pod Čemšeniško planino, gospodarsko poslopje pri Ribniški koči, Zavetišče na Krnu, Kočo na Smrekovcu, Kočo na Kriški gori, Dom na Smohorju, Kočo na Javorniku, Zavetišče pri Heleni nad Mežico in na Pesku. PD Domžale je zgradilo prvo planinsko vzpenjačo na Veliko Planino. Odprti sta bili tudi dve novi postojanki na Pokijuki in Jelovici, t. j. Koča na Mrzlem studencu in Koča na Rovtarici. V obnovi se nahajata Dom v Logarski dolini in Valvasorjev dom pod Stolum. PD Kranj je uredilo v Domu na Krvavcu moderno kuhinjo in z adaptacijo povečalo jedilnico in spalne prostore. V Zasavju je v surovem stanju tudi že gotova koča na Lisci in tudi že elektrificirana, enako pa je v surovem stanju tudi že gotova koča na Lubniku. PD Ljubljana je dokončalo gradnjo gospodarskega poslopja in velike cisterne pri Domu na Komni, Triglavskemu domu na Kredarici pa prekrilo streho. Marljivo PD Jesenice je z lastnimi denarnimi sredstvi napeljalo telefon na Vrščič. V načrtu pa ima PZS tudi še napeljavo telefona v Vrata, Krnico, Tamar in na Komno, za kar so razgovori že v teku.

Gradbeni plan za leto 1952 zajema gradnjo oziroma adaptacijo 61 planinskih postojank. Potrebni gradbeni krediti za izvršitev teh del znašajo din 94.895.396.—. Ni sicer pričakovati, da bo mogoče prejeti tako visok kredit za realiziranje tega orjaškega gradbenega plana, nikakor pa ni rečeno, da se ne more že letos pričeti z raznimi pripravljalnimi deli, ki jih je mogoče izvršiti s prostovoljnimi delom. V letu 1950 so planinci pri gradnji planinskih domov in koč ter pri popravilu potov opravili 145.835 prostovoljnih ur, v letu 1951 pa 164.835 prostovoljnih ur.

Trenutno ima PZS 86 planinskih postojank, od teh 60 večjih, 19 prehodnih zavetišč, 2 sta oddani v najem, 4 so take, ki so sicer stalno zaklenjene, vendar pa lahko dobe obiskovalci ključ pri društvu, ena je zasedena po JLA, 1 pa v obmejnem pasu, neoskrbovana in dostopna samo s posebnim dovoljenjem.

Za investicije v planinskih postojankah je PZS porabila leta 1950 kredit v višini din 9.610.000.—, v letu 1951 pa v znesku din 11.375.000.—.

O delu Gorske reševalne službe je govoril njen načelnik tov. Zupančič Uroš:

Posebno v zadnjih dveh letih je celotna organizacija GRS in prav tako posamezni gorski reševalci povečala na vseh sektorjih svojega dela zmogljivost, prizadevnost in iniciativnost. Naši gorski reševalci so do vseh možnosti izpopolnili obveščevalno službo, obogatili so se s potrebnim znanjem pravilne, nagle prve pomoči v gorah, seznanili so se z vsemi sodobnimi uspešnimi prijemi tehničnega reševanja, da so danes sposobni reševati v strupenem mrazu zim, iz naših najtežjih in prevesnih sten ponoči in podnevi. Gorski reševalci pri svojem delu ne poznajo utrujenosti, se ne boje naporov in nevarnosti, ko je potrebno pomagati komur koli in kjer koli v gorah. V letu 1950 je bilo izvedeno preko 60 reševalnih akcij lažjega ali težjega slučaja, na žalost so morali prineesti z gora v tem letu 11 smrtno ponesrečenih gornikov, katerim je bila usoda v gorah nemila. V letu 1951 so požrtvovalni gorski reševalci še povečali svoje samaritansko delo v gorah, morali so intervenirati v lažjih in težjih slučajih preko 70 krat. V tem letu se je v gorah srečalo s smrtjo 15 mladih življenj. V letu 1951 je GO PZS izdal za izvedene reševalne akcije din 131.115.—, za nabavke tehničnega in sanitetnega materiala pa 133.000.— din, za razna predavanja iz prve pomoči in tehnike reševanja in za izvedbo tečajev pa je bilo izdanih 102.379.— din, celotni stroški vzdrževanja GRS v letu 1951 so znašali 542.543.— din.

O izhajanju »Planinskega Vestnika« je povedal tov. Tiplič Ljubo, da imamo danes le 2.630 naročnikov na planinsko revijo pri 49.000 organiziranih planincev. Sedanja naročnina, letno din 280.—, je nizka v sorazmerju z naročnino raznih publikacij v Sloveniji. Uprava PV je prešla zopet na PZS ter jo je treba postaviti na samostojno gospodarsko bazo. Vsa Planinska društva naj z osebno propagando pridobivajo nove naročnike, ker od tega je odvisna višja ali nižja naročnina. Plačilo naročnine naj se vrši pri planinskih društvih, tudi v mesečnih obrokih. Planinska revija naj izhaja redno vsak mesec do 10. Po akviziterjih je treba zbirati oglase. Uprava naj vodi točno evidenco o naročnikih in vplačilu naročnine. Planinski Vestnik je treba širiti tudi izven Slovenije in po kolporterjih. Naloga vseh planincev je, da dvignemo še letos število naročnikov na 10.000, ker papirja imamo dovolj na razpolago.

Nadzorni odbor je predlagal razrešnico celotnemu Glavnemu odboru, pohvalo pa računovodji tov. Kavčiču. Soglasno sprejeto.

Izvoljen je bil 43 članski Glavni odbor ter upravni odbor.

Ob zaključku so bili sprejeti sklepi, ki so jih predlagale delovne komisije, in sicer:

Komisija za organizacijo, propagando in markacije:

1. Vsa društva naj se povežejo z ljudskimi šolami, gimnazijami in tehnikami ter naj ustanove tam planinske skupine. Te skupine naj vodi učitelj, profesor in vzgojitelj, če ima za to veselje, lahko pa tudi eden iz njihovega kroga ali pa član Planinskega društva ob sodelovanju šolskega vodstva. Društva naj za to zadolžijo iz svojega odbora člana, ki ima veselje in čut za mladino, da bo te skupine vodil ali pa naj za to

v odboru kooptirajo primerne planince. S takim ustanavljanjem skupin med mladino prevzamejo planinska društva dolžnost, da organizirajo izlete in predavanja. Vse uspehe in neuspehe ter eventualna nesoglasja s šolskimi vodstvi naj se rešuje na najprimernejši način in naj se občasno javlja Planinski zvezi, ki bo v stiku z odborom za fizikulturo pri Svetu za kulturo in prosveto Vlade LRS preprečevala eventualne nezdružive pojave, ki bi prišli na dan. Društva opozarjamo na obstoj pionirskih svetov in društvo ljubiteljev mladine ter na taborniške organizacije.

2. Po predlogu Planinarskega saveza Jugoslavije naj se določi za dan planincev Jugoslavije druga nedelja v maju. Ob tej priliki organizirajmo čim več skupinskih izletov in predavanj.

3. Planinsko društvo Jesenice, Ljubljana-matica, Celje in Maribor naj organizirajo predavateljske centre, ki bodo mogli nuditi pomoč planinskim društvom v svoji okolici. Take predavateljske centre pa naj organizirajo tudi druga društva, ki imajo za to podane pogoje. Seznam predavateljev, teme predavanj in podatke o razpolaganju z diapozitivi in fotografijami naj pošljejo društva propagandni komisiji Planinske zveze zaradi enotne evidence.

4. PZS bo skrbela, da bodo inozemski predavatelji in predavateljci o planinah iz drugih republik obiskali čim več društev. Organizacijo predavanj naj prevzamejo društva sama.

5. Planinska zveza Slovenije naj osnuje »Planinsko založbo« skupno z upravo Planinskega Vestnika. Propagandna komisija bo skrbela za dvig števila naročnikov, za zvišanje naročila predplačnikov in za čim več pisateljev. Skrbela bo tudi za zbiranje dokumentarnega gradiva o delu planinskih društev in za čim večjo izbiro kvalitetnih fotografij.

Komisija za gospodarstvo:

1. V prioritetni gradbeni plan pridejo sledeče gradnje: gradnja Tržaške koče na Dolčiču, Valvasorjev dom in Pogačnikov dom pri Kriških jezerih s pravico virmiranja kredita po preudarku PD Radovljica, dograditev Koče na Črni prsti, Jermanova vrata, Velika planina, usposobitev spodnjih prostorov Herletovega doma v Logarski dolini, dograditev vodovodnega rezervoarja v Koči pod Bogatinom in ureditev električnega daljnovoda, dovršitev Koče na Lubniku, postavitve zasilne barake na temeljih bivše Krekove koče s kapaciteto 20 ležišč, nujna popravila Koče na Gozdu, Koča Tamarar.

2. Razdelitev članarine za leto 1952: potrdi se predlog Gospodarske komisije za razdelitev članarine za leto 1952, in sicer za člana din 150.—, za mladince din 50.— in za pionirje din 25.—, in sicer prejme PZS od članarine din 150.—, din 80.—, od članarine din 50.—, din 35.— in od članarine pionirjev din 20.— po sledeči specifikaciji din 150.— društvo din 70.—, PZS din 34.—, GRS din 20.—, PSJ din 6.—, sklad Planinskega doma din 10.—, AO din 10.—, — Din 50.— se razdeli sledeče: društvo din 15.—, PZS din 16.—, GRS din 5.—, PSJ din 4.—, Planinski dom din 4.—, — Din 25.— se razdeli na društvo din 5.—, PZS din 11.—, PSJ din 4.—, Planinski dom din 5.—.

3. Planinska zveza Slovenije se pooblašča, da zaprosi OLO Tolmin za čimprejšnjo izročitev bivše financerske kasarne v Zgornji Trenti, katera je bila po izjavi tovaršila Ceklina na seji OLO dne 18. IV. 1952 v principu iz izročena PD Tolmin, ni pa še bila o tem izdana uradna odločba. Po izročitvi postojanke pristopi PZS k sporazumni ureditvi vprašanja bodočega upravljanja tega doma med društvom Trst in Tolmin.

4. Skupščina potrjuje, da se PD Gozd Martuljku odvzame Koča na Gozdu ter izroči v upravo PD Kranjske Gora.

5. PD Sv. Lucija takoj prevzame gradnjo doma na Črni prsti od PD Bohinj.

6. Skupščina sklene, da se PD Bohinj še vnaprej prepusti uprava Vodnikove koče s pripombo, da društvo takoj prične s predpripravami za gradnjo novega doma na Velem polju.

7. PD Zelezničar v Ljubljani prevzame gradnjo doma na Voglu pod pogojem, da takoj prične s predpripravami za gradnjo.

Komisija za alpinizem:

1. Planinska zveza Slovenije in planinska društva bodo skrbela za finančna sredstva za alpiniste, da jim bodo omogočila življenje v gorah v obliki taborov in tečajev.

2. Planinska društva nudijo ljudem v gorah v obliki taborov in tečajev, ki so namenjeni alpinistom in planincem v spremstvu alpinistov. Začetniške tečaje prireja izključno planinska društva, izpopolnjevalne tečaje pa Komisija za alpinizem pri PZS.

3. Planinska zveza sama ne prireja taborov, pač pa daje za te pobudo in nudi finančno pomoč.

4. Planinska društva morajo vključevati v svoje odseke mladino in vsi alpinisti morajo sodelovati pri vzgoji te mladine. Dolžnost vsakega alpinista je, da sodeluje pri delu planinskega društva, dolžnost odbora planinskega društva kot celote pa je ta, da aktivno pomaga pri vzgajanju članov AO-jev.

5. Za razširjenje poznavanja gora v Jugoslaviji naj naša planinska društva usmerjajo alpinistične odprave v gore bratskih republik. Za doseg tega namena naj se povežejo s planinskimi društvi tamošnjih republik in na ta način pripomorejo k razširitvi alpinizma v Jugoslaviji.

6. Pod imenom Planinske zveze Slovenije ali planinskega društva ne gre nobeden posameznik v inozemstvo. V inozemstvo se pošiljajo odprave 2—4 ljudi, ki so trenutno v najboljši formi.

Predsednik tov. Košir Fedor je končno objavil sklep Glavnega odbora, po katerem prejmejo knjižne nagrade sledeča Planinska društva: Radovljica, Tržič, Poljčane, Nova Gorica, Domžale, Celje, Jesenice, Kranj, Kamnik, Idrija, Skofja Loka, Sočanje, Zagorje, Krško, Mežica, Hranstnik, Križje, Maribor, Gorje, Iskra - Kranj, Medvode, Zerjav. Pismo pohvalo je prejela Gorská reševalna služba.

S tem je bila zaključena II. skupščina PZS, nakar so si delegati ogledali film »Triglavske strmine«.

IZ OBČNIH ZBOROV

Iz poročila o občnem zboru PD Križe posnemamo, da se to društvo, čeprav eno najmlajših kljub težavam lepo razvija v skrbi za planinstvo v območju Kriške gore. Planinski dom na tej gori z edinstvenim razgledom po vsej Gorenjski so si ljubitelji Kriške gore zamislili že pred vojno, vendar je do uresničenja te zamisli prišlo šele lani in to z izdatno pomočjo JLA, ki je s svojim garnizonom v Križah poskrbela za prenos. V l. 1951 je bila koča odprta le ob sobotah in nedeljah, vendar brez oskrbnika; oskrbovali so jo člani društva. Predsednik Golmajer Vinko toži v svojem poročilu, da so nekateri pri tem pokazali nerazumevanje za potrebe društva, vendar to ni vpli-

valo na materialni in moralni uspeh te prelepe postojanke.

PD Žiri je zborovalo 20. marca v sindikalni dvorani Tovarne čevljev. Ustanovljeno je bilo leta 1950. Oskrbovalo je zavetišče na Vrhju Treh Kraljev, ki je 29. okt. 1951 pogorelo. Drugo postojanko ima na Mrzlem vrhu v Filipičevi hiši. Prvo je obiskalo 2430 turistov, drugo pa 1672. Prvo zavetišče po požaru še ni obnovljeno, ker se, kakor pravi poročilo, KLO-ju in cerkvi ne mudi. Članov 182.

POPRAVEK

»V PV št. 1/52 na str. 41 se je vrnila neljuba pomota. Nesreča Židana Alfreda je bila tako neznatna, da jo lahko črtamo iz seznama nesreč za l. 1951.«

IN MEMORIAM

V spomin Francu Tillerju. 4. junija t. l. je v ljubljanski bolnišnici v starosti 73 let umrl Franc Tiller, ki je vodil Savinjsko podružnico SPD od l. 1927 do konca l. 1932. Vodstvo po-

družnice je prevzel za Kocbekom, čigar zasluga je, da so dobile in ohranile Savinjske Alpe tudi v planinskem smislu domači slovenski značaj. Sodni svetnik Tiller je nadaljeval delo svojega prednika v dobi šestih let. V teh letih je Savinjska podružnica zgradila prelepi Kocbekov dom na Koršiči (l. 1929) in ga slovesno odprla 17. avgusta 1930. L. 1932 je poleg dveh že obstoječih zavetišč, Piskernikovega in Tillerjevega (otvorjenega 28. junija 1925) zrasel na Tillerjevo pobudo

Planinski dom v Logarski dolini z 18 tujskimi sobami, z vsem komfortom, z bazenom na prostem in gozdnim parkom na najlepšem mestu čudovite Logarske doline. L. 1932 je podružnica kupila od ljubljanske škofije Okrešelj in zgornji del Logarske doline (500 ha) in spremenila to prekrasno gorsko področje v narodni park.

Sodni svetnik Tiller je bil tih, skromen, vztrajen in nesebičen planinski delavec in organizator. Za delo je prijel z nasvetom in tovariško besedo tudi v prvih letih po vojni. Ni doživel, da bi se matična postojanka v Logarski dolini dvignila iz ruševin, v katere jo je sesul okupatorjev bes l. 1944. Pri obnovi teh dragocenih planinskih objektov se bo PD Celje s pieteto in hvaležnostjo spominjalo blagega moža — Franca Tillerja. Spominjali pa se ga bodo tudi drugi planinci po vsej Sloveniji kot pomembnega planinskega organizatorja.

T. O.

† **Ivan Ošep**, gorski reševalec iz Solčave, je letos konec aprila umrl v starosti 64 let. Po poklicu je bil krojač, a se obrti ni dosti posvečal. Bil je gorski vodnik kakor njegov oče. Vodništvu se je posvečal zlasti po l. 1908, ko je Savinjska podružnica odprla Okrešelj s Frischaufovim domom. Sicer je raje drvaril, kakor pa šival.

Z znanim Miho Plesnikom, ki je ne daleč od svoje domačije izdihnil pod strašnimi mukami, ki so mu jih prizadejali nemški požigalci, je delal Kopinškovo pot in pot na Olševo. Gorski reševalci ga bodo ohranili v lepem spominu!

☆

Fort Herle. Med najstarejše planince, ki so s svojim delom povezani z nalogami Gorske reševalne službe, gotovo spada Fort Herle iz Solčave, rojen 8. VII. 1878 v Solčavi. Z 12. letom je v očetovi družbi že pristopil na Jermanova Vrata (na Konja, kakor pravijo v Logarski dolini). Takrat tod še ni bilo nobene poti, toda on in njegov bratec Mirko, kasneje profesor matematike v Kranju, sta hodila »kakor divje koze«. Šolal se je v Železni kapli, nato na učiteljski v Mariboru, toda zdravnik mu je učenje prepovedal. Fort je šole popustil, delal doma, drvaril, plaval itd., l. 1905 pa je delal pri Češki podružnici SPD, popraviljal poti čez Vrh Mrzlega dola (Savinjsko sedlo), čez Zrelo, na Štularjevo planino in na Mlinarjevo sedlo. L. 1906 je vzorno naredil novo pot na Jermanova Vrata, leta 1907 pa pomagal pri gradnji Frischaufovega doma na Okrešlju. Nato je šel za oskrbnika v Kocbekovo koč na Molički planini, od l. 1909 do 1915 pa je oskrboval Frischaufov dom, dokler ni bil poklican k zrakoplovstvu na soško fronto. Od l. 1918—1920 je bil občinski tajnik v Solčavi, »ker pa je imel rad planine, se je ob koncu vel. travna odločil«, da prevzame Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini. Kot oskrbnik je vestno skrbel za pota, ki drže na Strelovec, Erjavčev vrh, na Škarje, k slapu Rinki in na Olševo. Vsi planinci,

ki so ga spoznali kot oskrbnika, se ga radi spominjajo kot poštenega, pridnega in dobrega človeka, ki je svoje oskrbniške dolžnosti skrajno vestno izpolnjeval, pri tem pa vestnost združeval s pristno, toplo človečnostjo. 12. VII. 1944 ga je okupator pregnal iz njegove ljube solčavske deželice, ga z drugimi Solčavani od-

vedel čez Pavličev vrh v Belo in mu izropal stanovanje; po zaporu na celovškem Gestapu je bil odgnan na prisilno delo v Weimar, od koder se je vrnil s svojo ženo Francko po 13 mesecih, izčrpan in onemogel.

Fort Herle je klasičen zastopnik oskrbniškega rodu, ki ga starejši planinci v današnjem času res težko pogrešajo. V gorah in z gorami zrasel ostaja njim in planincem vedno zvest. V njem in ob njem čutiš gorniško osebnost, ki jo pozdraviš z enakim veseljem, kakor diš večerne zarje na zapadnem ostenju plečate Raduhe, ki se tako lepo vidi od Fortovega prijaznega domka. Naj ga uživa še dokaj let, dobričina Fort!

OBVESTILO CENTRALE GRS

V primeru nesreče takoj iščite pomoči v planinski postojanki, ki je istočasno tudi gorsko reševalna obveščevalna točka. Oskrbniki planinskih postojank so dolžni, da prvi pomagajo. Skupaj z oskrbnikom vestno izpolnite obrazec »Poročilo — obvestilo« o nesreči in ga v primeru potrebe takoj po zanesljivem kurirju odpremite do prvega gorskega reševalca. Tovariši so dolžni nuditi brez odlašanja prvo pomoč ponesrečencu, v mejah možnosti naj se izvede takoj reševalna akcija in prenos ponesrečenca v dolino.

Vse visokogorske planinske in smučarske postojanke imajo ves tehnični in sanitetni material za reševanje. Za male poškodbe se mora uporabljati izključno le lekarna, katero upravlja oskrbnik smučarske planinske postojanke, gorsko reševalno omario pa smejo uporabljati le gorski reševalci.

V primeru večje planinske nesreče so odgovorni za izvedbo reševalne akcije:

- v Tolminu — Ceklin Franc, Planinsko društvo Tolmin;
- v Plužnah pod Kaninom — Černuta Andrej, Plužna pri Bovcu 17;
- v Bovcu — Ostan Boris, Bovec 112, telefon št. 4;
- v Logu pod Mangartom — Vencelj Mirko, Log pod Mangartom 29;
- v Trenti — Kravanja Anton - Kopiškar, Log v Trenti 45;
- v Ratečah — Makovec Joža, Rateče 143;
- v Kranjski gori — Mrak Franc, Kranjska gora 42; Robič Alojzij, Kranjska gora 34;
- v Martuljku — uslužbenec na železniški postaji;
- v Mojstrani — Brojan Janez, Mojstrana 131; Delavec Avgust, Mojstrana 71;
- v Radovni — Krmi — Rekar Alojz, gozdar, Gorenja Radovna,
- v Gorjah — Lipovec Franc, Polšica 54,
- v Bohinju — Ceklin Martin, Stara Fužina 78,
- v Radovljici — Fon Stanko, Radovljica, Kosovelova 2,
- na Jesenicah — centrala GRS pri PZS — Zupančič Uroš, Gospozvetska 2, telefon doma 330, telefon v službi 130; Sikošek ing. Dušan, Jesenice, Titova 4, telefon doma 247, telefon v službi, Železarna Jesenice št. 233; More Andrej, Jesenice, Javorniška pot 10, telefon državnih železnic Jesenice 25, lahko kličete z vseh postaj drž. železnic.
- v Trziču — Salberger Radoslav, Tržič, Cerkvena št. 16, telefon v službi RUNO št. 37; Zaletel Alojzij, Tržič, Kovaška ulica 5; Stefe Drago, Tržič, Dolinska 42;
- na Jezerskem — Ekar Tone, Jezersko 31;
- v Kranju — Roman in Mille Herlec, Huje 17;
- v Ljubljani — Planinska zveza Slovenije, Likozarjeva ulica, telefon št. 45-53; Planinsko društvo Ljubljana matica, Masarykova cesta 14, telefon št. 46-45; dr. ing. Avčin France, Rakovniška 5a, telefon št. 33-12 ali doma 50-51; Zupan France, Orlova 13; Verovšek Miha, Trdinova 7/IV;
- v Kamniku — Kemperle Pavle, Kamnik; Benkovič Karel, Novi trg št. 12, v službi telefon Duplica 4; Čebulj Adolf, Podgorje štev. 98, Štupar Albert, Mekinje 21;
- v Stahovici — Erjavšek Franc, Stahovica 21,
- v Kopišču — Kamniška Bistrica — Erjavšek Anton, Kopišče št. 3;
- v Kamniški Bistrici — Gradišek Anton, oskrbnik planinskega doma;
- v Celju — prof. Tine Orel, Kajuhova 2, I. gimnazija, telefon 86; Perc Franc, Celje, Dobrova 51, v službi Celjska tiskarna tel. 175; Planinsko društvo Celje, Stanetova 17;
- v Lučah — Jaka Robnik, Luče št. 29;
- v Solčavi prijavite planinsko nesrečo na postaji LM;
- v Prevaljah — Talcer Franc, Prevalje 83.

Gorska reševalna služba prosi in poziva vse obiskovalce gora, da se skrbno vpišejo v planinskih postojankah in na vrhovih v zato določene vpisne knjige. Priporočamo, da nosi obiskovalec gora s seboj malo ročno lekarno z naslednjo vsebino:

2 kom. pravega povoja po 12 cm, 1 navaden povoj 6 cm, 2 dozi aspirina po 2 kom., 1 sulfamidni prašek za posipanje ran, 1 tubo borvazelina za rane, opekline in odrgnine.

PRIZNANJE ZA IZVRŠENO DELO

Za izvršene akcije v katastrofalni letošnji zimi, ki so pokazale veliko mobilizacijsko sposobnost Gorske reševalne službe in pripravljenost pomagati na najtežjih in najbolj ogroženih mestih, so sprejeli posamezni gorski reševalci in organizacija GRS kot celota priznanje od predsednika vlade LR Slovenije tov. Marinka, narodnega heroja tov. Janka Rudolfa, krajevnih oblasti ter mobilizacijskih štabov.